

Est. 12. Tab. 6^a Kurn. 24.

R. 11

fratris Didaci de Deça ordinis predicatorum
uite regularis: Serenissimi ac magni Hispaniarum
principis preceptoris. In defensiones sancti Tho-
me ab impugnationibus magistri Nicholai ma-
gistrique Cathie ppugnatoris sui. Ad Illustrissi-
mum ac Reuerendissimum dominum: dominum
Petrum Mendocę archiepiscopum Loletanum. Hispa-
nie totius primatem. sancte Romane ecclesie car-
dinalem dignissimum. Epistola.

Illustrissimo ac Reuerē-
dissimo in cristo patri dño: do-
mino Petro Mendocę archie-
piscopi Loletani. Hispaniarum prima-
ti: sancte Romane ecclesie car-
dinali dignissimo. frater Dida-
cus de Deça ordinis predicatorum
uite regularis S. p. D. Non
satis constat pater optime an ve-

ritas plures habeat sectatores an impugnatores
Et quidem ambiguum non est quod a prima rerum con-
ditione: vix traxerit veritas sine aduersante mo-
rula. ipsa teste veritate ubi de prima ac pulcher-
rima inquit creaturarum. Ille homicida erat ab
initio et in veritate non stetit. Verum quod alii sola
obstunt ignorantia. Nam crebro: ut Seneca vi-
cit. mendacium specie veritatis obcludit. Et si
cut tristem fronte amicus et blandam adulator
ostendit: sic verisimilitudine ut uel fallat uel sur-
ripiat: coloratur veritas. Hoc erroris exemplo ga-
late reprehensi sunt: quibus Apostolus ait. Qui

aij

ſenſati galate q̄s uos fascinauit ueritati nō obe-
dire. Alij dō inanis glorie cupiditate repugnāt
Hiſ iuxta pphetam faſtu quodam inflati ſciētie
erecta aiunt ceruice. linguam noſtrā magnifica-
bimus. labia noſtra a nobis ſunt. Neq̄ horum
ſtudiū eſt in quiſitiōibus ſuis ueritatē aſſequi:
ſed uictores uideri. Unde fit ut contentiōnū cer-
tamina ſponte ſuſcipiant exquirantq̄ atq̄ ex pa-
cis negocio: rixe inuentores exturgant. qui et eo
ſe maxime doctos arbitrati ſunt: ſi doctioribus
ignorationem audacter obijciant. Ego certe ad-
miro: ne dicam abomino: quorundā doctoz
impudentiam quorum omne ſtudiū ⁊ cōmen-
tatio in eo poſita eſſe uidetur: ut maioribus con-
tradican. Audiant iſti maledictionē dei p p̄o-
phetam dicentis. Ue qui ſapientes eſtis in ocul-
neſtris ⁊ coram uobis meritis prudentes. Audi-
ant ⁊ cōminationes Apoſtoli in epiſtola ad Ro-
manos. Hiſ inquit qui ex contentione ſunt ⁊ q̄
non acquieſcūt ueritati: ira ⁊ indignatio rē. Sꝫ
hiſ plane longe deteriores ſunt qui quadā ani-
mi amaritudine inuidieq̄ cruciatib⁹ excitati ue-
ritatem paſſim negant: premunt ac perſequunt⁹
ut tantū aliorum acta lacerēt et extinguant. Hos
uocat Apoſtolus ſcribens ad Thimotheū: ho-
mines corruptos: mente reprobos: ſemper diſce-
tes: ⁊ nunq̄ ad ſcientiam ueritatis peruenientes.
Horum erat iugis pugna perpetuumq̄ certamē
cum noſtro diuo Hieronimo ut ipſe deplorat.
quos ab indefeſſo latratu et rabie perſecutiōis:
canes uocare conſueuit. ſed ⁊ ſcriptura eos par-
uulos. id eſt minores non gratis appellat dicens

Virum stultum interficit iracundia ⁊ paruulum
occidit inuidia. neq; enim possum⁹ inuidere: ni
si eis quos nobis in aliquo maiores esse puta
mus. ipse quisq; sibi testimoniu⁹ perhibet qd eo
minor sit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur
enim hostis ille antiquus primo homini inuidē
do surripuit: nisi quia amissa beatitudine: mi
norē se mortalitati illi⁹ agnouit? Cur ⁊ Saul Da
uid strēnum populi sui ducem persequabatur?
nisi qd eum magnis quotidie uirtutu⁹ augeri suc
cessibus sensit? Habet hoc nimirum inuidie estur
antis uirus: qd cūcta que inuenerit bene gesta ali
orum inficit ac consumit. Hec cum ita sint: non
mirentur ignari. neq; iurati hostes ut ita loquar
insultent si diui Thome aquinatis probatas sen
tētiās fideles atq; ueritate plenas: moribus ob
trectatorum patere intelligūt. siquidē meminif
se eos oportet id usu omnibus fere scriptorib⁹:
alia atq; alia rōne ut deductu⁹ est euenisse. quod
multorum exempla cunctis apta satis probant.
Sed hoc unum admirentur magis qd cernant
doctrinam eius probatissimā tam multorum nō
utiq; uulgarium iaculis propulsatā nō extingui.
non eueri. aut uel in modico unq; infringi potu
isse. quod certe necdum ingenij sui maximi argu
mentum est non exile: uerum qd e celo uim mētis
scribendiq; munus fide integerrimu⁹ nactus sit.
Illud itaq; sibi metipsis obiciant latratores: qd
sancti doctoris dogmata magno ac excellenti in
genio uiri ut ipsi aiunt impugnauere. nā id utiq;
nō fecissent: nisi ei⁹ apud omnes summū fuisset
iudiciū ⁊ uirtutis opinio: ut tāto sibi inde ma

iozem compararent triumphū: si & quod eos se
fellit & fortissimū pugilem postrauissent. ex eorū
tamen oppugnationib⁹: celeberrimū apud mor
tales qui modo ceci non sunt aut ingrati: diuus
aquinas nomen assecutus est. Horū nuper ma
gister Nicolaus de lira & quidem uir doctissi
mus inuentus est. qui cum ueteris ac noue legis
postillator: sederet: nonnulla sancti Thome the
oremata corrigenda annotauit. Cui cū dñs pau
lus Burgen. episcopus se sancti doctoris defenso
rē offerret: magister Mathias puincie Saxonie
minister: accerrimus Nicolai surrexit propu
gnator. & nunc rationibus eius ut ipse putat: ui
res accommodando. nunc nouis quibusdā argu
tiss adinuentis: sententias sancti Thome labefa
ctare ac prope expugnare conatus est. Ego ue
ro non q̄ me maiorem alijs aut doctiorem existi
mē: neq; enim uires meas ignoro. Sed quo mi
litie mee disciplinam pro ueritate tuenda cui me
reuoui utcūq; adimpleam: ceptum pro scō Tho
ma adiui certamen. Hunc tamen mihi dūtaxat
placuit imposuisse terminū. ut & aduersantiū ra
tificationes inualidas penitus ac ineptas ostē
derim. & sancti doctoris dogmata incōcussa pro
bauerim ueritate subsistere. Burgen. uero bene
dicta & q̄ causam sancti Thome tangere uisa sūt:
in sortem meā suscepi. cetera que ad rem nō per
tinent quecunq; illa fuerint uera aut falsa: inta
cta reliqui. Accipiet igit dominatio tua Reuerē
dissima opus hoc mee in illam fidei ac Reueren
tie locuples testimoniū. cui id iure optimo dedi
caui. Certo sciens nō parū illi ex tue dignitatis

splendore: momenti ⁊ roboris prouenturū. Nā
ut præterea tue familie illustris antiquitatē. opes
immentas. singularē potentiā que tibi cum pau
cis sunt cōmunia: animi tui magnitudo. rara p
bitas. uirtutū ornamenta ⁊ omnis sciētie decus:
te omni obsequio dignū. teq; iudicē omniū litte
rarum efficiūt. Qd si in editione mea hac qd in
ciderit qd nō ad unguē ut aiunt fuerit eliminatū:
pro ingenio tuo mirabili primas clarissime: ca //
stigationi non parcas. at mihi non satis perito:
pro solita humanitate indulgeas. Sin autē labor
meus tua gratia ac laude dign⁹ fiat: fructū hunc
ac premiū spero ⁊ opto. ut amplitudo tua muni
ficentissima in Diui Aquinatis honorē: libelluz
istum q̃ multos iubeat fieri Eneis litteris. Vale
felix pontifex.

Circa librum Genesis.
Capitulo primo.

3

In capitulo primo libri Genesis super illud. Dixit autem deus: fiat luminaria etc. Cum postillator iuxta expositionem littere secundum tertiam opinionem vellet probabile ostendere ac defendere quod corpus solis factum fuerit quarta die ex nube lucida. que secundum tertiam opinionem fecerat tribus diebus precedentibus diem et noctem: Improbatur quidam sancti Thomae argumentationem. Ex prima parte questione. lxxvij. articulo ultimo. ad secundum inquiring. Nec ualet quod contra hoc obicit frater Thomas prima parte summe sue dicens. quod non potest conuenienter dici quod in prima rerum productione aliquid sit productum satis cito corruptendum. Ex quo concludit inconuenienter dici: solem factum ex illa nubecula. quia sic: fuisset corrupta. Non enim corrumpuntur proprie loquendo de corruptione secundum perfectam eius rationem: que transmutantur in melius. ut dicitur in libro de generatione. sicut non dicuntur elementa proprie corrumpi: quando ex eis fit corpus mixtum. quia corruptio proprio modo dicta: est uia ad defectum. hic uero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid imperfectum respectu solis. Ipse etiam Thomas incidit in id quod reprobat. quia in opere quidam dicit: dixit quod aues et pisces facte sunt ex quatuor elementis. licet in

reptu solum nominetur aqua. quod non potuit fieri: nisi per corruptionem formarum elementarium modo predicto. Hec postillator in forma. ¶ Ad quorum primū respondet Burgen. q postillator falso imposuerit illud sancto Thome. cum per eam argumentationem quam postillator induxit: non improbet sanctus Thomas opinio nem que corpus solis dixit esse factum ex nube lucida: sed aliā que prima fuit scilicet q nubes illa: facto sole in preiacentem materiā redisset. ad quam sequebatur nubeculam illā uere et proprie corrūpi cū in rem uiliozem mutata fuisset: scilicet in preiacentē materiā. q autem ex nube lucida non fuerit formatum corpus solis. que tertia opinio recitat a sancto Thoma: destruit per aliud medium. quia scilicet materia solis nō potuit prefuisse sub alia forma: si ponatur sol secundum naturam corpus incorruptibile. Unde satis constat q postillator non bene aduerterit dicta sancti Thome. Hec Burgen. et bene. et ad intentionem sancti Thome. ¶ Verū magister Albertus ordinis fratrum minorum Saxonie pvince minister egre ferens hic et ubiq; defensionem sancti Thome: putat quadam sophistica circuitiōe improbationem postillatoris non rectam: rationabilem ostendere dicēs. q improbatio tertiē opinionis secundum sanctū Thomā innitit eidem medio quo pma opinio secundum eum destruitur. Probat hoc. quia ex obiectione sancti Thome contra tertiam opinionem: duo sibi uidetur sequi. Primū est q ex illa luce sine sui corruptione: corpus solis fieri nō potuit. quia materia sol

non potuit prefuisse sub alia forma: sine corruptione prioris. cuius forme corruptio non erat conueniens. quoniam nihil fuit in principio conditum: cito post corrupendum. quod dicit postillatozem in uerbis sancti Thome itime per spexisse. ¶ Secundum q̄ sequi uidetur inquit ille ex dictis sancti Thome est. q̄ nulla materia existēs sub forma priori: potest esse sub forma posteriori nisi priori corrupta. Et ideo reprobatur tertiam opinionem quia forma solis specifica. formam lucis genericam non compatitur. propter quod ex luce non potuit fieri sol: nisi forma lucis corrumpereetur. quod est inconueniens propter medium per quod prima opinio secundum sanctum Thomam fuerat improbat. hec magister Mathias. ¶ Sc̄ certe mirabile ē q̄ iste magister tam multas sibi texerit inuolutiones. tanq̄ extraneum habuerit intellectum: ubi sanctus Thomas plane aperuit mentem suam. Unde uidetur magistri huius tota reductio: quodam extorsione pro sola uolūate conficta. Quod enim primo dicit utriusq̄ opinionis improbationem secundum sanctum Thomam eodem inniti medio: falsum est. Cum ambas nō una sed duplici argumentatione ac diuersa destruxerit. Et ad eius probationem dicit q̄ ex obiectione sancti Thome contra tertiam opinionem: non aliud sequitur. q̄ q̄ sanctus Thomas expressit scilicet q̄ corpus solis non potuit formari de nubecula. Ad quam conclusionem utitur ea ratione dūtaxat: quia materia solis non potuit eē sub alia forma si ponatur corpus solis incorruptibi.

Genesis.

le et non ex quatuor elementis. Nam inde sequebatur quod materia solis esset intransmutabilis. et ita quod non fuit primo sub forma nubecule. et per consequens quod ex ea non fuerit formatus sol. quia nihil aliud est aliud ex altero composito fieri naturaliter: quam materia unius primo fuisse sub forma alterius ut habet ex primo de generatione.

¶ Et cum magister Mathias dicit quod in dictis sancti Thome includit ista: materia solis non potuit fuisse sub alia forma sine corruptione prioris: verum est. Sed est falsum quod talem corruptionem fuisse in prima rerum productione: sit illud inconueniens ad quod tertiam opinionem preteredit. scilicet Thome dicere. Nec corruptio prioris forme nubecule: est medium aut fundamentum sue argumentationis. sed conditio appositae de incorruptibilitate solis. ex qua sequitur materiam solis nunquam fuisse sub forma nubecule. aut sub alia forma. Et per consequens quod ex nube non fuerit formatus sol. Unde ex illa conditione appositae. scilicet si ponatur corpus solis incorruptibile: aperte monstratur quod non fuerit mens sancti Thome tertiam opinionem improbare. per hoc medium videlicet quia nihil in prima rerum institutione productum est: cito post corruptionem prout arguens somniauit. Alias: frustra adiecta fuisset illa conditio. quoniam ea appositae vel non appositae: non minus probaret tale medium. Nam si corpus solis factum esset ex nube lucida prout dicit tertia opinio: non minus sequeretur nubecula corrumpi. ac per hoc aliud in prima rerum productione esse conditum satis cito corruptendum. siue corpus solis ex ea formatum corruptibile esset: siue incorruptibile.

Nihil enim ad illud propositum confert corru-
ptibilitas solis aut incorruptilitas. Unde liqui-
do cōstat q̄ sanctus Thomas nō eodem medio
tertiam improbet opinionem quo et primam.
neq; idem incōueniens ex utraq; obiectione pre-
tendit. Sed medium argumentationis eius con-
tra tertiam opinionem: sumitur sicut dictum est
ex conditione adiecta sc̄z si corpus solis pona-
tur incorruptibile: ⁊ inconueniens ad quod de-
ducit tertiam opinionem: est implicatio contra-
dictionis. Nam tertia opinione concessa: sequi-
tur materiam solis primo fuisse sub forma nube-
cule ⁊. per consequens subiectum transmutatio-
nis. alias: non fuisset transmutatio naturalis. stā-
te autem conditione scilicet corpus solis esse in-
corruptibile ⁊ non ex quatuor elementis: sequi-
tur materiam solis non primo fuisse sub alia for-
ma neq; subiectum transmutationis. Nam incor-
ruptibilitium corporū: intrāsmutabilis est mate-
ria secundum formas. ¶ Confirmātur ista quia
in questione de potentia dei. questione quarta
de creatione materie informis. articulo secundo
in ultima obiectione cōtra illud dictum scilicet.
q̄ ex nubecula formatū fuerit corpus solis: hac
eadem utitur argumētatione ⁊ non prima. in q̄t
enim sic. Sed contra omne illud q̄ fit ex mate-
ria precedente: habet materiā talē in qua possi-
bilis est formatū successio. talis autē non est ma-
teria solis nec alicuius celestium corporū eo q̄
in eis non est contrarietas. ut probatur in pri-
mo celi et mundi. ergo non potest esse q̄ ex illa
luce: postmodum formatum sit corp⁹ solis. hec

Genesis.

sanctus Thomas. ¶ Ex supradictis satis uidet
q̄ nec dum medullam aut intima in uerbis san-
cti Thome postillator non uidit: sed neq; super-
ficiem eorum tetigerit. Ea autem que in defensi-
onem postillatoris magister Mathias multipli-
cat ac inuoluit: figmenta sunt. que nec ex uerbis
sancti Thome: neq; ex eius intentione proban-
tur. ¶ Sed utrū in quolibet composito sint plu-
res forme substantiales: uel una tantum. qđ ma-
gister Mathias tetigit: non est presentis nego-
tij examinare. cum super hoc nullam fecerit in
hoc passu sanctus Thomas mentionem. Est
enim nostri laboris intētio ea que postillator ex
dictis sancti Thome recitat improbanda: uera
atq; probata esse ostendere. obiectionesq; in cō-
trarium pro nostra capacitate dissoluere. Unum
tamen est q̄ articuli Oxonie condemnati nō po-
terunt nos in hac parte deterrere. aut linguam
uel calamus cohibere. ¶ Quod autem postil-
lator secūdo subiūgit q̄ scūs Thomas incidit in
id qđ reprobatur: q̄q; nō repugnet improbationi
sancti Thome ō tertiā opinionē: q̄ tñ obiectiōi
ei⁹ ō p̄mā opinionē uideret obsistere: Respōdet
Burgen. q̄ scūs Thomas i ea argumētatiōe nō im-
probat q̄ in prima rerum institutione ex aliqua
natura produceretur species alia. sicut herbe et
plante ⁊ aues ⁊ pisces ex quatuor elementis. sed
dicit esse inconueniens q̄ aliqd tunc factum fue-
rit: quod postea esse dēserit secundum totum.
ut q̄ totum unum elementum: aut alia queuis
species: producta fuisset et post modicum de-
sineret esse. Hec Burgen. ¶ Et quāuis solutio

ista probabiliter sustineri posset: dicitur tamē me-
 lius et magis ad intentionem sancti Thomae. falsum
 esse: quod sanctus Thomas inciderit in id quod
 improbauerat: Nam in productione herbarum
 et plantarum aut auium et piscium ex quatuor ele-
 mentis quam posuit sanctus Thomas: nulla fuit fa-
 cta corruptio proprie dicta. cum ibi fuerit genera-
 tio perfectioris ex imperfectiori. que transmuta-
 tio neque est: neque a sancto Thoma reputatur corru-
 ptio proprie dicta: sed mutatio quedam in melius
 que non repugnat prime rerum institutioni. Quod
 expresse sanctus Thomas docet in hoc proposito
 prima parte. q. lxxij. de opere septe diei. ad quin-
 tum inquit enim. Ad quintum dicendum: quod cum gene-
 ratio unius sit corruptio alterius: quod ex corrupti-
 one ignobiliorum generentur nobiliora: non repu-
 gnat prime institutioni rerum. Unde animalia que
 generantur ex corruptione rerum inanimatarum vel
 plantarum: potuerunt tunc generari. non autem que
 generantur ex corruptione animalium: tunc potue-
 runt produci: nisi potentialiter tantum. hec sanctus
 Thomas in forma. Unde contra primam opinio-
 nem que posuit nubeculam in preiacentem materi-
 am rediisse formato sole: recte utitur sanctus Tho-
 mas illo medio. quia scilicet in prima rerum institu-
 tione nihil fuit productum postea corrumpendum
 Nam ibi fuisset corruptio in minus perfectum: scilicet
 in preiacentem materiam: que corruptio repu-
 gnat prime rerum institutioni. Sed contra tertiam
 opinionem que posuit transmutationes ex nube
 lucida fieri in melius: scilicet in corpus solis: non eo
 medio tanquam insufficienti: sed alia usus est argu-

mentatione. quare obiectio postillatoris non est ad propositum sicut supra deductum fuit.

Circa capitulum quartum.

In capitulo quarto. cum Burgen. induceret contra quandam hebreorum expositionem. Unū satis notandū ex uerbis sancti Thome secūda secunde questione. xciiij. articulo ultimo. ad secundum. q̄ in prima etate non fuit ydolatria propter recentem memoriam creationis mundi. ex qua adhuc uigebat cognitio unius dei: magister Nathias qui doctrinam sancti Thome nouit sponte declinare: dicit dubiam esse hanc ipsius sententiā. Cum tamen postillator non modo hic contrariā nō tenuerit quāuis expositionem hebreorum quorundā opinatiue recitauerit: Sed et expresse eā sententiā sancti Thome recitat in disputatione sua quam edidit utrum ex scripturis receptis a Iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deū et hominem. quāz dicit haberi ex quadā traditiōe apud hebreos autentica: nec tamen tali sententie cōtradicit: sed magis eaz uidetur approbare. Inquit enim dictus magister Nathias. nec s̄m dictum est ita certum quin sententia magnorū patiat instantiam. Nec ratio sancti Thome ad id cogit. quia si memoria recens creatiōis mundi exclusit ydolatriam per mille et plures annos: memoria seuerē punitiōis per diluuiū debuit excludere adhuc per plures annos. certum tamen est q̄ cito post diluuium defluerunt ad ydola homines. Nec magister Nathias. ¶ S3 ad ista respōdet

¶ Et si dictum sancti Thome quorūdā ut hebre-
orum patiatur instantiam: probabilius tamē est
et uerius q̄ eoz opinio cōtraria. sacre etiam scri-
pture magis est consonū. tum quia ex textu Ge-
nesis a creatione mundi usq̄ ad diluuium: nulla
de ydolatriis facta reperit̄ mentio. Cum tamē de
homicidio. inuidia. atq̄ alijs uitis minozis gra-
uitatis: homines p̄ime etatis expresse notētur.
Non enim est uerisimile q̄ de ydolatria grauissi-
mo peccatoz subtriceret̄: alijs uitis cōmemora-
tis. ¶ Cum etiā quoniā ydolatria ab ydolis no-
mē ducit. que ut magister historiārū refert in se-
cūda etate post diluuium exorta sunt a Nino re-
ge Assiriorum. uel ut alijs placet a Nēroth: qui
cogebat hoies adorare ignem. Unde psidorus
libro septimo Echimo. ait. Nēroth interpretat̄
tirannus. iste enim p̄ior arripuit insuetam in po-
pulos tyrannidem. et ipse aggressus est aduersus
deum impietatis edificare turrem. In eam etiam
sententiā satis uidetur declinare Augustin⁹. p̄p̄
de ciuitate dei caplo. p̄. inq̄t enim. Cū ergo que-
rimus in illis septuagintaduabus gentibus ciui-
tatem dei: non possumus affirmare illo tempore
quo erat illis labium unum. idest loquela una:
tunc iam genus humanum alienatū fuisse a cul-
tu ueri dei. ita ut in solis istis generationibus pi-
etas uerā remaneret: q̄ descendūt de semine Sem-
per Arphaxat et tendunt ad Abraham. Sed ab
illa superbia edificāde turris usq̄ ad celum qua
impia significat̄ elatio: terrena apparuit ciuitas.
hoc est societas impioz. hec Augustin⁹. ¶ Et
cōfirmat̄ p̄terea. qm̄ scriptura uolēs assignare

causam tante cladis totius. s. perditionis hūane
 per diluuiū; vitia hominibus obiecit carnalia vi-
 cens. Vidētes filij dei filias hominū &c. & seq̃.
 Dixitq; deus. Nō permanebit spirit⁹ me⁹ in ho-
 mine in eternū quia caro est. i. vitij carnalibus
 illectus. Sed verisile est q̃ potius obiecisset illis
 scriptura pro ratione tāte pene inferende: pctm
 pdolatrie grauissimū si tūc fuisset. ¶ Ad obiecti-
 onem autē arguentis q̃ rationē sancti Thome vi-
 ciť q̃ nō est file. quia memoria & cōsideratio cre-
 ationis vniuersi per se arguit vnitatē dei creatis.
 Ac eius summā perfectionē & bonitatē et excellē-
 tiam sup omnes creaturas ac per hoc q̃ sibi de-
 bitus sit cultus latrīe. Unde & philosophi natu-
 rali ratiōe ea de deo cognouerunt ex cōsideratio-
 ne ordinis vniuersi & sue institutionis. ¶ Memoria
 autē punitiōis seuerē: nō ita directe & de per se p-
 bat deū vnū summe bonū atq; eius naturā pfe-
 ctissimā sup oēs creaturas. Lū pene in q̃tū hu-
 iusmodi a mala causa & a plurib⁹ ifligi possint.
 & presertim in hominib⁹ secūde etatis potuit me-
 moria illius punitiōis nō esse sufficiēs ad exclu-
 dendū pdolatriā: q̃ intellectus hominū tūc ma-
 gis erat obtenebratus q̃ in prima etate. tū ex ma-
 iori elongatione a prima nature puritate. tum ex
 assiduitate peccādi. Unde & cā circūcisionis da-
 te tpe Abrahę & legis late tpibus ¶ Moyſi: afflig-
 natur a doctoribus obtenebratio mētis hominū
 ex vetustate peccādi & distantia naturalis ratiōis
 a pmo sui vigore. ¶ Habuerūt etiā hoīes prime
 etatis auxiliū magnū quo in cultu veri dei persi-
 sterēt doctrinā. s. Ade qui plene instructus erat

in naturalibus et diuinis. Vixit enim Adā p me
dium tps fere prime etatis fm cōputationē hie
ronimi. cui successit sextus ab eo Enoch vir iu //
stissimus. cuius filius Adamus mortuus ē pro
ut Hieronimus refert eodem anno quo diluuiū
inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vni
dei: facilliter potuit disseminari per totam p̄mam
etatē ante diluuiū. ¶ Et preterea memoria recen
tis creationis fuit memoria beneficij suscepti. q̄
naturaliter trahit beneficiatū in amorē et recog
nitionem benefactoris fm quem modū dicit Di
onisius. iij. ca. de diuinis noibz. q̄ deus omnia
in se conuertit tanq; omniū causa. que recogni
tio principaliter consistit in exhibitiōe debiti cul
tus. s. honoris et reuerentie. Unde ore dei dicitur
mala. primo. Si ego p̄r: ubi honor meus? Quia
scz pater habet rationem principis. Sed memo
ria punitionis: directe et per se inducit timorem
seruilem. qui et si quandoq; manū cobibeat: mē
tem tamen directe et per se non reformat. ymo si
fuerit excessiuus: impedit rōis iudiciū et act⁹ iuo
luntarios causat suo mō. Un̄ nimirum si mēoria seu
re punitiōis p⁹ diluuiū: nō sufficiēter cobibue
rit hoies secūde etatis ab ydolatria quēadmo //
dū mēoria creatiōis recēs hoies etatis p̄me. pre
serti cū de⁹ asscurauerit federe sempiterno Noe
cū tota posteritate dicēs. Ecce ego statuā pactū
vobiscū et cū semine v̄ro p⁹ uos et ad oēm aiām
diuētē q̄ ē rē. Seq̄t. et neq; ultra interficiet oīs
caro aq; diluuij. nec erit deiceps diluuiū disti
pās oēm terrā. h⁹ enī pmissiōis cōfidecia: potu
it eē occasio q̄ mēoria seuere punitiōis scē per

dilunium nō satis retraheret hoīes secūde etatis
ab ydolatria.

Circa capitulum. xxv.

In ca. xxv. ubi i replica d Burgē. magister
Mathias dicit. nec p̄t Burgen. p̄bare intē
tū suū p̄ sc̄m tho. q̄ p̄cedit p̄ p̄pothesim
q̄ nō cōcedit: Aduertēdū ē q̄ nec sc̄us tho. illaz
cōcedit ymo magis in rei veritate negat. Inquit
enī sic p̄ma secūde. q. cīj. ar. ij. ad scōz. Ad secun
dū dicēdū. q̄ rō illa p̄cederet si cerimonialia p̄
cepta eēnt data solū ad figurādū futurū. nō autē
ad presentialiter deū colēdū. Un̄ 7 i corpore eius
de articū hēc fuerat sc̄i Tho. determinatio q̄ ce
rimonialia ueteris legis nō solū habuerunt cām
figuralē: s; etiā litteralē. s. cultū dei p̄ tpe illo.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cū Burgen. circa cōtractus Jo
seph induceret ex doctrina sc̄i tho. secūda
secūde. q. lxxvij. ar. i. q̄ in emptōe 7 vēdi
tione equalitas iusticie obseruāda ē d̄ quoddaz
postillatoris dictū. s. q̄ tñ ualet res q̄tū vēdi po
test: Magister Mathias iqt. S; ego cū postilla
toze uerius puto q̄ in cōmutatiua iusticia equa
litas s̄m naturam seruari non possit quicqd̄ di
cat sc̄us tho. p̄ Burgen. allegat². q̄ totū aurum
mūdi s̄m naturā nō ualet unū equū. cū tñ in or
dine ad hūanos usus modicū aux ualet magnū
equū. Nec m̄gr Mathi. cū alijs q̄ ad hoz decla

rationem subiungit. ¶ In quibus uerbis duplici reprehensione dign⁹ hēt. primo q² ex mō suo loquēdi uidet^r significare q² scūs Tho. aliqui dix^r erit. aut in loco preallegato senserit: q² in cōmutatiua iusticia obseruanda sit equalitas s^m naturā rei specificā. Cū tamē hoc sit manifeste falsū. p^{mo} s^{ri}um huius docet eadē qstione arti. secundo ad tertiū inquit enim. Ad tertiū dicēdū q² sic ut Augustinus dicit. xj. de ciui. dei: precii rerū venaliū nō cōsiderat^r s^m gradū nature cū q^uq³ pluris vendat^r vnus equus q̄ vnus seruus. Sed cōsiderat^r s^m q² res in vsu: hominis veniūt. Et ideo nō oportet q² venditor vel emptor cognoscat occultas rei vendite qualitates. sed illas solum per quas reddit^r hūanis vsibus apta. puta q² equus sit fortis et bene currat. et silr in ceteris. has autē qualitates: de facili venditor et emptor cognoscere possunt. Nec scūs Tho. i forma vbi expresse tenet q² precii in cōmutatiua iusticia nō consideret^r s^m gradū nature rerū. Patet ergo q² modus loquēdi huius magistri fuerit ex falso intellectū quē habuit in uerbis scī Tho. et vtinam nō ex malo affectu. ¶ Itē secūdo videtur q² iste magister p^{pr}ia vocē ignorauerit. nā dicit q² equalitas in cōmutatiua iusticia que est in cōtractib⁹ nō seruat^r. sed q² p^r rationē iusticie mēsurat^r. qd enim aliud est s^m ratiōem iusticie res mēsurari: q̄ in earū cōmutatione equalitatē seruari. Certe nō aliud. neq³ ex diffinitioē Aug⁹. quā pro se inducit aliud habet. vt patet recte eā cōsideranti. Sed vt mihi uidet^r putat magister Nathias q² in cōmutatiua iusticia mēsurantur res consi

derata qualitate temporū. locorum. ac dignita-
tis rerum in respectu ad vsum hominū: q̄ ideo
in ea non obseruat equalitas. in quo plane de-
cipit. quia p̄mo non eēt iusticia cōmutatiua: si
illa omnia nō cōsiderarētur ⁊ singula que digni-
tatem aut valorem rerū epaurent. nec ē aliud eq̄-
litem in iusticia cōmutatiua seruare: quam fm̄
omnes illas circūstantias res commutabiles cō-
mensurare. Unde scūs Tho. secūda secūde in q̄-
stione p̄allegata. arti. secūdo. ad secūdū sic di-
cit. Ad secūdū dicēdū q̄ mensuras rerū venaliū
necesse est in diuersis locis esse diuersas p̄pter di-
uersitatem copie ⁊ inopie rerū. q̄ vbi res magis
abundāt: consueuerunt esse maiores mēsure. In
vnoquoq̄ tamen loco ad rectores ciuitatis per-
tinet determinare que sunt iuste mēsure rerū ve-
naliū pensatis conditiōibus locorū ⁊ rerū. ⁊ ideo
has mensuras publica auctoritate vel consuetu-
dine institutas: p̄terire non licet. Nec sanctus
Tho. Ex quibus etiam accipit verus intellectus
eius p̄ouerbij legalis quod postillator introdu-
xit. s. q̄ tantū valet res quantū vendi potest. Nō
enim est verum si intelligat q̄tum vendi potest
de facto ⁊ beneplacito cuiuscūq̄ vendentis. S;̄
quantū vendi potest de iure. i. seruata institutio-
ne publica auctoritate aut consuetudine firma-
ta. Unde ⁊ si quis nō cogatur ad vendēdū rem
suā: tñ si vendere vult: formā iuris ⁊ regulā iusti-
cie debet seruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ si licitū sit
emptori ⁊ venditori se inuicē decipere infra di-
midium iusti p̄cij fm̄ legem ciuilem que non po-
tuit prohibere quicquid est cōtra virtutem: lex

tamē diuina que nihil impunitum relinq̃t quod
sit uirtuti dñi: illicitum reputat si in emptiōe et
vendiōe equalitas iusticie nō seruet. Facit ad
hoc glo. notabil. p. q. ij. Hocius. ubi dicit q̃ si
in venditione plus offerat q̃ res ualeat: ecclesia
nō debet recipere. sed tm̃ iustum p̃cium. Nā ec-
clesia in suis cōtractibus nō debet colū facere.

Circa capitulū nonū libri Exodi:

¶ In ca. ix. libri Exodi Burgen. 5 postillato
rē allegat sc̃m tho. dicentē secūda secūde
q. lxxiij. ar. ij. q̃ cū actus hūani sint cau-
se quorūdam effectuum: oportet homines age-
re aliqua ut per actus suos impleant quosdā ef-
fectus s̃m ordinem a deo dispositum. ¶ Ubi ma-
gister Mathias uolens postillatoris dicta defen-
dere inquit. Sed ⁊ illud q̃ Burgen. ex dictis sc̃i
tho. secūda secūde. q. lxxiij. applicat p̃posito:
Videlicet minus catholice dictū. uidelicet q̃ ex or-
dinatione diuina oportet hoīes agere ut effect⁹
a deo instituti impleāt. Nā ex eo sequit̃ in ma-
teria p̃nti: q̃ p̃pharaoni peccatū obstinatiōis im-
putari nō debet. Quia s̃m hoc: oportuit eū esse
causaz diuine glorificatiōis si causaliter teneri de-
beat: ut uult Burgen. Hec magister Mathias cū
alijs que ad huius declarationem cōtra Burgen
subiungit ¶ S3 salua pace sua certe uerius ac ho-
nestius potuisset loqui si dixisset. q̃ Burgen. in-
epte ⁊ extra mentem sancti thome dicta eius in-
troduserat. Nam illa de se ⁊ in proposito sancti
Thome uerissima sunt ⁊ catholice fidei omnino.

cōsona. pmo dicere contrarium esset ordinē cat-
 sarum qui optimum est in vniuerso destruere q̄
 dum diuine prouidentie effectus exequitur: dei
 sapientiam commendabilem reddunt que eo ip-
 so ordine disponit omnia suauiter prout dicitur
 Sapientie septimo. ¶ Esset etiam aperte contra
 sacram scripturam. Dicitur enim ps. cii. Benedi-
 cite domino omnes uirtutes eius ministri eius q̄
 facitis uoluntatem ei⁹. Et ps. clviij. Ignis gran-
 do nix glacies ⁊ spiritus procellarum que faci-
 unt uerbum eius: facere uoluntatem aut uerbis
 dei: est facere aliquid unde effectus dei implean-
 tur fm ordinem a deo dispositum quod erat di-
 ctum sancti thome. ¶ Esset preterea dñum hui⁹
 ab humanis actibus meriti rationē auferre ⁊ fru-
 ctum orationis nostre negare quod est erroneū.
 non enim actus hominis meritoꝝ sunt uite eter-
 ne: nisi quia causa sunt ⁊ per eos impletur diui-
 na preordinatio de salute hominum. nec oratio-
 nes efficaces sunt ⁊ fructuose: nisi quia p̄ eas im-
 pletur quod bonitas diuina disposuit precib⁹
 ⁊ orationibus cōdonare. prout Gregori⁹ dicit.
 Unde ⁊ secūda petri primo dicit. Quapropter
 fratres magis satagite ut per bona opa: certā ve-
 strā uocationē ⁊ electiōez faciatis. ista autē bona
 opa eē ab eterno p̄ordinata a deo ut p̄ ea uoca-
 tio ⁊ electio scōꝝ impleat: null⁹ fidelīū dubitabit.
 ¶ Uerū ē q̄ Burgeni nō rē applicat ad p̄positū
 suū dictū sci tho. qđ i se uerissimū ē ⁊ catholicū.
 Quia scūs tho. loq̄t̄ d̄ actib⁹ hūanis positiuis.
 nō de actib⁹ p̄ctōꝝ. q̄ in q̄tū culpabiles sunt: a
 deo nō ordināt̄ ut fiāt. s; fieri p̄mittūt̄. Cōmissa

tū pctā peruersa hominū volūtate: verum ē q̄ a
 deo ordināt p penā. ⁊ q̄ ista fuerit doctrina scī
 Tho. loquēdo de actib⁹ pctōz: ex plurib⁹ locis
 pbat. Nā p̄ma pte. q. xliij. arti. iij. ad secūdū in
 quit sic. Ad secūdū dicēdū q̄ aliter se hēt repro
 batio in causando q̄ p̄destinatio. Nā p̄destina
 tio est cā ⁊ eius quod expectat in futura uita in
 p̄destinatis. s. glē: ⁊ eius quod p̄cipit in p̄nti
 scz grē. Reprobatio uero nō ē causa eius quod ē
 in p̄senti. s. culpe. sed est causa derelictōis a dō
 Est tamen cā eius quod reddit in futuro. s. pe
 ne eterne. sed culpa puenit ex libero arbitrio ei⁹
 qui reprobat ⁊ a grā deserit. Et fm hoc uerifi
 catur dictū pphete. s. p̄ditio tua ex te israel. Hec
 sanctus Tho. Eandē sententiā tenet ō genti. cap.
 clxj. ⁊ clxij. Idē dicit in hoc pposito sup eplas
 pauli. sup illud. Dicit autē scriptura pharaoni.
 Ro. ij. Aut enim. Aliter suscitāt de⁹ ad bona. ali
 ter ad mala. Nā ad bona: inclināt hominū uolū
 tates directe ⁊ per se tanq̄ actor bonorum. Ad
 malū autē: dicit inclinare uel suscitare hoīes oc
 casionaliter in q̄tū. s. deus homini aliqd p̄pōit
 uel interius uel exterius quod q̄tū ē de se: indu
 ctiū est ad bonū. sed hō ppter suā maliciā per
 uerse utit ad malū. Job. xliij. Dedit ei deus lo
 cū penitentie. ⁊ ille abutit in supbia. Hec ibi san
 ctus Tho. Et parū. j. cōcludit ad ppositū no
 strū dicens: ⁊ hoc mō circa pharaonē accidit. q̄
 cū a deo excitaret ad regni sui tutelā: abusus est
 hac excitatione in crudelitātē. Hec scūs Tho. ⁊
 infra super illud Apostoli. Et quē uult indurat.
 Inquit. Nō dicit indurare quasi imitando mali

ciā: sed nō apponēdo grām. ¶ Erubescat ergo magister Mathias uolēs quadā dissimulatione culpabili: ineptā Burgeñ. applicatiōē in bñdīcta scī Lho. retorquere. S; 7 in fine replice sue 3 Burgeñ. ubi dicit. Unde si dictū scī Lho. ueritatē habere posset in positiuis: uerius plane dixisset. 7 si dictū scī Lho. in positiuis ueritatē haberet: at necessario. prout ex supradictis satis constat.

Circa capitulum vigesimum.

In capitulo. xx. Burgeñ. in magna sua digressione introducit quadā scī tho. assertionē de preceptis dilectiōis dei 7 primi. quā dicit ipse nō plene satisfacere questiōi sue. s; de intellectu verborū scī tho. 7 qd p ea satis dicit ad questiōē: vide infra Leui. ca. xij.

Circa capitulū vigesimūtertium.

In ca. xxij. sup illud. Infontē 7 iustū non occides: postillator recitat uerba scī tho. secūda secūde. q. lxxij. ar. vj. Ad tertiū dicentis. qd cū innocēs per falsos testes cōuincit: iudex non debet eū interficere si sciat eius innocentia. sed diligentius examinare testes. ut inueniat occasiōē liberādi innoxium. Si autē hoc nō pōt: debet eū remittere ad superiorē. Si autē hoc nō pōt: nō peccat fm allegata sententiā ferens. qz ipse nō occidit innocentē: sed illi qui eū asserunt nocentē: ¶ Cōtra quā sniaz Inqt sic postillator.

Saluo tñ meliori iudicio vides òriū. q: dicit Au-
gustin⁹ li. de libero arbi. Quō apud diuinā p-
uidentia a pctō liberi sunt q̄ p his reb⁹ q̄s con-
tēni oportet hūana cede polluti sunt: q. d. nul-
lo mō. Et p res cōtēnedas intelligit Aug⁹. oia il-
la que hoies iuti amittere pñt. Inter q̄s est uita
corporalis. ⁊ multo fortius dignitas tpalis q̄cū-
q̄ ⁊ potestas iudicādi. hec postillator. ¶ Ad q̄
rñdet Burgen. q̄ auctoritas Augustini p postil-
latorē allegata: nō òriat determinatiōi scī tho.
Nam ferre sentētiā mortis ò eū qui cōuincit in
iudicio per testes diligēter examinatos: nō ē pec-
catū. licet sciat a iudice innocenter cōdemnari.
Unde ppter hoc nō ē dimittenda dignitas tpa-
lis. hec Burgen. ⁊ bñ. q̄ autē sentētiā ferre ò ta-
lem nō sit pctm: declarat Burgen. per ea q̄ scūs
tho. dicit in parte supra allegata. q. lxxvij. ar. ij. i
corpe q̄stiois. vbi pulcre deducit q̄ rōe iudicare
p̄tineat ad iudicē fm q̄ fungit publica potesta-
te ⁊ nō fm id q̄ ipse nouit tanq̄ priuata p̄sona.
¶ Sed contra rationem Burgen. simul etiā ò di-
stinctionē quā scūs tho. facit de priuata ⁊ publi-
ca p̄sona in iudice: instat magister Mathias di-
cēs. S; Burgen. cōiter pro scō tho. certamē assu-
mēs: hic nō plus dicit q̄ scūs tho. in locis alle-
gatis p ipm ⁊ postillatorē. Sed ad auctoritatem
brī Augustini p postillatorē allegatā: minus cō-
ueniēter dicit. Nā fm declaratiōem postillatoris
manifeste cōcludit ò positionē scī tho. ⁊ cōiter
iuristarū. Quis enī in cōiter accidētib⁹ iudican-
dū sit fm allegata ⁊ pbata: nullo tñ iure cautum
est. pmo diuino iure p̄hibitū: iudicare ò agnitā

ueritatem. nec uidere meo ualet illa distinctio
 q̄ iudex duplicem personam dicit. s. priuatam ⁊
 publicam. nam si priuata peccat: publica nō exi-
 mitur nisi sit manifesta lex que eam excuset. Non
 est autem lex puto humana nec diuina que dicat
 iudicandum contra ueritatem agnitam. Non ui-
 detur igitur aliqua lex excusans sic iudicantem.
 Hec magister Mathias in forma. ¶ Sed mihi ui-
 detur q̄ sufficienter responsum fuerit ad aucto-
 ritatem Augustini per ea q̄ Burgen. ex verbis sci
 tho. induxit diffuse. Sed ut magis in speciali ad
 singula descendamus: dicit q̄ bñs Aug⁹ loq̄t̄
 in casu quo iudex contra iura aut ordine iuris p-
 uerso: ferret sententiā q̄ innocentē timore aliquo
 mundano agitatus. ne. s. vita corporali. faculta-
 tib⁹. dignitate aut potestate iudicādi p̄uet̄. pa-
 tet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas con-
 temni oportet. Sed ubi iudex ferret sententiam
 contra innocentē p̄ testes sufficiēter examinatos
 conuictum: non habens ad superiorem recursū.
 nec aliud quod agat s̄m iura: nō id faceret pro
 his rebus tpalibus cōtēnendis. sed zelo coactus
 legū obseruādarū s̄m q̄s tenet ex debito officij
 sibi cōmissi iudicare ⁊ quas nō licet ei preterire.
 Et in tali casu loquitur scūs thomas. Unde au-
 ctoritas Augustini nō ē ad p̄positū. Et cū dicit
 magister Mathias q̄ nullo iure cautū ē p̄mo di-
 uino iure phibitū iudicare q̄ agnitā ueritatē: ui-
 co q̄ si intelligat q̄ ueritatē in forma iudicij agni-
 tam seruato ordine iuris scilicet per leges pu-
 blicas diuinas uel humanas. et per instrumen-
 ta testesq̄ legitimos ac diligenter examinatos:

verū est. Sed nō militat cōtra scūm Tho. Nam
 in pposito suo iudex ferens cōtra innocentē sen-
 tentiā: non iudicat contra veritatem sibi agnitā
 isto modo: pmo sūm veritatē sibi agnitā in for-
 ma iudicij. Si vero intelligat cōtra veritatem si-
 bi agnitā aliter q̄ in forma iudicij. i. sūm ppiam
 consciētā r tūq̄ ppiate persone: falsum ē quod
 dicit. Nā lege diuina nō inuenit p̄hibitū eē iudi-
 cibus tale iudiciū r legibus hūanis est cautū q̄
 disponunt iudices iudicare sūm allegata r pba-
 ta. vt lege ciuili. ff. de offi. p̄resi. illicitas. §. veri-
 tas. lege canonica. ij. q. i. vnus ex vobis. r caplo
 Deus oīps. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambrosi⁹ di-
 cit bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit r ppo-
 sito domesticē voluntatis. sed iuxta leges r iura
 pronūciat. statutis iuris obtēpat. nō indulget p-
 pie uoluntati. nihil p̄paratū r meditatū de do-
 mo defert. sed sicut audit: ita iudicat. obsequit
 legibus: nō aduersat. examinat cause merita: nō
 mutat. Hec Ambrosius ubi glo. tenet q̄ etiam si
 conscientia iudicis nō cōcorde: pōt nō delega-
 re cām. sed determinare sūm allegata. qz aliud fa-
 cit aliquis in eo q̄ iudex est: aliud ī eo q̄ homo
 est. Ad quod facit. vj. q. iij. si tm̄ ep̄s. extra de of-
 fi. iudi. or. si sacerdos. r multū apte de offi. r po-
 in. dele. pastoralis. §. qz uero. vbi glo. dicit sup-
 uerbo. tenet eandē. cōtra Hugonē r eius seq̄ces
 qui dicūt. q̄ iudex nō debet ferre sententiā sūm al-
 legata si hēat cōscientiā lesam in contrariū. Hec
 glo. Cū autē dicit magister Mathias nō sibi vi-
 deri q̄ valeat distinctio scī Tho. de duplici pso-
 na iudicis publica. s. r priuata: dico q̄ r si sibi

nō videat forte obcecatus passione: non sequit̃
 rectā nō esse ⁊ iurib⁹ satis pbatā. nam illa exp̃sse
 habet in glo. supra allegata. iij. q. vii. Judicet.
 Eā etiā distinctōne facit Aug⁹. ad Bonifaciū co //
 mitē. ⁊ hētur. xxiij. q. iij. si eccla. in fine. Ea etiā
 distinctōe de duplici vnius hominis psona. i. q.
 vnus duplici fungat̃ persona: vt̃ capitulū su
 pra allegatū. si sacerdos. in fine. Unde nō debe //<
 ret videri isti magistro distinctio sancti Thome
 quasi noua quedā adinuentio. Et cū arguit con
 tra distinctiōem q̃ si priuata psona peccat: pu //<
 blica nō eximit̃. dicit̃ q̃ posito sed non cōcesso
 q̃ persona priuata peccaret in casu nro: ipse si //<
 bi respōdet dicēs. nisi sit manifesta lex que eā ex
 cuset. quod est in pposito prout supra dedu //<
 ctū fuit. Et tamē nō est verū q̃ ī casu sancti Tho
 me priuata psona peccat. qm̃ illa nō occidit aut
 iudicat innocentē cū nō habeat iudiciariā pote
 statē super eum.

Circa librum Leuitici. Capi. pmo:

In capi. primo Leui. sup illud. ponetq̃ su
 per caput hostie man⁹: Burgen. 3 postil
 latoz ait. per hāc manuū impositionem
 potius videt̃ denotari q̃ hō offerens illud ani
 mal esset dignus occisione pro suis peccatis ⁊ q̃
 loco illius illud animal oblatum vel immolatus
 occideret. vt in pma secūdo. q. cij. ar. iij. ad qui
 tū. ¶ Contra quē mag̃ Nathias inq̃t. Lū postil
 latoz exponeret ip̃positiōem manuū offerētis sup

caput hostie: Burgen. allegādo sc̃m tho. dicit il
 lā impositionē poti⁹ debere intelligi q̃ hō offe-
 res: se p̃testet p̃ peccatis suis dignū morte. ⁊ q̃
 p̃ occasionē aīalis p̃ ip̃m oblatus: vita eius redime-
 ret. sed ista expositio est falsa ⁊ 3̃ glo. ordinariā
 dicentē rē. Hec magister a Nathias. ¶ In quib⁹
 uerbis plane cōvincit q̃ neq̃ sc̃m Tho. legit: ne
 q̃ dicta Burgen. bñ aduerterit. Nā sc̃s tho. i lo-
 co supra notato: nullū de impositionē manuū of-
 ferētis sup̃ caput hostie uerbū fecit. neq̃ Burgē.
 super expositionē huius impositionis manuum:
 allegat sc̃m Tho. sed in confirmationē ei⁹ quod
 secundo subiunxerat. s. q̃ loco hominis qui pro
 p̃ctis suis dignus erat morte: aīal oblatū uel im-
 molatum occideret. De ip̃a enī occisiōe aīalis p̃
 cise locutus est sc̃s tho. in eo loco: nō de manu-
 um impositionē. Et intelligēda sunt uerba sancti
 tho. nō q̃ aīalis occisiō semper offerentē dignū
 morte significaret: sed q̃n p̃ peccato offerebat.
 Nā ⁊ in eodē ar. in solutione. ad. viij. distinguens
 triplex sacrificiorum genus: dicit q̃ holocaustū
 quod totū cōburebat: offerebat deo specialiter
 ad reuerentiam maiestatis ipsius. ⁊ in amorē bo-
 nitatis eius. ⁊ tertium sacrificiū quod hostia pa-
 cifica uocabatur: deo offerebatur uel p̃ gratiaꝝ
 actione: uel pro salute ⁊ prosperitate offerentiū.
 ⁊ tamen utrobique animal oblatū occidebat. Cū
 credere q̃ fuerit magistro a Nathie occasio dece-
 priōis q̃ Burgen. utrūq̃. ⁊ de manuū impositionē:
 ⁊ de aīalis oblatus occisiōe: sub uno orōis contex-
 tu posuit. Sed si legerat sc̃m tho: singula singul
 adaptarat.

Circa capitulū decimūnonū.

In ca. xix. sup illud. Locut⁹ ē dñs ad moy
sen. Burgeñ. q̄ plurimis uerbis egit ad de
claratiōem eoz q̄ hoc in loco sup addūc
ad explicāda uel pfecti⁹ adiplēda pcepta deca //
logi. Ex q̄b⁹ quasi in medio digressiōis ufert. q̄
pceptum de dilectiōe p̄mi put in lege diuina
tradit: nō ē de pceptis iuris naturalis p̄mo p se
notis. Cuius tñ ōrium dicit ipse sc̄m tho. sensisse
p̄ma secundō. q. c. ar. iij. ad p̄mū ubi dixit. q̄ pre
cepta de dilectiōe dei ⁊ proximi: sunt p̄ma ⁊ coīa
legis nature q̄ sunt p se nota rōi humane uel per
naturā uel p fidē. Confirmat Burgeñ eam fuisse
sancti Thome positionem: ex eadem. q. articulo
p̄. ubi sanctus thomas dicit q̄ quedā sunt pre //
cepta rectissima ⁊ adeo manifesta: q̄ editiōe nō
indigent. sicut mandata de dilectione dei ⁊ pro
ximi. Unde admiratur Burgeñ. ut ipse inquit. q̄
sanctus Thomas talem dederit in loco allegato
doctrinam. ¶ Sed certe maiori admiratione dī
gnum uidetur q̄ Burgeñ. talem in uerbis sancti
thome habuerit intellectum q̄ scilicet illa duo
precepta de dilectione dei ⁊ proximi prout Deu
tronomij sexto et Mathei vigesimo secundo da //
ta sunt: sint p̄ma et cōmunia precepta legis na
ture per se nota rationi humane que quia com //
munissima sunt ac manifesta: editione non in //
digent. Nam de preceptis iam actu editis atq̄
traditis ut allegatur: qua mente diceret sanctus
thomas q̄ editione non indigent. significans q̄

nec edita sunt. Doceret plane in eodē orōis con-
 textu duo cōtradictōria simul esse vera. ¶ Et pre-
 terea expresse disputat scūs Thomas utrū de ca-
 ritate debuerit dari aliquod pceptū secūda secū-
 de. q. lxiij. arti. pmo. et concludit q. sic. et articulo
 secūdo cōcludit q. duo fuerint data pcepta. s. de
 dilectiōe dei et de dilectiōe pxiimi. Non ergo fu-
 it mens sancti Thome dicere q. pcepta de dile-
 ctione dei et pxiimi prout diuina lege tradita sūt:
 sint pma et cōmunia legis nature pcepta que qz
 per se nota sunt: editione nō indigent. Unde ru-
 dis plane est Burgen. ymaginatio. ¶ Dicendū
 ergo est q. scūs Thomas ubi dixit duo pcepta
 dilectiōis esse prima et cōmunissima pcepta le-
 gis nature. Que rationi hūane per se nota sunt
 ac per hoc q. editione nō indigent: loquit de ill-
 pceptis qstū ad substātiā actus absolute. i. de di-
 lectione dei et pxiimi sine modo determinato p
 ut inest homini naturaliter. Est enim de vitami-
 ne legis nature omni rationali creature: q. dili-
 gat deū sup oia: in qstū ē vniuersale bonū. ac pxi-
 mū primū et prima causa sui eē. totiusq. perfe-
 ctionis naturalis. Item est de vitamine rationis
 naturalis: q. homo primū diligat. qui intelli-
 gitur oīs hō. in quātū sibi filis est fm naturā spe-
 cificā. fm illud Ecclesiastici. xij. oē animal dili-
 git sibi file. Docet hoc scūs Thomas in plurib⁹
 locis et multū plane prima pte. q. lx. arti. iij. et v.
 Itē prima secunde. q. cix. arti. iij. Unde hoc mo-
 do loquendo: dilectio dei et dilectio pxiimi sunt
 de primis et cōmunib⁹ legis nature pceptis ra-
 tioni hūane per se notis que exteriori nō indigēt

editione ⁊ prefertim adiuncta fide a quibus oīa
 precepta decalogi deducuntur sicut conclusiones
 immediate ex primis principijs. prout scūs tho.
 tradit prima secūde. q. c. ar. iij. ad primū. Sed in
 lege diuina Deutro. vj. ⁊ ad. xxiij. tradita sunt
 precepta de dilectiōe dei ⁊ p̄pimi nō q̄tū ad sub
 stantiā act⁹ absolute sed q̄tū ad modū determi
 natū. s. q̄ deus diligatur ex toto corde ex tota aīa
 aut mēte. ⁊ ex tota fortitudine. ⁊ p̄pimū diligat
 quisq̄ sicut seipm. Iste enim modus diligēdi de
 um ⁊ p̄pimū: non inest homini a natura s; ex gra
 tia. Unde indiguit expressa editione p̄ modū pre
 cepti. cum sit de necessitate salutis. Et inde est q̄
 duo precepta de dilectione dei ⁊ p̄pimi: dicūt
 precepta caritatis. quia in eis nō solū substantia
 actus: sed ⁊ modus ille diligendi qui ē mod⁹
 caritatis: cadit in p̄cepto. ita q̄ sine caritate: ista
 duo precepta dilectionis impleri nō possunt. p̄
 ut pulcre deducit scūs tho. p̄ma secūde. q. c. ar.
 i. Unde Aug⁹. dicit in li. de p̄fectione iusticie q̄
 hoc preceptū. diliges dñm deū tuū: in plenitudi
 ne caritatis patrie implebitur. ⁊ q̄ per hoc prece
 ptū indicat nobis. non quid faciendū sit: s; po
 tius quo tendendū sit. Ex qua auctoritate seq̄t
 q̄ dilectio dei cadit sub precepto q̄tū ad modū
 caritatis qui i eo importat. cū dicitur. ex toto cor
 de ⁊c. Alias in via posset p̄fēcē impleri. quod
 tamē negat Aug⁹. Idem exp̄sse tenet scūs tho. se
 cūda secūde q. xliiij. ar. vj. ⁊ q. clxxxij. ar. ij. ad
 secūdū inquit. p̄fectio diuine dilectionis vni
 uersaliter quidē cadit sub p̄cepto. ita q̄ etiā per
 fectio patrie nō excludit ab illo p̄cepto. Idem

tenet in de virtutib⁹. q. ij. ar. 7. ad 1^mu. Et q^o isto modo intellexerit sc^us tho. p^rcepta de dilectione dei et p^rimi data fuisse lege diuina: patet. qm se cūda secūde. q. xliij. ubi spālē de his p^rceptis tractatū facit: uocat ea p^rcepta caritatis. Et sub tali p^retitulatione de eis disputat in tota questione. Si enim darentur ista p^rcepta in lege diuina de dilectione naturali dei et p^roximi uel q^utu3 ad substantiam actus absolute: false dicerentur p^rcepta caritatis. cum sine caritate eē possit ea dilectio. Unde et eadē. q. secunda secūde. ar. 1°. Cū tertio loco obijceret ad probandū q^o nō fuerint danda p^rcepta de dilectione dei et p^rimi. ex eo q^o inter p^rcepta decalogi non continent^r: non soluit obiectionem per hoc q^o sunt de p^rmis et cōmunissimis p^rceptis naturaliter notis quē admodum prima secunde. sed soluit. quia omnia p^rcepta decalogi ordinātur ad ista duo de dilectione dei et p^roximi tanq^u ad finem. p^rpter quod in omnibus includuntur. Hoc intelligendum est per modum quo finis includitur in his que ad finem disponunt uel ordinantur. Omnia enim p^rcepta decalogi: ordinabilia sunt et disponunt ad duo p^rcepta caritatis. non tamen sicut ad finem adequatum aut cōnaturalem: sed sicut ad finem excedentem et supernaturalem. quem admodum et uirtutes morales ad uirtutes theologicas disponunt ac ordinantur. Et hoc modo Apostolus dicit prima Thimo. primo. q^o finis p^rcepti est caritas. prout sanctus thomas in p^r illa exponit. ¶ Sequitur ex p^rmissis q^o ista duo p^rcepta: sunt secundum doctrinam sancti Tho

me precepta caritatis prout Deutronomis sexto
 ⁊ d'athei vigesimo secundo tradita sunt. Quod
 ⁊ ipse deducit in eodem articulo. ¶ Habetur ex
 presse premisse dilectionis dei ⁊ propinxi distin //
 ctio ex dictis sancti thome prima secunde. q. cix
 articulo quarto. ad primum ⁊ tertiu. Et secunda
 secunde. q. xxiij. ar. ij. ad primum. Et. q. xxvj. ar
 ti. iij. ⁊ pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex
 predictis q' Burgen. deceptus fuerit. non aduer
 tens distinctionem quam sanctus thomas habu
 it de dilectione dei ⁊ propinxi. ¶ Quod autem
 Burgen. obicit de philosophis ⁊ peripatheticis
 qui cū d' dictamine naturali ratiōis maxime scru
 tati fuerit: posuerunt amicitiam inter viros virtu
 osos esse precise: non habet difficultatem. quia
 amor aut dilectio naturalis quam ponit sanctus
 thomas primum principium cōmunissimū p se
 notum: non est amicitia proprie loquendo. Nā
 amor ille naturalis non est uirtus cum se exten //
 dat usq; ad irracionales creaturas suo modo. vn
 de ⁊ inuenitur in bonis ⁊ malis hominib'. Ami
 citia autē perfecta prout philosoph' dicit octa
 uo Ethicorum uirtus est. aut non sine uirtute.
 Quod etiam concedit Burgen. Nimirum ergo si
 in solis uirtuosis reperiatur. ¶ Item amor aut di
 lectio naturalis fundatur uel super causalitate eē
 ⁊ nature quibus omnes creature comparantur
 ad deum: uel super proprie nature communica //
 tione per quam quelibet creatura compatur ad
 omnes que sunt sue speciei. Sz amicitia prout de
 ea loquitur Burgen. fundatur super cōmunicati
 one uirtutis. Ac per hoc merito non ponitur a

phie nisi inter homines virtuosos. quare obiectio Burgen. non est ad propositum. cum aliud sit de naturali dilectione. et aliud de amicitia. primo nec idem iudicium est de omni genere amicitie. put scilicet thomas. et ducit secunda secunde. q. xxvj. ar. viij.

Circa librum Deutro. capi. iij.

In Deutro. ca. iij. Burgen. uolens probare quandam postillatoris consequentiam minus efficacem: induxit dictum sancti thomae. prima parte. q. lxx. ar. ij. Ad. iij. quod nihil prohibet dici digniorem creaturam: propter inferiorem esse factam non secundum quod in se considerat: sed secundum quod ordinat ad integritatem uniuersi. Ex quo dicto Burgen. infert contra postillatorem quod etiam si corpora celestia sint facta propter hominem: ex hoc non tollitur quin sint homine digniora. Contra quem magister Mathias sic ait. nec deductio sancti thomae. quam Burgen. adducit: valet. per schoolam enim parisiensem. reprobatur et ad errorem reducit quod celum sit dignius homine ratione. Nec ille cum ceteris. Sed hic reuera valde improprie locutus est magister Mathias. non enim deductio cui obstitit scola parisiensis. sancti thomae. est nec eius dici debet. sed Burgen. quam deducit ex quodam dicto sancti thomae. quod uerissimum est quod deductio Burgen. ex eo: extra mentem sancti thomae. fuerit. nunquam enim sanctus thomas. voluit aut docuit celum esse quid dignius homine in genere uiuentium. Cum in eadem solutione per Burgen. allegata dicat quod homo secundum animam perfertur corporibus luminariis.

prmo nec celum fm doctrinā scī tho. causalitates
 habet aut influētiā directe supra hoīem in q̄tuz
 hō est. ⁊ ab alijs inferioribus se: distinguit. fal
 se ergo magister adthias significat q̄ scūs tho
 mas aliud in hoc articulo senserit uel docuerit a
 scola parisiē. licuit igit magistro adthie p de
 sensioē postillatoris pbare deductioē burgeñ
 ex dictis sancti tho. fuisse ineptam ⁊ longe a san
 cti thome pposito. aut alias consequentiam po
 stillatoris defendere. Nam dictum sancti thome
 per burgeñ. allegatum: uerissimum est. neq̄ enī
 negari pōt q̄ aliqua sint corpora perfectiora ut
 celestia: facta propter esse ⁊ conseruationem cor
 porum imperfectiorum. s. istorum inferiorū pro
 ut talia sunt partes vniuersi ad cuius perfectio
 nem ⁊ consistentiā: corpora celestia condita sūt
 sicut ad quēdam finē in genere creaturarū. q̄q̄
 omniū creaturarū deus sit vltimus finis.

Circa capitulū. xxiij.

¶ In ca. xxiij. circa questionem motam per
 postillatorem. an. s. repudium vxoris fu
 isset in ueteri lege illicitum: cum postilla //
 tor recitaret duas opiniones famosas: Burgeñ.
 uolens probare longa digressionē q̄ opinio vi
 cens repudium fuisse licitum sit magis consona
 littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandam san
 cti thome auctoritatem dicētis prima secūde. q.
 cīj. ar. v. ad tertiū. matrimoniū fuit in ueteri lege
 prout erat in officiū nature. nō prout ē sacmētū
 cīij

cōiunctionis xpi ⁊ ecclie q̄ nōdū erat scā. Un̄ in
ueteri lege dabat libellus repudiij. quod est cō
tra sacramenti rationem. hec scūs tho. ¶ S; ma
gister Nathias in replica sua d̄ Burgen. inq̄t sic
in ca. xxiij. ubi postillator disputat de libello re
pudiij ⁊ diuortio sicut ⁊ scotus circa quartū sen
tentiā ⁊ communiter doctores: sol^o burgē. cū
scō tho. se procaciter determinat ad partem mi
nus probabilem uolens q̄ in ueteri lege repudi
um erat non modo licitum: sed etiam a deo pre
ceptum exp̄sse. hec magister Nathias in forma.
Cuius tñ questionis disputationem remittit ad
ea que scripsit infra Nat. xij. Sed qm̄ ibi nō re
fert ipse magister sicut hic q̄ Burgen. cū scō tho
ma teneat in q̄stioe de repudio i ueteri lege par
tem min^o pbabilem. s. fuisse licitū: oportuit hic
id qd̄ de sancto thoma tetigit: examinare. ¶ Et
certe mirabile est ne dicam abominabile q̄ ma
gister Nathias tam effronte ac aperte imponat
sancto thome illud falsissimum. cum ipse nunq̄
dixisse reperiatur q̄ repudium in ueteri lege fue
rit a deo preceptum. nec solum hoc: sed neq̄ in
partem minus probabilem. ut ipse magister fal
so refert se determinauit. s. q̄ repudium fuerit in
ueteri lege licitum. Nam quarto sentētiarum di
stinctione. xxiij. q. ij. ar. ij. subar. ij. eam questio
nem disputat ex proposito. In cuius determina
tioe recitatis duabus opiniōibus q̄s hic postil
lator tetigit: in fine secūde opinionis q̄ tenet re
pudiū fuisse licitū ex pmissioe diuina: iquit sic.
Et quis hoc pbabiliter dicat: tñ primū cōmu
ni^o sustinet. hec scūs tho. fuerat prima opinio

q̄ repudium in ueteri lege fuisset illicitum. per
missum tamen ad maius malum uitandū. s. vxo
ricidiū. Ecce q̄ expresse apparet q̄ scūs tho. ma
gis se determinat in p̄babiliorē ptē. q̄ tenet hic
postillator. s. q̄ repudiū fuerit in ueteri lege illi
citū. q̄uis dicat aliā op̄inonē hēre p̄babilitatē
q̄d ⁊ cōiter doctores dicūt. Itē p̄ma secunde. q.
cv. ar. iij. arguit sic. viij. loco. p̄terea iter uir ⁊
vxoꝝ sicut ē maxima familiaritas: ita debet eē fi
des firmissima. sed hoc nō p̄t eē si matrimonium
dissolubile fuerit. incōuenienter igit̄ dñs p̄misit
Deu. xxiij. q̄ aliquis posset vxoꝝ dimittere scri
pto libello repudij. ⁊ q̄ etiā ulterius eā recuperare
nō posset. Ecce argumētū. Sequit̄ respōsio. Ad
viij. dicēdū q̄ lex p̄misit repudiū vxoꝝis. non q̄
simpliciter iustū eēt. sed p̄pter duriciā iudeoꝝ.
vt dñs dicit mat. xij. Sed de hoc oportet pleni⁹
tractari cū de matrimonio ageꝝ. Hec scūs tho. i
forma. vbi patet q̄ magis se determinat in op̄i
nionē que repudiū dicit fuisse illicitum. ¶ Item
contra gentiles li. iij. cap. xxiij. in fine sic ait. per
hoc autem excludit̄ consuetudo dimittentiū vx
ores. quod tamen in ueteri lege p̄missum fuit iu
deis p̄pter eorum duriciā q̄. s. p̄ni erant ad oc
cisionem vxoꝝū. Permissū ergo fuit min⁹ malū:
ad excludēdū maius malū. Hec scūs tho. in for
ma. Ex quibus aperte constat q̄ magis teneat re
pudium fuisse illicitum in ueteri lege. nō enī po
tuit planius ostendere mentem suam q̄ dicere sicut
hic. q̄ permissum fuit minus malum: ad exclu
dendū maius malum. Erubescat igitur ma
gister Mathias qui plane hoc in loco aut non le
cuij

gisse. aut non intellexisse scñ tho. vel malinolum
fuisse salua pace sua comprobatur. Sed neq; au
ctoꝝitatem doctoꝝis sui scoti fideliter introducit
significans q; in eam opinionem se determinet:
que repudium dicit fuisse illicitum. nam in loco
per eū allegato. iiii. sentētiarū. vi. xxxij. q. ij. vtrā
q; recitat opinionē. nec se in aliquā partē expꝛes
se determinat. pmo nec alteram earū pꝛetulit alte
ri. sed eo magis uidetꝛ declinare in eam partem
que repudiū dicit fuisse licitū: q; multo plures
ad eius probabilitatem induxit rationes. ⁊ ar
gumenta in contrariam partē magis sollicitē dī
soluere conatus est. ¶ Auctoritas autem scī tho
me quam Burgen. pro se introduxit: pꝛoposituz
eius non probat. cum ibi pꝛecise dicat scūs tho.
q; in ueteri lege dabatur libellus repudij. s; vtrū
id licitum fuerit aut illicitū: nō determinat neq;
pꝛosequitur.

Circa qꝛtū librum Regū Ca. xx.

In quarto li. Regū ca. xx. sup illud. vis ut
ascendat vmbra. x. lineis. Burgen. allegat
sanctū tho. pꝛima p. q. cv. ar. vl. dicentes
q; inter miracula: summum gradum tenent ea q;
nullo modo natura facere pōt. ut sunt retroces
sio solis. gloriificatio corpis hūani ⁊ similia. Sed
magister aDathias qui doctrinā sancti tho. vl in
modico ferre nō ualet. etiā si agnitā ueritatē im
pugnare deprehendat: obstitit dices q; dictuz
illud scī tho. auctoritati augustini oꝛdiat qui in

primo de trini. ca. vj. in q̄t. ¶ Sapimū miraculū eē
 suscitare mortuū. ¶ In quo plane magister a Da-
 thias cōvincit manifestā impugnare ueritatem.
 Nam si mirabilia nominant prout Augustinus
 dicit. xxvj. contra faustū. Cum deus aliquid fa-
 cit contra cognitum nobis solitūq; cursum natu-
 re: cōsequēs ē q̄ miracula dicāt per compatiōē
 ad facultatē nature quā excedūt. Nā ex cōpatōē
 ad diuinā potentiā: nihil est qd̄ possit appellari
 miraculū. qm̄ quodcūq; fām: minimū est diuine
 potētie cōpatū. Cū se q̄t q̄ fm̄ hoc dicat aliqd̄
 maius miraculū: q̄ magis excedit facultatem na-
 ture. sed quis negauerit id magis fieri supra na-
 turā rei quod naturam excedit. ⁊ q̄tum ad sub-
 stantiā sci. ⁊ q̄tū ad modū fiendi: q̄ qd̄ excedit
 naturam q̄tū ad modū fiendi precise: quoz ta-
 mē primū in solis retrocessione aut statione con-
 tingit. secūdū uero in corpoz mortuoz uiuifica-
 tione. Et cōfirmat p̄ ea que aug⁹. dicit. xxj. de ci-
 ui. dei ca. viij. ubi ex proposito cōferēs de mira-
 culo ait sic. quid ita dispositum est ab auctore
 nature celi ⁊ terre: quēadmodū cursus ordina-
 tissimus siderū? quid tā ratis legibus fixisq; fir-
 matum? Et tñ qm̄ ipse uoluit q̄ summo regit im-
 perio ac potestate quod cōdidit: stella p̄e cete-
 ris magnitudine ac splēdore notissima: colorem.
 magnitudinē. figurā ⁊ quod ē mirabili⁹ sui cur-
 sus ordinē legēq; mutauit curuauit. hec augusti-
 nus. ⁊ post pauca exēplificat de statiōe solis tpe
 Josue ⁊ de eius retrocessione tpe Ezechie. ex q̄
 auctoritate aug⁹. hēt q̄ nihil ita dispositū ē aut
 tā ratis legibus fixisq; firmatum: quēadmodum

curſus ſiderũ. ⁊ ex hoc ꝑcedit aug⁹ ad ꝑbandũ
excellentiã miraculoꝝ q̃ ſcã ſunt circa ſidera. ſeꝑ
quit enim ſi nihil tam fixum ⁊ firmatũ ē q̃ cur
ſus ſideꝝ: q̃ nihil tã magnũ ē aut tã mirabile q̃
ipſum ſtellarũ curſum mutare. ¶ Ad auctozita
tem auguſtini in oꝛium facilis eſt rñſio. Nō enĩ
auguſtinus in eo loco ꝑtendebat gradus ⁊ diſ
ferentias in miraculis aſſignare. ſed uolens om
nipotentiam filij ex effectibus demonſtrare ac ꝑ
hoc patris ⁊ filij ſummam equalitatem ꝑbare:
dixit an quicq̃ maius miraculum eſt inter mira
bilia: corporum mortuorum reſuſcitatione: qua
ſi diceret. certe non eſt maius miraculum quod
ſcꝑ ꝑe magnitudine ſua magis arguat omniꝑo
tentiam dei q̃ reſuſcitatio mortuorum que ſcã ē
ꝑe filium. ita ut maioritas referat nō ad mira
culum in ſe: ſed ad comprobationem uel atteſta
tionem diuine omnipotentie. ut ſit ſenſus q̃ ni
hil eſt maius mirabile reſuſcitatiōe mortuorum
ideſt magis diuinã oſtēdens omnipotentia. qꝫ
hoc miraculum dei omnipotentiam arguit: quē
admodum ⁊ alia. Nā ⁊ ſi grad⁹ ſint in miracul:
oĩa tñ diuinã oĩpotentia attestāt. dicit enim au
guſtinus in epla ad Voluſianũ. q̃ in reb⁹ mira
biliter ſcīs: tota rō ſcī ē potentia facientis.

Circa librũ Job In prologo.

In ꝑlogo libri Job poſtillatoꝝ inquirens
que fuerit intentio auctoꝛis in hoc libro
recitat poſitionem ſancti tho. qui hunc li

brum subtiliter et eleganter exposuit dicentis quod intentio sancti Job in hoc libro fuit supposito quod res naturales diuina prouidentia regantur: declarare ulterius etiam actus humanos diuina prouidentia reguntur. ¶ Hanc sancti thome assertiōem postillator declinat dicens eam non fuisse sancti iob intentionem. quoniam totus iste liber procedit per modum cuiusdam disputationis inter iob et una parte et amicos eius et altera. quod tamen in hoc conueniebatur cum iob ut ipse dicit quod actus humani reguntur diuina prouidentia cum niteretur probare eum a deo iuste punitum per peccata sua. ergo non erat intentio iob id ipsum eis per rationes et disputatiue ostendere. Nam intentio disputantis est aliquos: non est probare id in quo cum eo conueniunt. sed aliud in quo ab eo dissentiunt. Cum dicit postillator quod intentio sancti iob in hoc libro fuit quod aliquando in presenti malis eueniunt bona et iustis aduersa secundum ordinem diuine prouidentie ad quam pertinet punire mala et premiare bona in hac uita et in futura. Ad quod probandum procedit ex concessio ab eis. scilicet quod actus humani diuina prouidentia reguntur. Hec postillator in sententia. ¶ Ad que respondet burgen. quod licet aduersarij iob concederent actus humanos diuina prouidentia regi: Sic tamen ponebant modum regendi: quod non competebar deo. in quantum dicebant quod deus premiat iustos et iniustos punit solum in bonis et malis temporalibus huius uite prout patet in processu etiam secundum postillatorem. Nam hic modus regendi non competit diuine iusticie. unde prouidentiam dei circa actus humanos: simpliciter negabant ponentes eam illo modo quo deo non posset competere. licet prouidentiam dei concederetur in

cōfuso. Hec burgeñ. ⁊ bene ⁊ ad intentionē san-
cti tho. ¶ Intellexit enim scūs tho. amicos Job
negasse prouidentia dei circa actus humanos.
non in se: sed in eo ad quod seq̃t. s. in suo effcū.
est enim effectus quidam diuine prouidentie: q̃
malis in hac uita bona interdū eueniant: ⁊ iusti
sine culpa sua affligantur. Ad horum scilicet ex-
ercitium ⁊ p̃bationem ac maiorem glām ⁊ in ex-
emplum aliorum. s̃m illud Apli. Ro. v. Gloria //
mur in tribulationibus sciētes q̃ tribulatio pa-
cientia opatur. patientia autē p̃bationē. p̃batō
uero spem. Et Jacobi p̃mo. b̃tūs vir q̃ suffert tē-
ptatiōem qm̃ cū p̃batus fuerit accipiet coronaz
uite ⁊c. Ad aliorū uero maiorem penā s̃m illud
sapiētie. xiiij. Creature dei in odiū facte sunt ⁊ in
temptationem aīe hominū ⁊ in muscipulā pedi-
bus insipientiū. Unde cum amici Job negarent
hunc ordinem diuine sapientie. quo disponit ali-
quando iustos in hac uita nō pro culpa sua fla-
gellari: quod ⁊ postillator cōcedit: seq̃t q̃ dei p̃-
uidentiā circa actus hūanos ex consequenti ne-
gabāt. quod scūs tho. notauit. ⁊ q̃ iste fuerit in-
tellectus scī tho. patet ex eo q̃ fundamētū ami-
cor Job dixit fuisse iustorum afflictionē in hac
uita. Alit enim sic. id autem q̃ precipue proui-
dentiā dei impugnare uidet̃ circa res hūanas: ē
afflictio iustorum. Nam q̃ malis interdū bona
eueniāt ⁊ si irrōnabile uideat̃ ⁊ puidētie ōriū: tñ
utrūq; hēre p̃t excusatōem ex mis̃atōe diuina. S;̃
q̃ iusti sine cā affligāt: certitudinalr uidet̃ sub-
ruere puidētie fūdamētū. Hec. s. tho. ex q̃b⁹ māi-
feste appet q̃ iūctio ei⁹ fuit q̃ amici iob explicite

⁊ immediate negarent afflictionē iustoy in hac
 uita. quod erat implicite destruere fundamentū
 prouidentie diuine: Nō enim intellexisset sanct⁹
 tho. q̄ esset intentio Job p̄bare amicis quasi ne
 gātibus absolute ⁊ simpliciter prouidentia dei cir
 ca act⁹ hūanos. cū dicat ca. v. expresse belipbat
 eam asseruisse prouidentia dei. sup illud. qui po
 nit humiles. ⁊ ibi. beat⁹ homo qui corripit ⁊c.
 Sed ē modus loquēdi scī tho. in hoc loco. sicut
 si fidelis quis credēs totā sacram scripturā: ne
 garet per ignorātiā beatum petrum fuisse pisca
 torem. certe talis uere diceretur negare sacre scri
 pture ueritatem. quia negat aliqd ex quo sequi
 tur sacram scripturā falsum dixisse etiam si illud
 neget ignorans q̄ in sacra scriptura contineat.
 Ita etiam amici Job cōcedentes diuinam prouide
 tiam circa actus humanos in confuso: potuerūt
 eam uere negare implicite tñ ⁊ ex consequēti ne
 gantes in particulari aliquē modum uel ordinez
 diuine prouidentie quē habet circa actus huma
 nos: quēadmodū iudei negātes explicate deum
 eē hoc modo. s. trinū ⁊ vnum: ex consequēti ne
 gāt uere deū eē. ⁊ negantes hūc modū incarnati
 onis filij dei. s. per natiuitatem ex uirgine: ex con
 sequenti ⁊ implicite negarēt incarnationem filij
 dei absolute. Ex premisissis satis respōsum est ad
 ratiōem postillatoris. non enim Job ⁊ amici ei⁹
 conueniebant in concedendo diuinam prouide
 tiam circa actus humanos. nā amici Job conce
 debant diuinā prouidentia tali modo: ex quo se
 quebatur implicite ⁊ ex cōsequēti nullam eē dei
 prouidentia circa actus humanos. ¶ Qd̄ autēz

magister Mathias dicit q̄ si propter implicitas
negationem intentio Job fuisset pbare deū esse
p̄uisorē actū humanorū: debuisset p̄mo pbare
deū eē qđ sic ip̄licite negassēt amici ei⁹ cū nihil
aliud sit deum esse: q̄ deum esse iustum: nullam
penitus hēt rōem. q̄ etiā si scūs tho. uellet signi
ficare q̄ intentio Job fuerit probare p̄uidentia
dei eē absolute ⁊ simpliciter circa act⁹ hūanos:
non ideo sequeretur q̄ p̄mo debuisset pbare de
um eē. quod etiā implicitate negabāt. Nā ad p̄bā
dum cōclusionē nō cōcessam: sufficit in omni ar
gumentatione probare principium p̄mū ⁊ im
mediatū. ex quo sequit̄ talis conclusio. neq̄ est
necessariū pbare oīa p̄icipia mediata ⁊ remota
q̄ quadam deductiōe a p̄mo ad ultimū negāt
cōclusiōe negata. nisi forte p̄incipiū p̄mū fuis
set negatū quod nō est in proposito. alias q̄li
bet sciētia debuisset pbare oīa rerū p̄icipia usq̄
q̄ ad p̄imas animi conceptiōes ad probandas
p̄oprias conclusiones. quia omnia quodam or
dine negantur una cōclusionē negata. q̄ eēt sci
entias omnes confundere. ⁊ tamen uerum est q̄
sanctus tho. intellexit fuisse intentionem Job p
bare per rationes p̄uidentiam dei circa actus
humanos eo modo quo eius amici illam nega
bant scilicet directe ⁊ explicitate: secūdum aliquē
modum ⁊ ordinem sicut declaratum est. ⁊ ex cō
sequenti ⁊ implicitate: probare absolute ⁊ simpli
citer diuinam p̄uidentiam de actibus huma
nis quam illi implicitate ⁊ ex cōsequenti negabāt.

Circa capitulum tertium.

In ca. iij. scūs tho. exponēs uerba Job q̄
 b^o maledixit uite sue ⁊ natiuitati dicit q̄
 uerba iob in hoc caplo: nō fuerūt uerba
 impaciētis ⁊ blasphemī. sed illa ptulit uolēs si
 gnificare dispositionē partis sensitīue abhorre //
 scētis miseras in q̄bus erat. cui ē uita talib^o mi
 serijs subiecta tristabilis ⁊ odiosa. ⁊ tñ fm rōem
 uitā suā cū illis miserijs acceptabat per uirtutes
 patientie ⁊ sub spe p̄mij uite future. hāc expōsi
 tiōē scī tho. postillator referēs: dicit pati calū //
 pniā ex eo quia amici Job cum essent sapientes
 ⁊ uiri litterati nūq̄ cōtradixissent Job hoc mō //
 do loquēti. cū scirēt passiones tristabiles eē sim
 pliciter sensitīue partis. Cū fm hāc expōsitiōē
 dicit ipse tota eoz disputatio ē iob: pcederet in
 equoco. cū nitant^r oñdere iob ex impaciētia ma
 ledicū ⁊ blasphemū tāq̄ ex erronea rōe loquētē.
 quod uidet incōueniēs dici de uiris sapiētibus.
 ¶ Propter quod ipse postillator aliter expōit di
 cens. q̄ iob illa uerba ptulit nō q̄si ex se ⁊ de mē
 te prop̄a: sed cōcludēs ē amicos suos ex cōcessis
 ab eis ⁊ ducēs ad icōueniēs. Negabāt enī amici
 iob ut dicit postillator punitionem peccatorum
 ⁊ remuneratiōem bonoz in futura uita. ⁊ ex hac
 sententia erronea quā nouerat Job: cōcludebat
 ē eos q̄ uita sua tot ⁊ tātis miserijs subiecta: esset
 sibi odibilis ⁊ onerosa. ⁊ p cōsequens natiuitas
 sua cōceptio ⁊ educatio si de hoz tollerantia: nē
 la in futurum est expectanda p̄miatio. Nec po //
 stillator in sūma. ¶ S3 burgeñ. oñdens expōsitiō
 nē sancti tho. uerā ⁊ magis rationabilē respon //
 det ad obiectionē postillatoris dicēs. falsum eē

q̄ stāte expositiōe scī tho. disputatio Job ⁊ ami-
 corū eius pcederet in equiuoco. qm̄ eorū dispu-
 tatio circa hoc erat principaliter q̄ Job dicebat
 se eē flagellatū sine culpa. amici uero asseriebant
 ipsum flagellatū eē in penā culpe sue sicut ex pro-
 cessu patet. ⁊ ita disputatio eorū nō erat in equo-
 co sed sibi inuicē de directo ḡ dicebāt. alia autē q̄
 in hac disputatione iuterposita sunt: nō erāt de
 principaliter intētis sed de secundario supueniēti-
 bus. vnde ⁊ infra ca. xxxij. ubi cessauit disputatō
 triū amicorū dicit sic. omiserūt autē tres uiri isti
 respondere Job. eo q̄ iust⁹ sibi uideret. i. qz nō
 poterāt ipsum cōuincere de iniusticia sua. Amici
 ergo Job qz p̄cipaliter p̄etēdebāt in disputa-
 tione probare Job p̄ culpa sua flagellatū: nō sūt
 p̄secuti vtrū uerba q̄ in caplo hoc interposuit:
 fuissent plata s̄m partē sensitiuā uel alias q̄si nō
 curantes de illis. ⁊ sic nec ipi disputabāt in equo-
 co: nec Job eos detinuit in uerbis ad p̄positum
 nō exspectātib⁹. vtriusq; enī p̄tis intētio: uersa //
 bat principaliter circa iusticiā Job qm̄ ip̄e pro-
 ponebat. alij ḡ dicebant. Quod autē postillatoz
 dicit q̄ Job in hoc caplo ex sentētia erronea ami-
 corū suorū quā nouerat cōcludit vitā suā odibi-
 lē ⁊ onerosam ducēdo eos ad incōueniens: dicit
 burgen. eē irrationabilr dictū. tū qz qm̄ hoc ca-
 plm̄ p̄posuit: nihil legit audiuisse ab amicis cuz
 ip̄se fuerit p̄mus loquēs de hac materia. nec de //
 buisset eis iponere q̄ aliqđ erroneū credidisset:
 non habens de hoc certā noticiā. tum etiā quia
 si hoc modo loqueret. s. ex aliorū positione ut
 eos duceret ad incōueniens: debuisset iuterponere

aliquam dictiōem que significaret q̄ hoc loque
 retur ex aliorum positione nō ex sua. quod tamē
 non facit. sed simpliciter loquitur tāq̄ ex prop̄a
 opinione sicut sc̄us tho. exponit. Hec burgen. ⁊
 bene. ¶ Et certe mirabile est vnde postillator ex
 positionē suā adinuenerit ac firmauerit cū neq̄
 in uerbis iob vel amicorū eius neq̄ in modo lo
 quēdi: vllum habeat fundamētū. S3 ⁊ plane ex
 positio sua damnat per quā rōem putat exposi
 tionem sancti tho. excludere. Nā stante expositi
 one postillatoris disputatio iob ⁊ amicorū eius
 manifeste pcederet in equiuoco. Probat qm̄ si
 iob uerba maledictiōis ptulit. nō ex se sed cōclu
 dens 3 amicos suos ex cōcessis ab eis ⁊ deducē
 do ad incōueniens: hoc illi nūq̄ intellexerūt nec
 ipse se exposuit ī tota disputatiōe. pmo amici ei⁹
 uerba iob acceperant tanq̄ blasphemantis ⁊ im
 patientis. ⁊ de hoc ipsum reprehenderūt. Cū in
 sequenti caplo rīdēs ei eliphat p̄m⁹ ait. nūc au
 tem uenit super te plaga: ⁊ defecisti. tetigit te:
 ⁊ cōturbatus es. vbi timor tuus. fortitudo tua ⁊
 paciētia tua ⁊ pfectio viarū tuarū. Et ī caplo. v
 dicebat. virū stultū interficit iracūdia. quod po
 stillator exponens dictum esse contra iob: inqt.
 ille enim uere stultus ē: qui a uirtute paciētie ca
 dit ppter aduersitatis pōd⁹. Itē baldach suites
 cap. xviij. rīdēs ipi iob qui in caplo pcedente
 miseras suas declamauerat: iquit. qd pdis aīaz
 tuā in furore tuo? vbi postillator ait. q. dicat ta
 lia dixisti ex impetu furoris tui: q aīaz a sapiētia
 ⁊ uirtute deicit ⁊ sic eam destruit ⁊ pdit. Ecce q̄
 amici iob etiā p̄m expositionē postillatoris: neq̄

q̄ intellexerūt eum dixisse uerba sua maledica ex
 eorū suppōe ut eos duceret ad incōueniens. s; ac
 ceperunt illa tāq; blasphemantis et impaciētis.
 Sequit̄ ergo ex his q; eorū disputatio stāte expo
 sitione postillatoris: manifeste pcederet in equi
 uoco. ac per hoc q; postillator in idē inconueni
 ens incidit: ad quod putat sc̄m tho. deducere.
C Sed neq; expositio sua vllā uidet̄ habere pro
 babilitatem. Nam amici iob penā ac p̄miū futu
 re uite negātes: nullū incōueniēs putarēt q; uita
 iob tam multis doloribus ac tantis miserijs sub
 iecta: sibi eēt odibilis et onerosa. ymo sponte il
 lud amitterēt. presertim cum uiderent iob in tali
 ac tanto miserie statu: de quo nō apparebat pos
 sibilis liberatio via humana prout ipse postilla
 tor concedit. probatur illud. qm̄ non eēt et mors
 in q̄tum penalis ac miserie uite ablatiua sūt: sub
 ratione cadunt appetibilis. Tollit enim mors ut
 sic miseriam. que est omnium malorum maximū
 ac per hoc rationem hēt boni et appetibilis. An
 de et dñs ad Nat. xxxj. dicebat. Bonum erat ei si na
 tus non fuisset homo ille. Et Ecclesiastici. xli. ait
 sapiens. O mors bonum est iudiciū tuū hominī
 indigenti et qui minorat̄ virib; defecto etate et
 per quem modū dicit̄ Apocal. ix. In dieb; illis
 querent homines mortem et non inuenient eam.
 desiderabunt mori et. Non ergo amici iob ha
 buissent pro inconuenienti q; uita ipsius tantis
 astricta miserijs: esset sibi nolita et odiosa. ac eti
 am q; appeteret non fuisse. frustra itaq; foret et
 nihil momēti hēret argumētatio sc̄i Job stāte ex
 positione postillatoris. cū illud concluderet: q;

ultro ab aduersarijs cōcederet. Nec pbat rōna
 biliter postillator amicos iob hēre p icōueniētī
 uitā ipi⁹ sibi eē p illo statu odiosā ac nolitā: ex
 eo q̄ eū ad pniām iducebāt dicētes q̄ si hō ue //<
 re penitet: a q̄busuis miserijs liberabit^r a dñō :
 Nā vtrūq; horū simul stare potuit. 7 q̄ agnosce
 rent uitā iob tot miserijs subiectā eē sibi p tunc
 odiosā: 7 q̄ illi ad pniā sub spe salutis recupe
 rāde suaderēt. Un̄ nulla rōne p̄babile fit q̄ iob
 vīr sapiētissimus uerba sua pferret maledica ar
 gumentando ut amicos duceret ad incōueniēs:
 quod neq; illi neq; aliquis satis doctus p incō
 uenienti hēret. Inq̄t enī hiero. sup illud. Bonū
 erat ei 7c. mat. xxvj. multo meli⁹ ē nō subsistere:
 q̄ male subsistere. Pater ergo ex his inualidū eē
 fundamētū qđ postillator in sua habuit expōe.
 ¶ S3 7 ipe iob cām sue impaciētie 7 v̄boz male
 dicoz q̄ ptulerat: nō aliā dixit eē q̄ flagella dñi
 q̄ sustinebat. Aut enim capitulo. vj. vnde 7 ver //<
 ba mea dolore sunt plēa: q; sagitte dñi i me sūt.
 quarum indignatio ebibit spūm meū. Et capi //<
 tulo. vij. cum premitteret penas quas pacie //<
 batur: dicit. q̄obrem elegit suspendium anima
 mea 7 mortem ossa mea. desperaui. Ecce ex om //<
 nibus premissis q̄ causaz qua maledixit uite sue
 7 natiuitati 7 alia uerba impacientie ptulit: assi
 gnat fuisse flagella 7 dolores acerrimos quibus
 premebatur. neq; vnq; pro causa assignauit fal //<
 sam amicorum opinionem de nulla retributio //<
 ne fienda pro meritis ac demeritis in vita futu //<
 ra prout postillator exponit. Unde satis vide //<
 tur q̄ fuerit expōitio eius ficticia. ¶ Verum

magister Mathias pro postillatore decertās cre-
dit se respondere ad ea que burgen. pro expo-
sitione scī thome contra postillatorem supra no-
tauit. Unde ex tota deductione burgen. colligit
tria puncta. primum est q materia principalis
disputationis iob fuit q flagellaretur sine cau-
sa. Secundum q iob asseruit se iustum ⁊ per con-
sequens sine causa flagellatum. Tertium q ami-
ci iob solum impugnabant iusticiam iob quas
ipse pretendebat. Alia autem que disputatiōi in-
terposita sunt: q sint accessoria in disputatiōe.
Hec tria dicit magister math. burgen. posuisse q
bus cōprehēdit tota ei⁹ digressio. ¶ Ad q ma-
gister math. rīdet dicēs q pmū dictū ē simplici-
ter falsū neq eē imponēdū tā cōmēdabili uiro
sicut iob. pbat illud eē falsū. q aliqd in rerū na-
tura fieri sine cā: vna oīm philosophorū uoce re-
probat. ¶ Ad secūdū silr rīdet falsum eē q iob
se fore iustū asseruit. Nā hoc faciēs: foret iniu-
stus quemadmodū ipse iob dicit. ix. h⁹. ⁊ prima
Jo. i. Si dixerimus q pctm nō hēmus ipi nos se-
ducimus ⁊ ueritas in nobis non ē. An dicit ma-
gister mathias q uerba illa que ad innocentiam
uel iusticiam iob tendere uidentur: non aliter ac-
cipienda sunt nisi sicut uerba xpi de ceco nato.
Jo. ix. neq hic peccauit nec parentes eius ⁊c. q
iob non dixit simpliciter se non peccasse. Nam
hoc esset temerarium. sed dixit se nō peccasse ut
flagellaretur. ¶ Simili modo dicit q tertium di-
ctum burgen. stare non pōt quia amici iob non
intendebant eum probare iniustum: sed habe-
bant hoc tanq̃ euidens ex flagellis iuxta errores

illoꝝ quo neminem dixerunt flagellari sine culpa. Ad quod concludendū tendit eorū disputatio. Concludit ergo magister Nathi. q̄ materia disputatiōis in hoc libro: fuit nemine puniri in p̄nti nisi p̄ p̄ctis. cui errori iob se opposuit ⁊ nō p̄ iusticia sua. s̄ p̄ iniuria deo scā per derogatiōnē disputauit. In cuius signū infra ca. ultimo deus illos tres amicos increpās nō dicit eos cōtra iob locutos: sed d̄ deū ⁊ dei iusticiā. ideo dicit ibi. iratus ē furor me⁹ in te ⁊ in duos amicos tuos q̄ nō estis locuti corā me rectū. i. dogma uerū s̄m glo. Si enim locuti fuissent d̄ iusticiam iob dicit ipse. ut sonat tertiū dictū burgen. non possent reprehendi quasi non rectum locuti fuissent. cum ⁊ iob reprehensibilis erat ⁊ p̄ deū reprehensus. ut patet infra. xxxviij. ¶ Ad primam obiectiōem burgen. d̄ postillatorē rīdet magister Nathi. q̄ amici iob fuerūt uiri insignes. ideo fama prodente potuit iob scire eorū opiniones ⁊ doctrinas. ⁊ fortasse tpe p̄speritatis se cōtulit cū eis: sic q̄ cum non latebāt errores illoꝝ. ¶ Ad secundum rīdet q̄ quando maledixit iob diei ⁊ t̄satis dedit intelligere q̄ ex suppositione errorū quos nouerat maledicebat creaturis dei. nā cū esset uoce dñi laudat⁹ ut iustus ⁊ rcūs: creature dei maledicere non potuit absolute. ¶ Laborat consequenter magister Nathias refellere ratōes quam sanctus tho. assignat de eo q̄ tam particulariter iob uite sue ⁊ natiuitati maledixit dicēs primo q̄ nō uidet sibi conueniens sacram scripturā poematib⁹ ⁊ poetis cōpare. cū multa solēat mētiri poete. ¶ Secūdo q̄ nō uidet sibi be

ne inferri ex dco bti hiero. passus iste e metricus:
ergo poeticus. qz multa sunt poetica psalca. ml
taqz metra no poetica. Hec mgr math. o burgeñ
in piudiciu expois sci tho. qda alia notauit o
burgeñ. quoz mea non interest cu doctrina sci
tho. no tagat. ¶ Hec aut que recitata sunt ex di
ctis mgr math. qz facile beant absolutoez: ex di
cedis patebit. Primu enim qd ex dictis burgeñ.
colligit: certe false sibi impositu e. no eni in vbis
burgeñ. inuenit dictu q materia disputationis
iob fuerit q flagellaret sine ca sed q flagellaret
sine culpa. mix e ergo quare aut vnde id sibi im
posuerit. Sed si dixisset sine ca: no certe eet ma
le dictu. Na sesus eet. i. sine ca culpabili. qm fm
regula hilarij. iiii. li. de trini. intelligetia dcoruz
ex causis e assumenda dicendi. Satis enim costat ex
coi vsu loquedi etia sacre scripture q cu dicitur
qs puniri sine ca: intelligatur. i. sine culpa. qz vt
coiter ca pene culpa e. Tali eni mo loquedi vsus
e ipe iob infra. ix. ca. dicēs. 7 multiplicabit vul//
nera mea etia sine ca. i. sine culpa. sic etia ps. iij.
dicat. qm tu percussisti oēs aduersantes mihi sine
ca. sic 7 in multis locis sacre scripture. No debu
isset igit mgr math. ex illo mo loquedi: calumni
am o burgeñ. suscitare. etia si illud dixerat. ¶ Sz
neq scdm dcm rōnabiliter ipugnat. na qd bur//
geñ. dicit iob se fore iustu asseruisse: verū eē con
stat ex plibus locis h^o libri. sed psertim ex capi.
xvi. ubi expsse dicit. No peccaui 7 in amaritudi
nib^o morat^o oculus me^o. Et. xxviij. ca. dicit iob.
neq eni rephedit me cor meū i oi uita mea. Item
ca. xxxij. inqt heliu loquēs o iob. dixisti ergo in

aurib⁹ meis ⁊ uocē uerboꝝ tuoꝝ audiui. mūd⁹
 sū ego ⁊ absq; delicto imaculat⁹ ⁊ nō ē iūqtas in
 me. Claret ergo ex his q; iob se iustū eē asseruit.
 Et cū mḡr math. dicit hec uerba ⁊ filia intelligē
 da eē nō absolute q̄si diceret iob se nullū habu-
 isse pctm: s; sub hoc sensu q; nō habuerit pctm
 quo dign⁹ eēt sic flagellari: dico q; ipso eodem
 sensu accipiēda sunt uerba burgen. sicut enī iste
 locut⁹ ē simplr sine determinatōe: ita ⁊ iob. pmo
 ⁊ magis absolute. Qua ergo sapientia mirabilī
 mḡr math. iudicauit vba burge. eē repbēstōe di-
 gna: cū diceret uerba iob merito eē exponēda:
 videtur plane q; non rectis oculis id diffinierit.
 ¶ Quod autē dicit mḡr math. ⁊ tertiū dcm bur-
 gen. q; amici iob nō intendebant eū pbare iniū-
 stū nec circa hoc disputabāt ⁊ eū s; hēbant hoc
 tanq; euident ex flagellis: manifeste falsum ē nō
 solum ex processu disputationis ubi singule ob-
 iectiones ⁊ responsiones circa iustificationē iob
 versantur pro ⁊ contra prout diligenter confide-
 ranti patebit: sed ex fine disputationis. Dicit enī
 ca. xxxij. omiserūt autē tres viri isti rīdere iob:
 eo q; iustus sibi uideret. Ex quibus uerbis ap-
 tissime cōstat disputationē eoz versari circa iu-
 stificationem iob cum ea cōcessa ab aduersarijs
 cessauerit eorum disputatio. Nam tunc rationa-
 biliter cessat disputatio: qñ altera pars ⁊ dictio-
 nis de q̄ fuerat disputatio: cōcedit ab aduersa-
 rio. Cū ⁊ heliu disputationē psecut⁹ ē qm ad //
 huc ptē ipius iob nō cōcesserat s; tenebat iob iu-
 stū nō fuisse. pmo p sua iūsticia fuisse flagella-
 tum. ⁊ ita super iustificatione iob cepit disputa-
 o iiii

re dicēs sequēti caplo dixisti ergo in aurib⁹ me
 is mūdus sum ego ⁊ absq; delicto ⁊c. Sz ⁊ po
 stillator in eo caplo. xxxij. plane dicit q; materia
 disputatiōis iob ⁊ amicorū eius fuerit uerbū iob
 quo dixerat se iustū eē. Inq̃t enī sic. cessatio autē
 huius disputatiōis: fuit eo q; tres amici iob su
 pra positi auditis uerbis iob quib⁹ innocētiam
 suam multipliciter declarauerat: reputauerūt eū
 esse iustū. ⁊ ideo merito tacuerunt quia cū eo di
 sputare ceperāt: eo q; ante cōtrarium tenebant
 scz ipsum a deo fuisse propter suam iniusticiam
 flagellatum. heliu autē adhuc idē tenebat ⁊ iu
 sticiam quam iob pro se declarauerat simulataz
 ⁊ non uerā credebat. hec postillator in formā.
 Ex quibus apparet q; mgr mathias gratis rep
 henderit burgen. cū māifeste falsa assumpserit i
 eius reprehensionem ⁊ suo postillatori aduersā
 tia. ¶ Signum autem quod magister math. ad
 ducit ad probandum q; iob se opposuerat ami
 cis p iniuria in deum commissa ⁊ nō pro defen
 sione iusticie sue: nullam hēt apparentiam. Naz
 cū deus sit ueritas prima a qua oē uerū depen
 det ⁊ ē: quicq; dō aliquā ueritatē dicit: pōt di
 ci nō rām coram deo. ⁊ ita q; cū dō ueritatē a iob
 ppositam dicebat: merito coram deo non rām
 esse dictum est. Cū q; amici iob opposuerāt cō
 tra iusticiam eius pro cuius defensiōe ille certa
 bat: non erat rectum corā deo. quoniam non sic
 se habebat rei ueritas. Et cum dicit magister ma
 thias q; iob uere reprehēibil erat ⁊ a dō fuit re
 prehensus infra ca. xxxviij. ⁊ per consequens q;
 non erat uera iustificatio eius: dico q; ad hoc re

spondet postillator quem ipse defensare conten-
 dit super eodem. xxxviii. ca. dicens q̄ quis dca
 iob pro quibus a deo reprehendit uera essent:
 tamen quia habuerunt speciem mali ⁊ poterat
 generare scandalum: quia ex modo loquēdi ui-
 debatur dicere aliqua in derogationē diuine iu-
 sticie ⁊ presumptuose: ideo reprehendit a deo.
 Idem dicit in summa ca. vi. exponens illud. si //
 cut seruus meus iob. ¶ Potest etiam rīderi p̄ ea
 que glo. dicit super illud. neq̄ enim reprehēdit
 me cor meū. ca. xxvij. inquit enim. Sed quo pa-
 cto a corde suo reprehendi se negat: qui superi-
 us dicit. Peccauit. Peccauit quidem uel cogitan-
 do: sed nequaquā se a corde suo reprehendi con-
 fitetur. quia et si illicita cogitando rectitudinī
 defuit: fortiter tamē defuit cogitatiōi. Nec glo.
 ¶ Solutio autem quam magister dNathias dat
 ad primam Burgen. obiectionem quantum ha-
 beat insufficiētie: ex aduerbio fortasse cui respō-
 sio ipsa innitit plane habetur. Non enim mul-
 tum habet ueritatis: quod proponitur uerū eē
 fortasse. ⁊ tamen posito q̄ illud probabile fue-
 rit: non adhuc saluari uidetur expositio postil-
 latoris. quoniam et si iob uel fama p̄dēte uel ali-
 as conferens cum amicis potuit errorem ipsorū
 nouisse de futura uita: debuit dubitare an ad //
 buc pro tempore quo ad eum uisitandum con-
 uenerant: in errore suo persisterent. Debuisset p̄-
 fecto iob vir doctissimus grauis ac prudentissi-
 mus audire p̄mo eos errorem suū p̄ponentes. uel
 ip̄is tacētib⁹: ex̄rere ab eis an forte cōceptū er-
 rorem quē olim habuerāt: pro tūc tenerēt. Cū nō

videtur q̄ vir sanctus exemplar patientiē in tot
 ⁊ talia amaritudinis ac maledictōis uerba p̄ci //
 pitanter prorumperet ad amicorum confusione
 ⁊ reprehensionem: nondum cognito per certitu
 dinem q̄ illi partem tenerent aduersam in erro
 re suo perseverantes. maxime cum ore dei lauda
 tus fuerit infra ca. vl. de rectitudine sua obserua
 ta. ¶ Et p̄terea nullo pacto uerisimile ē q̄ sedēs
 iob in sterquilinio percussus vlcere pessimo a plā
 ra pedis usq; ad verticem capitis: qui ut dicit
 ca. precedēte testa saniem radebat: tantā sensuū
 ac mentis possideret tranquillitatem: q̄ ip̄e pri
 or disputationem contra amicos sponte suscita
 ret super eorum erroribus quos nouerat alias.
 ¶ Item nec probabile est q̄ amicos suos p̄ con
 solatione eius pariter ueniētes fletu magno ac
 scissis uestibus p̄e compassione plorantes. pul
 uerem super capita spargentes ad diuine misera
 tionis remedium ip̄i iob impetrandū. sedētesq;
 in terra septem diebus cū eo ⁊ noctibus septem
 nullum uerbum ei loquentes uidentes eius ve //
 hementem dolorē: ip̄e ad disceptationem super
 eorum erroribus ut eos cōuinceret atq; reprehē
 deret: cōcitaret ip̄is p̄e dolore eius mēte cōster //
 natis. Talis certe disputatio: imprudentie ip̄i //
 ingratitude atq; impaciētie: merito posset im //
 putari: quod de tanto viro ep̄istimare fas nō ē:
 Unde aperte constat q̄ responsio magistri ma //
 thie ad primam rōem burgen: nullā habeat effi
 caciā. sed neq; uerisimilitudinem. ¶ Neq; secū
 da responsio eius alicuius est momenti. Nō enī
 ex eo q̄ maledixit iob diei ⁊ c. signum fuit q̄ ex

amicorum erroribus quos olim nouerat: loqueretur. cum ex alia causa potuerint maledictiones ille procedere absq; preiudicio iusticie sue. et rectitudinis: volēs. s. significare dispōēs p̄tis sēsitū ne miseras i q̄b⁹ erat abhorescētis put. s. tho. exponit. ¶ Et q̄ ipsa uerba iob maledica non fuerint sufficiens signū q̄ ex amicorum opiniōe erronea loqueret: ex hoc manifestum est q̄ amici sui audiētes uerba illa: nihil tale cognouerūt. sed acceperunt ea ut blasphematoria et ex impa-
 cientia prolata. prout supra ex littera ipsa dedu-
 ctum fuit. Necesse igitur habuisset iob supposita expositiōe postillatoris aliquod aliud signūz uerbis suis interponere quod sufficienter ostenderet ipsum ex suppositione errorum illorum fuisse locutū. Quod cum non fecerit: euidenter cōcluditur q̄ uerba iob nō id pretendebāt quod postillator cōcepit: neq; ali⁹ intellect⁹ in v̄bis illis facile dari pōt salua ipsius iob iusticia ac rectitudine iuxta uerbū dei ca. vlti: nisi is quē habuit scūs thomas. ¶ Ad illa que obicit magister mathias contra rationem sancti thome quā assignat de tam particulari et acerrima maledictione iob: dicitur ad primum. q̄ sanctus Thomas non compat sacram scripturam per omne modum poematibus aut poetis. sed dicit ex auctoritate beati hieron: q̄ in libro iob scriptura vtrif modis aut rōibus poematib⁹. qđ ad dignitatē sacre scripture p̄inet. cū oīa sit cui omnes scientie humane famulantur. et a q̄ sumpserūt exordium prout Cassiodorus ait. et habetur in deē. xxxvij. di. l. legimus. s. sed econtra legitur.

Inq̃t enim. Ois splendor rethorice eloquentie. ois
 mod⁹ poetice locutiōis q̃libet varietas decore p
 nunciatiōis: a diuinis scripturis sūpsit exordiu.
 Uñ Judi. ix. scriptura modū loquēdi hēt poeta
 rū. cū dicit. ierūt ligna ut vngerēt sup se regē. vi
 ferūtq; oliue. impa nobis rē. Itē ibi. si dormia
 tis inter medios ceros pēne colūbe deargētate
 ⁊ posteriora dorsi ei⁹ in pallore auri rē. ps. lxxvij.
 Sic ⁊ in multis locis sacre scripture repit mod⁹
 loquēdi poetarū. Uñ ⁊ Ap⁹. p̃ma Corin. xv. et
 ad titū p̃mo puerbis q̃busdā vti⁹ poetarū. Et
 Actu. xviij. ipe ap⁹. inq̃t. Sicut ⁊ q̃dā vfoꝝ poe
 tarū dixerūt. ip̃ius enī ⁊ gen⁹ sumus. q̃ si poete
 in suis carminibus multa mētiant: sacre scriptu
 re nō nocet. nā talia i testimoniū sue veritatis nō
 inducit. sed illa p̃cise: que uera poete docuerūt.
 q̃ nō modo nō illicita: sed ⁊ ualde nobis utilia
 sunt. Ex eis q̃ppe ut inq̃t beda ⁊ hēt de c. xxxviij
 di. turbat. si q̃ inuēta sūt utilia: q̃si sua sumere li
 cet alioquin neq; etiā ipe magister gētiū aliquot
 uersus poetarū suis uel scripturis uel dictis indi
 disse. ¶ Ad secundum dicit q̃ scūs thomas nō
 infert ex hoc solo q̃ uersus q̃b⁹ liber iste cōscri
 pt⁹ ē sunt metrici: q̃ ideo sint poetici. s; ex eo q̃
 metrici sūt ⁊ cū hoc figuris ac colorib⁹ cōstāt. q̃
 mod⁹ loquēdi: poetarū ē prout ysidorus tradit
 ethimo. libro. viij. capi. vij. Uñ verba scī tho.
 sunt hec. Et sic patet q̃ liber iste per modū poe
 matis conscriptus est. Uñ p totū hūc libꝝ figu
 ris ⁊ colorib⁹ vti⁹ q̃b⁹ poete uti cōsueuerūt. hec
 s. tho. ¶ Ea aut̃ q̃ mgr̃ dat. fingit se iducere p
 cōsolatiōe burgē. ex dōis postillatoris Iheremie

xx: magis in rei ueritate uidentur sophistarū uerba q̄ cōsolatoris. Nā oīa q̄ ad ppositū nr̄m postillator ibi dicit. p̄us ⁊ plenius sc̄us tho. scripserat hic ⁊ in multis alijs locis a quo ip̄e postillator accepit. S; neq; p̄ illa q̄ ibi postillator tradit poterat r̄nderi ad obiectiōem suā quam hoc loco s̄ sc̄m tho. fecerat ex suo falso p̄supposito. Cū neq; eius neq; sui defensoris indigemus auxilio nos qui doctrinam sc̄i tho. tenentes: colim⁹ ueritatem. Hoc unū tñ negari non pōt q̄ postillator hoc loco impugnat qđ hie. xx. docet apte ubi uerba iob ex hoc caplo inducit fm̄ intellcū sc̄i tho. exposita. Ait enī sup̄ illud hie. maledicta dies ⁊c. Nō sunt impaciētis ⁊ despantis uerba: sed in hoc exp̄mit horrorem sensualitatis respectu mali imminētis. Qđ tñ pacienter tollerabat. sicut sc̄us iob exēplar paciētie dixit. Pereat dies in qua natus sum ⁊c. Et sic est sensus. maledicta dies ⁊c. i. si sequeretur sensualitatis horrore: tpi natiuitatis mee maledicerē. Hec postillator in forma.

Circa p̄dictū capitulū tertiū.

In eodē caplo. iij. sup̄ illud maledicant ei qui maledicūt diei ⁊c. postillator recitat duas sc̄i tho. expōs dicēs. Hoc thomas exponit dupliciter. Cūo mō q̄ p̄ leuiatā intelligitur magnus piscis qui alio nomine uocat⁹ ce//tus quem propter sui magnitudinem piscatores non audēt inuadere de die ut dicit sed de nocte

tantum. et ideo quando intendit eius captioni
 si superueniat dies: maledicit ei et sic suscitare le
 uiatan: est eum inuadere. Alio modo ut per leui
 atā intelligatur diabolus quem suscitare habet
 mali homines ei obedientes. et isti odiunt lucem
 diei. secundum quod dicitur Johannis tertio. om
 nis qui male agit odit lucem. ¶ Sed prima
 expositio non uidetur uera quia audiui ab illis
 qui nouerunt captionem illius piscis quod nun
 quam inuaditur de nocte sed magis in clara die
 ita quod piscatores alonge possint contra eum re
 la directe proijcere. quod si appropinquaret: essent
 in periculo submersiois ex motu illius piscis ma
 re notabiliter perturbantis. Secunda uero exposi
 tio uidetur mystica et ideo pono aliam litteralem
 quam ponunt hebrei dicentes quod hec est uera litte
 ra. maledicant ei qui maledicunt diei expectantes
 orbari de societate sua etc. hec postillator. ¶ Con
 tra quem burgeñ. volens primam sancti thome
 expositionem defendere: dicit quod et si piscis ille
 magnus non possit capi nisi de clara die put po
 stillator dicit sibi fuisse narratum a piscatoribus:
 tamen si contingeret quod aliqua dies in qua pesca
 tores captioni illius piscis intenderent finire
 tur ante eius captionem: maledicerent illi diei.
 eo quod non fuit protensa usque ad finem sui ope
 ris. et de talibus intelligitur illud qui maledi
 cunt diei qui parati sunt suscitare leuiatan secun
 dum proprium motuum sancti thome licet mu
 tetur tempus congruum ad captionem utrum

nox uel dies. quia hoc consistit in facto. ideo nō
 variat motuum expositionis. Nec burgeñ.
 ¶ Sed quia iste modus dicendi burgeñ. et si sal
 uet textus ueritatem: non tamen saluat ea que
 sanctus Thomas circa eius expositionem dicit:
 ideo aliter uidetur dicendum q̄ et si piscis ille
 magnus scilicet cetus de die capiatur prout cō//
 muniter aut in partibus in quibus postillator
 de captione eius interrogauit: non ideo sequi//
 tur q̄ aliquando uel in alijs regionibus in qui
 bus sanctus Thomas de illius captione percō//
 tatus est: non capiatur de nocte. ut sic commo
 dius et securius: sub noctis silentio et obscurita
 te repente ipsum dormientem inuadant. ne ipse
 de die alonge uidēs et presentiens inuasores uel
 tela quibus mactatur: fugiat uel mare pre ma//
 gnitudine sua et ferocitate conturbans: horribi
 les excitet undas ita ut inuasorum nauem sub
 mergat. Nam ut fertur a piratis et piscatoribus
 tantus ac tam grauis est somnus ceti: q̄ magni
 tudo eius mirabilis ac pinguedo multo magis
 somno q̄ cibo nutrimentali fouetur. Unde fili//
 um eius mox cum nascitur: per annum dicunt
 dormire. Exemplum erit ad propositum no//
 strum quoniam et si aues ut cōmuniter et apud
 nos ac animalia cetera de die capiāt: nō ideo tol
 litur quin aliquando uel secundum regionum
 diuersitatem sub noctis tenebris capi possint.
 Non enim vnus modus certus est capienda //
 rum auium aut ferarum etiam que sunt eius //
 dem speciei. neq; in omni regione neq; in omni

tpe idem ē modus neq; ubiq; eadē sunt instru-
 menta. igit' neq; necesse ē q; idē mod⁹ sit deter-
 minat⁹ ita q; nō alius: pisces capiēdi in oī tpe ⁊
 in oī maris regiōe etiā si eiusdē spēi pisces sint. s;.
 captiōis eoz ⁊ ars ⁊ instrumenta s'm diuersitatē
 tpm regionū ⁊ mariū poterunt uariari. Cū satis
 leui ratione postillatoz d' expositionem scī tho-
 ductus ē. ¶ Sed neq; multū utilis aut necessaria
 erat disputatio sua circa eiusmodi piscis captu-
 ram in qua tñ non modicā ipse facit vim. Nam
 poterat textus legi eā bene siue de die fieret illi⁹
 piscis captura siue de nocte. ¶ Ad id autē q; po-
 stillatoz dicit secundam expōem scī tho. mysticam
 eē ⁊ nō l'ralem: Rñdet burgeñ. ⁊ bñ q; falsum ē.
 qm parabolice locutōes aut figuratiue: sensū lit-
 teralē faciūt. Et accipit hec rñsio ex his q; sanct⁹
 tho. tradit p'ma p. q. p. ar. vl. ⁊ quolz. vij. ar. xv.
 Nō enim uoces pabolice aut figuratiue ad l'ram
 significāt figurā s; figuratū. Nā cū scriptura no-
 minat dei brachiū: nō ē l'ralis sensus q; in deo sit
 mēbrum huiusmōi corporale quod ē figura qm
 uoces primo designāt: sed litteralis sens⁹ ē q; sit
 in deo uirtus operatiua que ē figuratū. Unde in
 proposito n'ro sub figura leuiatā: dyabolus ad
 litteram intelligit' ⁊ nō s'm sensum spūalē. q; ut
 scūs tho. notauit ex auctoritate beati hieronimi
 totus iste liber fere coloribus ⁊ figuris poeticis
 constat. Ipse etiam postillatoz infra. xl. capitulo
 per leuiatā ad litterā intelligit demonē. quod tñ
 hic nō bene aduertens improbauerat.

Circa capitulum quartum.

In capto. iiii. sup illud. porro ad me dñm
 est uerbū absconditū. scūs tho. sub dubio
 relinqt utrū reuelatio quā sibi eliphat di
 cit scām fuisse: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ
 burgeñ. inq̃t rōnabiliter scūm eo qđ nihil refert
 in pposito an hec reuelatio fuerit uera uel ficta.
 ¶ Sed magister math. dicit necessariū fuisse cō
 siderare an uera fuerit illa reuelatio uel falsa. et
 cōcludit cū postillatore qđ fuerit cōficta ab eli
 phat nulla in re ep̃te reuelatōe. Probāt hoc qđ
 alias deus p talem reuelationem auctorizaret di
 cta ipsius eliphat quoz tamen multa falsa sunt
 cū dñs in fine libri dixerit ad eū. iratus est furoz
 meus in te ⁊ in duos amicos tuos qđ nō estis lo
 cuti rectum coram me. ¶ Item quia reuelatio il
 la inducit ad falsum intellēm. s. qđ nullus a deo
 punit in pñti: absq; culpa precedente. falsū au
 tem non potest a deo reuelari. hec m̃gr mat. p^o
 postillatorē. ¶ Sed certe ambo in hac eoz argu
 mentatione decipiūt. Supponunt enim qđ reue
 latio eliphat si vera fuit ⁊ non ab eo cōficta: qđ
 fuerit a deo. quod tñ nō ē necessariū. Nam reue
 lationes etiam per angelos malos fieri possunt
 in quibus multa astruūt falsa ⁊ ad falsum intel
 lectum ⁊ iterum ad malum finem. Sepe enim sa
 thanas se trāsfingit in angelum lucis vt ap^o. di
 cit secunda Corin. ij. ⁊ visibiliter ⁊ inuisibiliter:
 ymagines circa fantasiā formando faciens appa
 rere quod nō ē. ⁊ aliqñ uocē audibilem forman
 do. conceptus ⁊ ymaginatiōes proponendo et
 inspirādo. sensus exteriores illudēdo ⁊ alijs mo
 dis sibi possibilibus. Nā dyabolus in uirtutes

corporeas aut corporeis organis affixas impme
 re pōt. fm hanc demonum reuelatōem ppheta //
 bant prophete de quibus dñs dicit Jere. xxiij. ⁊
 in pphetis samarie. vidi saturitatem. ⁊ ppheta
 bant in baal ⁊ decipiebāt pplm meū isrl. Talis
 etiā dicit reuelatio q̄ scā est vxori pilati adat.
 xxiij. prout etiā postillatoz ibi expōit. Un qz re //
 uelatiōes hoībus fieri pnt per demones: monet
 brūs iohānes pma Jo. iiij. dicēs. carissimi nolite
 oī spiritui credere. sed pbate spūs si ex deo sint.
 Ad huiusmōi demonū reuelatiōes valz ⁊ necāria
 est grā que ab aplo dicitur discretio spirituum.
 ¶ Quia ergo reuelatio eliphat poterat fieri opa
 tione demonis: ideo merito scūs tho. reliqt sub
 dubio an uera fuerit uel ab eo cōficta. tū qz iu //
 dicari nō poterat p certo. Nam oīa q̄ ptulit eli
 phat ⁊ falsa ⁊ ad falsū intellcū: potuerūt eē ⁊ cō
 ficta ab eo nulla exñte sibi scā reuelatiōe: ⁊ etiā
 habita per reuelatiōem nō a deo sed a demone:
 ut probatū est. Tū etiā qz siue ficta uel uera eēt
 talis reuelatio: nihil refert ad ppositū. ¶ p̄z ita
 q̄ nullitas argumētatiōis postillatoz ad pbādū
 certitudinalr fuisse fictam cū pcedat ex fūdamē
 to nō certo sz ualde dubio. s. q̄ reuelatō eliphat
 si uera fuit ⁊ nō ab eo cōficta: q̄ fuerit a deo. Et
 quīs in capitulo sequēti cū diceret eliphat ⁊ ad
 aliquē scōz conuerrere: aliquo mō significauerit
 se spiritu dei habuisse illā reuelatiōem: id tñ non
 exp̄ssit prout magister mathias sibi imposuit. sz
 ⁊ si exp̄ssisset: non ideo certum esset nobis. cuz
 ⁊ alia falsa in reuelatione sua tradiderit.

Circa capitulum quintum

¶ In caplo. v. sup illud. uoca ergo si ē q̄ tibi
 rīdeat. burgen. inducit expōez. s. tho.
 dicentis. uoca ergo si est qui tibi respon
 deat. quasi dicat si mihi hoc reuelatum non cre
 dis: tu ipse inuoca deum si forte ipse tibi ad hāc
 dubitationem respondere uoluerit. ⁊ si per me
 rita propria hoc obtinere a deo non putas: ad
 aliquē scōrū cōuertere. ut eo mediāte hui⁹ rei ue
 ritate a deo cognoscere possis. Nec scūs tho.
 ¶ Quā expōem q̄ burgen. presert expōi postil
 latoz: ideo magister mathias se illi opponit vi
 cens q̄ stante expōitione scī tho: non debuit eli
 phat remittere iob ad alios pro acquirenda fi
 de de reuelatione sibi facta. sed tenebatur pro
 bare reuelationem sibi factam fuisse: vel per si
 gna sicut moyses fecit Exodi tertio. vel per scri
 pturas quemadmodum xps probauit se missus
 a deo. quod etiam probauit per multa signa. Ex
 quo magister mathias vult concludere q̄ expō
 sitio sancti thome fuerit minus rationabilis. qm̄
 ea stante: sequeretur predictum inconueniēs. s.
 q̄ eliphaz remitteret iob ad alios pro fide habē
 da de eius reuelatione. ⁊ non eam probaret suffi
 cienter per signa uel per scripturam ad quod te
 nebatur. ¶ Sed ad ista dupliciter rīdetur. Pri
 mo q̄ assumptum magistri mathie falsum ē nisi
 plus addatur. Nō enī uerū ē q̄ q̄ sibi factā reue
 latōem denunciat: teneatur illam per signa uel p
 scripturam probare. q̄ nullus tenetur ad id qd
 ei j

non est in p̄tate sua. sed si ignorantī scripturas
 fiat reuelatio: vel etiam scienti: sed de his q̄ non
 dum in scripturis hēnt: nō hēt in p̄tate sua illā
 probare p̄ scripturā. cū scripturarū dicat igna-
 rus. vel nulla de tali re p̄cesserit scriptura. neq̄
 p̄ signa: q̄ facere miracula donū dei ē quod gra-
 tis datur. neq̄ est ī p̄tate hoīs nisi a deo detur.
 ergo r̄c. ¶ Sed forte dicet q̄ cū reuelatiōe sem-
 per datur a deo ad eius cōfirmatiōem: uel scrip-
 turarū noticia si de ea re hētur: vel gr̄a miraclo-
 rū. Sed hoc directe est d̄ ap̄l̄s p̄ma corin. xij. vi-
 centē. diuisiōes gr̄arū sunt ⁊ alij dat̄ p̄ sp̄m ser-
 mo sapiētie. alij aut̄ sermo sc̄ie. alteri fides. alte-
 ri op̄atio uirtutū. alij p̄phetia. alij discretio sp̄i-
 rituum. alij genera linguarū. ⁊ alij interpretatio
 sermonū. vbi ap̄. oīa ista dona diuidit ⁊ sepat
 ad iuicē ita q̄ quodlibet dari pōt a deo et ple-
 rūq̄ datū ē sine alijs. In qua re null⁹ theologo-
 rum varie sensit. Unde ioseph reuelationē suam
 quam pharaoni denūciauit circa somniū gen̄.
 xij. neq̄ scriptura. neq̄ signis comprobauit. neq̄
 q̄ daniel cōfirmauit scriptura aut signis: reuela-
 tionē sibi sc̄am a deo de somnio nabuchodono-
 sor. cū etiā expresse sibi dixisset se a deo habuisse
 talem reuelationem danielis secūdo. Nullius er-
 go efficacie est rō magistri mathie d̄ sc̄m tho. cū
 sumpserit pro fundamento q̄ falsum est. Ceterū
 est tñ q̄ si q̄s uelit fidē facere p̄ se ip̄m de reuela-
 tione sua ut ab alijs inconcusse credatur: q̄ tene-
 tur eam signis aut scriptura efficaciter probare.
 Sed hoc eliphat noluit put̄ patet ex textu. Nam
 ipsum iob pro fide reuelationis sue habēda: ad

alios remisit. ¶ Potest etiam secundo responde-
ri q̄ posito sed nō cōcesso q̄ eliphat per scriptu-
rā uel signa teneretur probare reuelationem suā
quod tñ non fecit: nullum inde sequitur incōue-
niēs expositiōi scī tho. nō enī ē necē excusare ip-
suz eliphat a negligētia ignorātia uel descū quez
in confirmatione sue reuelatiōis habuerit: cum
in nōnullis sue reuelationis dogmatibus errasse
conuincatur presertim ex intentione finis.

Circa capitulū sextum.

In caplo. vi. ubi dicit̄. q̄re detraxistis ser-
monibus ueritatis. burgeñ. expōem po-
stillatoris declinans: recitat approbatq̄
expōem scī tho. dicentis detractionez eliphat eē
intelligendam qua in derogationem fame ipi⁹
iob: d̄ dixit sermonibus eius ueris quos primo
protulerat in sua lamentatione. ⁊ detraction illa
fuit in q̄tum eliphat. visus est reprehēdere iob
quia se innocentē dixit ⁊ sine culpa sua punituz.
Huius expōis maiorē approbatiōez ⁊ laudē ma-
gister math. egre ferens: se burgeñ. ac scō tho.
opponit dicens. primo q̄ expō scī tho. uidetur
impropria. quia detraction fame consistit in scō
⁊ nō in sermone. In l̄ra autē nō dicit̄ detractum
facto fame: sed sermonibus ueritatis. ergo ⁊c.
¶ Secūdo qz nō inueniūt alij sermōes ueritatis
quibus eliphat detraxerit nisi illi q̄bus iob ob-
iurgabat errores amicor̄ ab olim sibi notos scz
q̄ nulla futura sit in alia uita p̄ bonis aut malis
c. iij

retributio put in hoc passu postillator exponit.
 Hec magister mathias. ¶ Sed certe in prima ha-
 rum obiectionum magister mathias nō satis do-
 cte se videtur habere. nam cū dicit q̄ detractio
 fame consistit in facto ⁊ non in sermone: si intel-
 ligat sicut modus loquendi sonat q̄ detractio q̄
 aliquis detrahit fame alterius fiat per scā ipsius
 detrahentis ⁊ non per uerba: manifeste est falsū
 ⁊ contra vsum ac doctrinam loquentiū. Diffinī-
 tur enim detractio q̄ ē aliene fame denigratio p
 occulta uerba. Cū prōnerb. iij. remoue a te os
 prauū ⁊ detrahentia labia sint procul a te. ⁊ ca.
 xxiij. dicitur. ventus a q̄lo: dissipat pluuias ⁊ fa-
 cies tristis. linguam detrahentē. Lingue aut ⁊ la-
 bise vba accomodāt: nō scā. Et sup illud Rō.
 i. detractores deo odibiles. dicit glo. quod idō
 additur: ne leue putetur detractio: propter hoc
 q̄ consistit in uerbis. Item gregorius sup ezechī
 elem omel. ij. ait. linguas detrahentium sicut no-
 stro studio non debem⁹ excitare ne ipi pereāt:
 ita per suam maliciā excitatas debemus equani-
 miter tollerare: ut nobis merituz crescat. ecce q̄
 gregorius linguis attribuit detractiōē. Sunt ⁊
 alie q̄ plurime auctoritates sacre scripture ⁊ san-
 ctorum doctorum in quibus detractio non nisi
 uerbis aut lingue accommodatur. ¶ Si autē in-
 telligat q̄ detractio fame consistit in facto ⁊ nō
 in sermone. i. q̄ factis alterius detrahitur ⁊ non
 eius uerbis: non minus falsum est. nam sicut fa-
 ma uel nomen bonum habetur de factis alteri⁹
 si recta sint: ita ⁊ de sermonibus eius si cōsonāt
 ueritati. fama enim aut nomen bonum: a p̄sona

usq; ad facta eius ⁊ uerba cōsueuit extendi. Lau-
damus enim non solum hominē: sed uerba eius
⁊ facta si uera ⁊ recta sint s̄m illud. In deo lau-
dabo sermones meos. ps. l. ergo per oppositū
denigratio fame que est detractio nō solum fie-
ri pōt de benefactis alterius: s; ⁊ de eius sermōi-
bus ueris. ⁊ sicut factis: ita etiam ipi sermoni de-
trahitur. Et hoc loco iob ipis sermōibus prout
est uariū casus: dixit fuisse detractū ut etiā ma-
gister math. cum postillatore exponunt. Cū pa-
tet prime obiectiōis inefficacia ⁊ nullitas. ¶ Ad
secundam dicit q; sermones quibus eliphat de-
traxerat: sermones ipius iob sunt. sed nō sunt il-
li quos postillator notauit. nam illos iob nōdū
protulerat. sed quos scūs tho. expressit. illi. s. q;
bus iob dixerat se innocētē ut flagellaret ibi. nō
ne dissimulaui. nōne filui. nonne q̄eui ⁊ uenit su-
per me indignatio supra ca. iij. ubi scūs tho. in-
quit. Si quis colligere velit que in hac deplo-
ratione iob dicta sunt: sciēdū ē tria in ea cōtineri.
Primo enim ostendit sibi vitā suā ēē tediosam.
Secūdo magnitudinem miserie quā paciebat.
ibi anteq; comedo suspiro. Tertio ostēdit suam
innocētiam ibi. Nōne dissimulaui. Nec scūs tho-
mas. ea igitur uerba iob sunt de quibus in cap.
isto dicit. quare detraxistis sermonibus uerita-
tis. quos magister math. inuenire non poterat.
prout ex mō interrogatōis sue accipit. illis enim
vbis iob: detraxerat eliphas i ca. iij. ibi. Reco-
dare obsecro te: q̄s vnq; inocēs perijt. prout eti-
am postillator exponit.

Circa capitulum. xxiij.

e iij

¶ In caplo. xxxiii. super illud. nec abulet per
viam vinearū. burgeñ. pōit expōem facti
tho. exponētis uerba illa de pctis impio
rū. sed magister mathias dicit expōem postilla
tois illa exponētis de pena reproborum: eē ma
gis consonam littere. Sed cum id nō probet: ea
dem facilitate qua dictū est: pro nulla reputat.
vnū tñ est qd cū scūs tho. exponit illa uerba de
pctis impiorum: non est expositio sua aliena a
penis reproborum in vita ista. de quib⁹ ppē fi
unt imprecatiōes seu maledictiōes. Nā pctā: ple
rumq; pene sunt precedentium pctōrum prout
sanctus thomas declarat prima secunde questi
one. lxxxvi. arti. ij.

Circa capitulum. xxxvi.

¶ In caplo. xxxvi. qd dicit in manibus ab
scōdit lucē. scūs tho. expōit de luce spūa
li. Dicit tñ qd illud annunciat de ea ami
co suo. pōit etiā exponi de corporali luce fm opi
nionem platonicozum. quorum sententiam reci
tat de animarū efluxu ab aiabus stellarū ⁊ de ea
rum reditu ad siderum claritatem. ¶ Cōtra hāc
sancti thome expositionem magister mathias di
cit. primo qd postillator cū beato gregorio ⁊ glo
sa ordinaria legunt illud. Immanibus prout est
datiui casus nominis immanis ⁊ hoc immane.
Sed scūs tho. aliter. quia prout ē ablatiuus no
minis man⁹ cū ppōe. in. quod sibi uidet ab: q;
rōe scām. ¶ Secūdo qd expōez secūda de luce cor

porali sup illud. annūciat rē. pbat p qdā q fm
fidē nrāz falsa sūt rerronea. s. q aīe deriuēt a na
tura stellaz r ad earū claritatē r cē vinēdo reuer
tant. q opinio fuit platonicoz. Nec mgf math.
¶ In quoz pmo qd dicit postillatoz exponere
illud Immanibus prout ē datiu casus. r sanctū
thomā prout est ablti casus: nescio vnde acce
perit. Nā sicut in uerbis sci tho. dicit ad expōez
illius pticule in manib⁹. i. p sue uirtutis opa v
ex ptate dei q in scripturis figurat per manūz:
ita in vbis postillatoz dicit. i. p ei⁹ vtutē. s. dei
q silr p manū significari cōsueuit. Cū nō minus
uideret ex uerbis postillatoz q in manib⁹ fuerit
ablti casus: q ex vbis sci tho. neqz magis q fue
rit casus dī: ymo si bene pōderēt. verba postil
latoz simul cū textu: satis apparet q postilla
toz legerit. In manibus: put ē ablti casus. alias
nō consonaret expō eius: textui. Dicit enī in lra
In manibus abscondit lucē r precipit ut r rur
sus adueniat. Certū ē aut q aduerbiū rursus: p
prie denotat reiteratiōem respē eius quod pre
cessit. Cū si immanibus eēt datiu casus: signifi
catur in littera q lux immanibus idest supbis
aut crudelibus semel abscondita: rursus. i. iterū
ad eos rediret. nā respē alioz: nō diceret rur
sus. Cū gregori⁹. xxvij. mora. qz legit immanib⁹
dī casus: hysdē. s. supbis expōit lucē spūalē qn
qz abscondi r rursus aduenire. Hoc aut postil
latoz nō vult ex sua expōe. Nā dicit q lux grēet
glie aliquib⁹ abscondit vt reprobis: r aliqb⁹ cō
cedit vt electis. Itaqz vult q nō eisdē cōceditur
a qbus absconditur. Nō ergo li. in manibus in

relleat postillator eē dñi casus sed ablti. ut sit sē
 sus. In manib⁹ .i. in v̄tute dei ⁊ dispōe. ut ip̄e ex
 ponit: abscondit lux bonis ⁊ cōcedit malis. Ex
 q̄bus etiā appet q̄ si scūs tho. exposuit. In ma
 nibus put ē ablti casus noīs man⁹: nō id fecit s̄
 ne rōe. Nā multū cogit ad sic exponēdū aduer
 biū rursus put deductū ē. ⁊ tūc meli⁹ ē expone
 re illud de recessu ⁊ reditu lucis corporalis que
 cōiter fit oīb⁹ hoīb⁹ put scūs tho. expōit: q̄ de
 recessu lucis respēū quorūdā ⁊ reditu ei⁹ respēū
 alioꝝ sicut postillator expōit. ⁊ hoc p̄pt aduer
 biū rursus. ¶ Illud uero q̄d secūdo obicit m̄gr
 math. 5 expōem secūdā scī tho. de luce corporali:
 certe nō aliud oñdit q̄ q̄ ip̄e m̄gr malo 5 factū
 tho. moueat affcū. ita ut nō erubescat etiā i q̄b⁹
 scūs tho. s̄m alioꝝ opiniōem apte p̄cedit: calū
 pniōsas sibi rōes obicere. Lū. n. scūs tho. secun
 dā expōitiōē de luce corporali probet p̄ dicta
 plonicoꝝ q̄ ip̄e in q̄plib⁹ sue scripture locis cō
 dēnat: q̄s nisi aut maliuol⁹ aut penit⁹ ignorans
 nō cognoscat q̄ eā expōem det p̄supposita falsa
 sententia heliu quā cōem cū platonis hēret de
 aīarū efluxu ab aīab⁹ stellarū: Un̄ scūs tho. nō
 dicit absolute q̄ illa uerba heliu: de luce corpa
 li debeat expōi. s̄ q̄ sic p̄nt expōi. s̄ p̄supposito
 q̄ heliu falsam plonicoꝝ opiniōē de ortu aīaz
 teneret. Atq̄ ita nō declarat scūs tho. p̄ ea que s̄
 des catholica dānat: illa q̄ in sacra scriptura cō
 tinēt tāq̄ in se ⁊ absolute uera: sed ea q̄ i scriptu
 ra sacra hēnt dicta s̄m falsā quorūdā ⁊ erroneā
 opiniōē. Talia enī falsa ⁊ erronea: scripturarū
 omētatores nō verēt p̄ alia erronea dēca expōēt.

pmo id rē fit. nā ⁊ si sic pcedat ex falsis: pcedi
tur tñ ex cōcessis. Nō enī verit⁹ est postillator s.
ca. iij. p falsa ⁊ erronea dicta amicorū iob sū suā
expōem: pbare ea q̄ de maledictōe vite iob ⁊ na
tiuitatis in ca. i. cōtinēt. qz. s. p̄suppōit ip̄e: qz te
ptus ibi loq̄t sū eorū falsā sniaz quā būerant de
punitiōe ⁊ remuneratiōe hoīm a deo.

Circa librum Psalmorum in plogo.

In plogo sup libz psal. postillator mo
uet qonē de cōpatōe dauid ad alios p
phetas. In c^o p̄secutiōe cōmēorat qd̄ scūs
tho. sc̄psit s̄a s̄e. q. clxxiij. ar. iij. vbi disputās
de cōpatōe ppharū ad inicē. dicit qz ⁊ si dauid
q̄tū ad aliqd̄ fuerit excellētiō pph̄a moyse i eo
sc̄z qz pleni⁹ cognouit ⁊ exp̄ssit misteria icarnati
onis xpi: simplr tñ loquēdo de pph̄ia: moyses
fuit excellētiō illo ⁊ ceteris pph̄is veteris testa
mēti. ¶ Primo q̄tū ad visionē itellcūalē. eo qz ui
dit ip̄am dei eēntiā sicut paul⁹ i raptu. Secūdo
ex pte denūciatōis qz moyses denūciauit pph̄iaz
suā toti pp̄lo fidelīū ex p̄sona dei q̄si legē ppo
nēs. nō sic aut̄ dauid nec ceteri pph̄e. Tertio q̄
tū ad opatōez miracloz q̄b⁹ pph̄ia confirmat.
qm̄ maiora signa fecit moyses toti pp̄lo: q̄ da
uid ⁊ alij pph̄e. hec. s. tho. ¶ S; q̄cqd̄ sit de cō
clusiōe iqt̄ postillator. rōes iducte nō uidēt vale
re ad ppositū. Nō p̄ma qz claritas cognitionis
actū pph̄etadi excludēs: nō pōt constituere ex
cellētiōrē gradū pph̄etie. Nam sic idem consti
tueret ⁊ excluderet. S; visio diuine essentie exclu
dit actum pph̄etadi sicut ⁊ actū fidei qz vterq̄
est enigmaticus ergo ⁊. ¶ Preterea si p̄dicta rō

uideret dicit ipse: sequitur quod moyses fuerit excellens
 orator omnibus apostolis praeter paulum quibus non est concessum
 uidere diuinam essentiam in uita praesentis. quod tamen san-
 ctus theophylactus negat in loco pallegato. ¶ Nec secunda
 ratio uidetur ualere. quia denuntiatio prophetie est aliquid
 sequens prophetica cognitionem. ideo non uidetur ua-
 riare gradum prophetie ex hoc quod plures uel paucio-
 ribus denuntiat. ¶ Et eadem ratio dicit ipse tertia ratio
 sancti theophylacti. non ualet quia confirmatio per signum: sequitur per
 prophetiam. unde et iohannes baptista nullum signum fecit
 ut dicit iohannes. x. et tamen sancti theophylacti. concedit quod fuerit maior
 propheta ipso moyse. Unde concludit postillator quod pro-
 babiliter potest dici quod dauid fuerit excellentior propheta
 moyse. ad quod confirmandum arguit tripliciter. ¶ Pri-
 mo quia licet moyses quemadmodum et dauid acce-
 perit ueritatem super naturalem absque quibuscunque figu-
 ris et signis sensibilibus: non tamen toties nec ita coniter
 habuit tales illustraciones sicut dauid. ¶ Secundo quia
 putat sancti theophylacti. dicit dauid plenus et clarius expressit mi-
 steria christi quam moyses. sed lex uetus et prophete ordina-
 bantur ad christum sicut ad finem. quia ut apostolus dicit gal. iij.
 lex pedagogus noster fuit in christo. ergo dauid excellenti-
 or propheta fuit quam moyses. cum finis sit nobilior his
 qui sunt ad finem. Videtur enim propheta dauid quidam habere
 excellentiam ex hoc quod christi misteria sic expressit. ¶ Ter-
 tio quia beatus gregorius. expressit dicit quod dauid clariorem
 cognitionem quam moyses habuerit omel. iij. secundum ezechielem
 Nec postillator in finem sancti theophylacti. ¶ In quorum ab-
 solutionem et si burgen. multa dixerit. non tamen re uera
 mentem sancti theophylacti. sicut neque postillator aduersarius
 eius concepit. Non enim fuit mens sancti thome in
 questione proposita: ex clara uisione diuine essentie.

quā hūit moyses: pbare pphetiā moysi fuisse
 excellētiore aut perfectiore: pphā dauid sumen
 do pphetiā fm ppam ⁊ formalē eius rōem. Nā
 q pphetia fm formalē rōem dicat enigmatica;
 cognitōez fm aliquē modū. ⁊ q clara visio diui
 ne eēntie ut sic rōem ppam excedat pphetie: ex
 presse docuit sanctus tho. scōa secūde. q. clxxij.
 ar. i. ⁊. q. clxxij. ar. v. ⁊ in de veritate. q. xij. ar.
 vij. ⁊. xij. ⁊ in pluribus alijs locis. Sed mens ei⁹
 fuit dicere q q moyses vidit diuinā eēntiam: ex
 cellentior propheta fuit q̄ dauid q̄tum ad rōez
 generis prophetie: quod ē cognitio. i. q fuerit
 excellentior cognitio moysi: cognitioē dauid q̄
 uis propter diuine essentie claram visionem: co
 gnitio illa moysi: min⁹ ppe dicat pphā. Et q
 ista distinctio de rōe pphie generica ⁊ specifica
 fuerit de mēte scī tho. pz expresse in. q. de verita
 te. q. xij. ar. xij. in corpe qōnis vbi sic dicit. Rñ
 deo dicendū q cū natura spēi cōsistat ex natura
 generis ⁊ natura differētie: ex vtraq; dignitas spe
 cieī pōt pensari. ⁊ fm has duas cōsideratōes. in
 ueniūtur aliqua se inuicē in dignitate excedere.
 qñq; ⁊ q̄tū p̄inet ad rōem spēi: semp illud p̄i
 cipat pfectius spēi rōez: in quo differētia forma
 liter speciem cōstituēs: nobilius inuenit. s; fm
 pliciter loquendo qñq; ē nobilius id in quo na
 tura generis ē pfectior. qñq; vero id ī quo ē pfe
 ctius natura differētie. Cū enī natura differentie
 addit aliquā pfectōem supra generis naturam:
 p̄eminētia q̄ ē ex pte differētie: facit aliqd eē sim
 pliciter nobili⁹: sicut ī specie hoīs q̄ ē aīal rōnale
 simplr ē dignior ille q̄ ē potior in rōnalitate q̄ q

ē potior ī his q̄ ad rōez aīalis spectāt. vtpote sen-
sus ⁊ mot⁹ ⁊ alia hūmōi. Qñ uero dīa aliq̄ īperfe-
ctōem īportat: tūc id ī quo ē cōpleti⁹ natura ge-
neris: ē simplr nobili⁹. vt pz ī fide q̄ ē cognitio
enigmatica eoz. s. q̄ nō uidet q̄ enī habūdat ī
natura generis ⁊ deficit ī fidei dīa vtpote fidei
lis q̄ iā p̄cipit aliq̄ue ītellectū credibiliū ⁊ quodā
mō iā ea uidet: hēt simplr nobiliozē fidē eo q̄ mī-
n⁹ cognoscit. ⁊ tñ q̄stū ad rōez fidei p̄tinet: ma-
gis p̄p̄e hēt fidē ille q̄ oīno nō uidet illa q̄ cre-
dit. ⁊ sic etiā ē ī p̄phetia. p̄ph̄ia. n. uidet eē q̄
dā cognitio obūbrata ⁊ obscuritati admixta s̄m
id qd̄ hēt. ij. pe. s. hētis firmiozē p̄pheticū ser-
monē ⁊c. hēc. s. tho. Et cōcludit q̄ si cōparem⁹
p̄ph̄ias q̄stū ad dīam q̄ rōez p̄ph̄ie cōplet: illa
iūctī p̄fectōez p̄ph̄ie hēre ⁊ magis p̄p̄e: cui yma-
ginaria visio admisceat. Sic enī ueritatis p̄ph̄eti-
ce cognitio obūbrat. Si aut̄ opem⁹ p̄ph̄ias s̄m
id q̄ p̄tinet ad naturā generis. s. cognitioem uel
uisionē: cōcludit. s. tho. q̄ illa p̄ph̄ia ē p̄fectioz
⁊ dignioz q̄ hēt iudiciū ⁊ acceptionem sup̄natu-
ralē s̄m uisionē ītellectualē sine ymaginaria uisi-
one. cui cōclusiōi cōsonat qd̄ dicit secūda. ij. q.
clxxiiij. ar. ij. Inq̄t. n. dignitas eoz q̄ sūt ad finē:
p̄cipue cōsiderat̄ ex fine. finis aut̄ p̄ph̄ie ē māife-
statio alic⁹ ueritatis s̄ hōiem exītis. Un̄ q̄to h⁹
modi māifestatio ē potior: tāto p̄ph̄ia ē digni-
or. Māifestū ē at̄ q̄ māifestatio diuine ueritatis
q̄ fit p̄ nudā cōtēplatōez īpius ueritatis: potioz
ē illa q̄ fit sub silitudine corpaliū rerū. magis. n.
appropiāt ad uisionē patrie s̄m quā ī eēntia dī-
uitas cōspicit̄. Et īn̄ ē q̄ p̄ph̄ia p̄ quā aliq̄ sup̄

naturalis ueritas cōspicit̃ fm̃ itellcūalē uisionē:
ē dignior q̃ illa i q̃ ueritas supnatural̃ māifestat̃
p̃ similitudinē corporaliū rerū fm̃ ymaginariā uisi
onē. hec. s. tho. Et q̃b^o liq̃de appet q̃ aliq̃s di
ci p̃t excellētiōr p̃ph̃a alto: q̃ tñ min^o p̃p̃e ⁊ nō
fm̃ formalē rōem recipit denoiatiuā p̃dicatiōez
prophetie. ⁊ in hoc sensu accipiēda sunt ṽba sc̃i
tho. in loco preallegato de cōpatione moỹsi ad
alios p̃phetas cū dixit q̃ moỹses ea rōe fuit ex
cellētiōr ceteris p̃phetis veteris testamēti: q̃ vi
dit ip̃am dei eēntiā. Nō. n. itellexit q̃ ab illa cla
ra uisiōe denoiaret moỹses p̃pheta magis p̃p̃e
⁊ formaliter q̃ dauid ⁊ ceteri. sed q̃ excellentior
eēt p̃pheta. s. q̃tū ad naturā generis. i. dignior
⁊ p̃fectior cognoscēs aut uidēs. eo q̃ i p̃ph̃ia et
fide ⁊ silibus q̃ ex sua d̃sa specifica dicūt ip̃fecti
onē: tota dignitas ⁊ p̃eminētia accipit̃ simplici
ter loquendo: a natura generis put̃ s̃ deductus
est. Nō enī ex eodē ē q̃ aliq̃s denoiēt̃ p̃p̃e ⁊ for
maliter p̃ph̃a: ⁊ excellētiōr p̃ph̃a. Uñ. s. tho. se
cūda. ij. q. s̃. allegata. clxxiij. ar. ij. ad. iij. sic di
cit. Ad tertiū dicēdū q̃ nihil p̃hibet aliqd̃ esse
simplr̃ melius: quod tñ minus p̃p̃ie recipit ali
cuius p̃dicatiōē. sicut cognitio patrie ē nobili
or q̃ cognitō vie q̃ tñ magis p̃p̃e dicūt̃ fides: eo
q̃ nomē fidei ip̃ortat ip̃fectōez cognitōis. Simi
liter aut̃ p̃phetia ip̃ortat quādā remotōem ⁊ ob
scuritatem ab intelligibili ueritate. ⁊ ideo magis
p̃p̃e dicūt̃ p̃phete: q̃ uidēt̃ p̃ ymaginariā uisio
nē q̃uis illa p̃phetia sit nobilior: que est per itel
lectualem uisionē. dum tamen sit eadem ueritas
utrobiq̃ reuelata. hec sc̃us tho. i forma. ¶ Et si

Hoc instet q̄ pari rōe bñ in patria existentes
 poterūt denotari excellentiores prophete id ē p
 fectius uidentes ⁊ cognoscētes: rñdet scūs tho.
 arti. v. qōnis s̄ notate. clxxiiij. vbi arguit sic pri
 mo loco. moyses vidit diuinam eēntiam qui tñ
 ppheta dicit. ergo pari rōe bñ possunt dici p
 phete. ecce argumentū. Seq̄t rñsio. Ad p̄mū dī
 cendū q̄ visio illa moysi: fuit raptim per modū
 passiōis. nō autē pmanens per modū beatitudi
 nis. Unde adhuc vidēs erat pcul. ppter hoc nō
 totaliter talis visio amittit rōem prophetie. Nec
 scūs tho. ¶ Ex qua solutōe duo accipiūt. Unū
 est q̄ fm intētiōem scī tho. in illa visiōe clara di
 uine eēntie ppter quā moyses dicit. excellentior
 propheta ceteris: modicū fuit de rōe p̄pā ⁊ for
 mali pphete. patet hoc cū dicat q̄ tal visio nō
 totaliter amisit rōem prophetie quasi signās q̄
 multū de formali rōe pphete amiserit. quod fa
 cit ad ea q̄ s̄ dicta sunt fuisse de mēte scī thome.
 ¶ Aliud quod seq̄t ex p̄dicta solutōe ē q̄ actus
 visiōis clare diuine eēntie nō oīno p̄hibet: quin
 sic videns possit dici ppheta si viator sit. Et h̄
 ratio ē. qm̄ ⁊ si vidēs in illo actu vidēdi nō sit p
 cul ab eterna ueritate in se ip̄a: ē tñ pcul fm sta
 tū suū. cū nōdū puenerit ad ultimā p̄fectiōem ⁊
 cōiunctionē ad deū. Un̄ ap̄. ij. corin. v. q̄diu in
 corpore sum⁹: peregrinamur a dño. Est etia⁹ sic
 videns pcul a cōi hoīm sensu cum quibus con
 uersatur que distātia cōsequit pphetiā tam in
 trinsece ⁊ de per se: q̄ illa sola sufficit ad hoc q̄
 supernaturaliter vidēs denotetur propheta. Un̄
 scūs tho. iij. pte. q. v. ar. viij. arguit sic secūdo lo

co. Sicut fides ē eoz q̄ nō uidēt ⁊ spes eoz que non habentur: ita pphētia ē eoz que non sunt pntia. sed distant. Nam pphētia dicitur q̄si procul fans. sed in xpo nō ponitur fides nec spes ut s̄ dictū ē: ergo pphētia nō debz poni i xpo. ecce argumentū. Seq̄t r̄sio. Ad secundū dicendū q̄ fides est eoz q̄ non uidentur ab ipso credēte. et s̄līr spes est eoz q̄ non habēt ab ipso sperante. sed pphētia est eorum que sunt pcul a cōi ho//minum sensu cum quibus propheta cōuersat ⁊ cōicat i statu vite. ⁊ ideo fides ⁊ spes repugnāt perfectioni beatitudinis xpi. non aut pphētia. Nec scūs tho. ¶ Ex his r̄idet per ordinē ad argumenta postillatoris s̄ rōes scī tho. Ad primam dicitur q̄ maior est uera de illa claritate cogni//tionis que simpliciter excludit actum prophetādi. sed minor est falsa in proposito nostro. nam visio diuine essentie qualem habuit moyses: nō excludit actum prophetandi simplr sicut supra declaratum est. tum qz fuit raptim ⁊ per moduz passionis. tū etiam qz fuit viatoris pcul existen//tis ab eterna ueritate s̄m statum suuz. pmo talis visionis claritas constituit excellentiorē graduz prophetie q̄tum ad rōem generis ipius prophe//tie. de quo mō excellētie scūs tho. intellexit sicut s̄ satis deductum est. ¶ Ad secundū negatur cō//sequentia. Nam ⁊ si alij apostoli xpi p̄ter pau//lum non habuerint in hac vita claraz diuine eēn//tie visionem: omnes tamen habuerūt per doctri//nam xpi ⁊ reuelationem spūs sancti pleniorē no//ticiam de misterijs fidei ⁊ rebus diuinis q̄ moy//ses ⁊ ceteri prophete veteris testamenti. Post ad

uētū enim xpi maior fuit plenitudo gr̃az q̃ añ.
 q̃ gr̃a et ueritas p̃ ihesum xpm sc̃a ē. Jo. i. Unde
 math. xij. dñs dixit aplis. vobis datū est nosse
 misteriū regni celoz. et infra. Multi prophete et
 iusti cupierunt uidere que uidetis et non uide-
 runt et audire que auditis et nō audierūt. quod
 exponens hyla⁹. ait. apostolici t̃pis beatitudi-
 nem docet quorum oculis atq̃ auribus contin-
 git dei salutare uidere et audire: prophetis atq̃
 iustis cupientibus uidere et audire in plenitudi-
 ne temporum destinatum. Et inde ē quod ap⁹.
 dicebat ephē. iij. alijs generationibus nō ē agni-
 tum filijs hominū. sicuti nunc reuelatum est san-
 ctis aplis eius et pphetis in spū. et Ro. viij. de se
 et alijs aplis dicit. sed et nos p̃mitias spūs habē-
 tes. i. perfectōez spūaliū gr̃arū. Quare b̃tus gre-
 gorius dicit q̃ p̃m incremēta t̃pm: creuit sc̃ia s̃a-
 ctorum patrū. et q̃to uiciniores aduentui salua-
 toris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius
 p̃ceperunt. Neq̃ visio clara diuine essentie quā
 habuit raptim moyses: arguit efficaciter q̃ i eo
 fuerit excellentior cognitio prophetica q̃ in apo-
 stolis. aut q̃ plura de diuinis misteriis in ea co-
 gnouerit. quoniam uidentes diuinā essentia⁹
 etiam b̃ti: nō oīa uidēt in ea. quanto igitur pau-
 ciora uidebunt qui quodā priuilegio ad talem
 uisionem eleuātur dum hac uita mortali uiuūt.
 Et est specialis ratio de moyse. quia ut doctores
 communiter dicunt sequentes augustinū. moy-
 ses adhuc uiuens ad uisione⁹ diuine essentie ad-
 missus fuit: eo quia doctor erat et magister iude-
 orum. Unde tm̃ de rebus prophetādis sibi i ea

Psalmorum

visione ostensa uidentur fuisse: q̄ntū oportebat
pro tempore illo populo iudeorum tradi. Nam
fidei doctoribus datur māifestatio spūs ad uti
litatem prout dicitur prima Cor. xij. Cū satis ui
detur dicēdū q̄ paulus in raptu uidēs diuinam
eēntiam: plura uiderit in ea de misterijs fidei et
clariorē hūerit cognitōez de eis: q̄ moyses qū
habuit silem diuine essentie uisionem. quia tem
pore plenitudinis gratie habuit illam uisionem
paulus. Non enim tempus post aduentum xp̄i
appellatur tempus gratie reuelate: nisi quia i eo
copiosior facta est reuelatō misterioz gr̄e. Unde
nulli patri ueteris testamēti nec etiā moysi tot et
tā exp̄licite misteria fidei reuelata sūt. prout pul
cre deducit scūs tho. secūda secūde. q. i. ar. vij.
et q. clxxiij. ar. vl. ubi dicit q̄ moyses pleni⁹ fu
it instruct⁹ de simplicitate diuine essentie q̄ alij
patres ueteris testamēti. Sed postmodū tpe gr̄e
ab ipso filio dei reuelatum est misterium trinita
tis. Idem exp̄resse dicit eusebius exponens illud
luce. viij. ep̄ist qui seminat et c. Inquit enī moy
ses etiam et prophete post eum nō inseruerūt ho
minibus regna celoz. sed retrahendo insipiētes
ab errore nequicie et ydolorum cultu: quasi cole
bant animas hominum et noualia redigebāt. so
lus aut oīm sator uerbū dei exiuit euāgelizatur⁹
noua semina. s. misteria regni celorum. Hec ille.
¶ Ad argumenta 3 secundam et tertiam ratōem
scī tho. dicit q̄ non aliud pbāt nisi q̄ gradus
essentiales prophetie nō uariāt s̄m diuersū mo
dū enūciatiōis aut confirmationis p miracula.
s; nō obstat quin ex earū diuersitate: accipiātur

diuersi gradus dignitatis et perfectionis prophetie tanquam ex quibusdam sibi accidentibus. Nam neque in rebus naturalibus tota pulchritudo perfectionis que debetur rei: est sibi a forma substantiali que dat spiritum. sed multum superadditur ex accidentibus superuenientibus. sicut in homine ex figura et colore et alijs quorum si aliquod defuit: contingit malum et defectus. neque etiam in actionibus tota plenitudo perfectionis et bonitatis consistit in earum specie que sumitur ex obiecto. sed aliquid addit ex his que adueniunt tanquam accidentia que circumstantie dicuntur. Unde si aliquid defuit quod requiratur ad debitas circumstantias: sequitur actio mala et deficiens. ¶ Quod autem magister mathias in fauorem postillatoris addit. scilicet quod gradus rei est ipsi rei modus intrinsecus qui per nihil extrinsecum potest variari: nullam addit difficultatem. sed est eiusdem inutilis repetitio. Unde de dicitur quod veritatem habet de gradu rei essentiali et specifico. quem gradus sanctus thomas dixit variari secundum maiorem et perfectiorem illustrationem luminis prophetici. Sed gradus accidentales non sunt ipsi essentie intrinseci. quare et a causa extrinseca essentie rei: consequi et variari possunt. Et si dicatur quod gradus rei et si sit modus extrinsecus essentie saltem est ipsi rei intrinsecus. id est inherens: non obstat quia etiam si denunciatio et confirmatio per miracula sint extrinseca prophetie: ordo tamen prophetie et relatio ad ea sicut ad finem: est quid inherens prophetie et intrinsecum quous non de eius essentia et ex illo ordine diuerso: variatur gradus qui est modus intrinsecus prophetie. Et est sile

Psalmorum.

quod scūs tho. dicit in alio pposito pma scōe
q. xviij. ar. iij. arguit enim sic secūdo loco. Boni
tas actus est aliqd in ipso exis. finis aut ē cā ex
trinseca. non ergo fm finē dicit actio bona uel
mala. Ecce argumētū. Seqt rñsio. ¶ Ad secūdū
dicēdū q. q̄uis finis sit cā extrinseca: tñ debita p
portio ad finem ⁊ relatio in ipm: inheret actiōi.
hec scūs tho. ¶ Quod aut vterius dicit mgr
math. q. denunciatio prophie vni uel pluribus
non solum est accñs extrinsecū sed accñs p acci
dens: falsum est. nam causa per accidens ē put
dicitur secūdo phisicoy ad quā effcūs qui seq
tur nullum hēt ordinem. Sed pphetia: ad denū
ciatiōem ordinat tanq̄ ad quēdā finē fm illud
pma Corin. xij. vnicuiq̄ dat manifestatio spūs
ad vtilitatem. ⁊ infra. xiiij. q. pphetat: hoib⁹ lo
quit ad edificatiōem ⁊ exhortatiōem ⁊ cōsolatō
nem. ¶ Cū ⁊ ysidorus dicit li. vij. ethimo. capi.
viij. q. pphete dicūt. quasi pfatores. eo q. poꝛ
ro. i. a remotis sanct ⁊ de futuris uera p̄dicunt.
Cum ergo ordinet pphetia ad denūciationem ⁊
vtilitatē: seqtur q. dignio: sit illa q. ad vtilitates
plurium plūb⁹ denūciat. qm fm dionisiū ⁊ phi
losophū. bonū tanto diuinius est: q̄to cōmuni
us. ¶ Silr ⁊ ad id q. addit magister math. de cō
firmatione que est per miracula: dicitur q. q̄q̄
facere miracula sit accñs extrinsecum nō sequēs
de necessitate spūm ppheticū: tñ q. ordinat ad
prophetie confirmatiōem fm illud adar. vlt. ser
monē cōfirmate sequētib⁹ signis: multū confert
ad eius dignitatē. ac p hoc pfectio ⁊ excellentia
pphetie merito variat fm diuersum modum et
f iij

genus miraculorum. Dictum est. n. q. ex accidē-
 tibus que etiam extrinseca rei sunt: aliqd digni-
 tatis ipis rebus accedit. Unde ad excellentiā p-
 phetie moysi inducūt deut. vlti. miracula que
 per eū scā sunt. dicitur. n. non surrexit propheta
 ultra in israel quem nosset dñs facie ad faciem i
 omnibus signis atq; portentis. Et inde est q. p-
 phetare: nonnūq; in sacra scriptura pro opera-
 tione miraculorum accipit: eo q. miraculorum
 operatio argumētū et cōfirmatio est prophetie.
 dicit. n. Eccl. xlviii. q. corpus helisei mortuū p-
 phetauit. i. miracula fecit. ~~et cōfirmatio est~~
~~et cōfirmatio est~~ ~~et cōfirmatio est~~ ~~et cōfirmatio est~~
~~et cōfirmatio est~~ ~~et cōfirmatio est~~ ~~et cōfirmatio est~~
 quod postillator obicit de iohāne baptista q.
 scz nullum signum fecit cū tñ ponat a scō tho. ex-
 cellentior ppheta moysē et ceteris veteris testa-
 menti bñ pbat q. nō hūerit eius pphā illā per-
 fectōem que accrescit prophetie ex cōfirmatōne
 miraculorum. excelluit tñ pphās veteris testa-
 menti in alijs duobus. s. in cognitiōe quā habu-
 it expressiorē et pfectiorē et denunciatiōem dignio-
 rem. ipse enim xpm filium dei et mūdi saluatores
 cognouit explicate non solū in spū: sed presentia
 liter. vnde dixit. ecce agnus dei ecce q. tollit pctā
 mūdi. Jo. p. i. et infra. et ego vidi et testimoniū p-
 bibui quia hic est filius dei. Item missus ē pre-
 cursor et denunciator aduentus xpi toti pplo iū-
 deorum quibus preparauit viā. nec alōge vt cē-
 teri prophete prenūciauit: sed quē denunciabat
 digito demonstrauit fm illud. et tu puer pphā
 altissimi vocaberis preibis enim aū faciē dñi pā-

rare vias eius. Luce. i. vbi dicit Criso. Alij enim prophete eminus xpi misterium predicauerunt. hic vero propius predicauit vt eum ceteris indicaret. Et q̄tum ad hec duo ponit. a scō tho. iohannes baptista excellentior antiquis pphetis. non q̄tum ad miraculorum confirmatiōem. Non enim ē necē q̄ qui excellētior dicit ppha: in omnibus que ad pphetiā cōcurrūt pcellat. ¶ Ad ea q̄ postillator adducit pro cōfirmatiōe sue opinionis: Ad primū rīdet burgen. 7 bñ q̄ dictū postillatoris nullū hēt fundamentū ex sac scriptura neq̄ aliquam auctoritatē ipse allegat id probantes. vnde nec cogit. sed neq̄ magister mathias propugnator eius id ratione aliqua vlt auctoritate probauit. quare respōsiōe nō eget. ¶ Ad secundum ipse scūs tho. respondet in pre annotata qōe. clxxiij. 7 ar. iij. Ad primū. Lōce dit. n. q̄ pphetia dauid excellētior fuit q̄ pphetia moyli q̄tuz ad hoc q̄ dauid plenius cognouit 7 magis expressit misteria incarnatiōis xpi. S3 excellentia ista est fm vnum aliquid. moyses vero habuit excellentiam q̄tum ad plura 7 potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moy // ses propheta excellentior simpliciter. dauid autem fm quid. Sed magister mathias in fauores postillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior propheta simpliciter ex eo q̄ excelluit fm ali // quid intrinsecum prophetie. s. fm cognitionem. quod reuera non est satis erudite dcm. Non. n. qui in vnius rei particularis cognitiōe p̄stātor est: dicitur in mentis acumine aut in scīe habitu excellere simplr alterum qui in pluriū cognitiōe.

rerum difficilium et in doctrina et in ceteris que ad habitum scientie et ingenij nobilitatem faciunt : doctior et subtilior inuenit etiam si cognitio illius rei sit aliquid de his que intrinsece probant et scientiam habitualemente esse in aliquo et mentis perspicacitate. Neque enim dicimus ptholomeum ipso aristotele doctiorem fuisse simpliciter propterea quod de motu orbium et planetarum a se eorum situ plura et docuit et cognouit. Cum in proposito nostro et si dauid excellenter dicat ipso moysen quantum ad aliquid prophetie intrinsecum: non ideo dicitur excellentior illo simpliciter cum ille in multis plurimis et in eo quod potius est ipsum precellat. sed dicetur excellentior propheta secundum quod. non. id est. per accens. sed. id est. secundum aliquid praeclarum. Ad auctoritatem gregory quae ultio inducit postillator rident burgen. et bernardus. quod intelligenda est quantum ad cognitionem misteriorum christi quam habuit clariorem et expressius tradidit quam moyses. et quantum ad hoc excellenter dicitur propheta. et sumit ratio ista ex his que sanctus thomas scripsit exponens aliam gregory auctoritatem huic similem. In de ueritate. q. xij. ar. ultimo. Ad primum.

Circa psalmum quinquagesimum.

Circa psalmum quinquagesimum burgen. in prima additione sequens doctrinam sancti thome. prima secunde. q. cxiij. dicit quod iustificatio per gratiam: est causa remissionis culpe. Item quod si gratie infusio et remissio culpe considerentur quantum ad substantiam actus: idem sunt. quia eodem actu deus largitur.

grām ⁊ remittit culpā. sed si considerent ex pte
 obiectorum sic differunt s̄m differentiam culpe
 que tollitur ⁊ grē que infundit. ¶ Harū asserti
 onum prime: magister math. obsistit dicēs q̄ de
 cōi lege prior ē remissio culpe q̄ iustificatio. nā
 ⁊ vulgo dicūt q̄ expulsio vitij uirtutis meret in
 gressum. nullū autē posteri⁹ est causa prioris ut
 sic. Secundam improbat per hoc quia stat q̄ de
 tur grā ⁊ nō remittat culpa sicut in brē uirginis
 conceptione. In quo magister math. ipm etiam
 postillatorē cuius se defensorē p̄clamat: apto
 ore impugnāt. In p̄cipio. n. h⁹ ps. postillator
 idem eē dicit s̄m rē duo ista. s. remissionem cul
 pe ⁊ grē restitutōem sola rōe differre. ¶ Sed cer
 te has magistri mathie obiectiōes nō erit diffici
 le soluere. Et ad primā negatur assumptum. s. q̄
 de lege cōi prior sit remissio culpe q̄ iustificatio
 loquēdo de prioritate simplr ⁊ ad dictū vulga
 re. R̄ndet sc̄us tho. iiii. li. sniarū. di. xviij. q. i. ar.
 iiii. subar. i. in pede q̄ōnis dicens q̄ extirpatio
 vitiorū dicūt opari uirtutis ingressū: p̄ modum
 cause materialis s̄m quē ordinē p̄or ē naturaliter
 remissio culpe q̄ iustificatio per grām q̄ ē q̄dā
 dispō materialis ad eā. sed per modū cause effi
 cientis formalis ⁊ finalis: infusio grē aut iustifi
 catio per grām: p̄or ē naturaliter q̄ remissio cul
 pe. ⁊ q̄ talis prioritas est s̄m plura ⁊ potiora ge
 nera causarū: dicūt infusio grē: p̄or simplr ipsa
 culpe remissiōe. ⁊ p̄ cōsequens eius cā simplr lo
 quēdo. Eādē doctrinā tradit p̄ma sc̄de. q. cxiij.
 ar. viij. ⁊ in de ueritate. q. xxviij. ar. viij. ¶ Ad ob
 iectōez ei⁹ q̄ secūdū dcm sc̄i tho. r̄ndet q̄ q̄cqd

fit de ueritate casus dati: non est tamē ad propo-
situm. q. scūs tho. in qōne allegata per burgeñ.
loquitur de iustificatione per grām que impo-
tat transmutationem quandam de statu iniusti-
cie ad statum iusticie: ut de iustificatione impij.
sicut ipse premitit in ar. pmo eiusdem qōnis. in
qua iustificatōe sp verū ē q grā remittit culpaz.
De doctrina autēz scōle fratrū minorū circa cō-
ceptōez brē uirginis quā mgr math. allegat: nō
est pntis propositi disputare.

Circa psalmum. lxxviii.

Upra ps. lxxviii. burgeñ. volens assigna-
re rōes quibus pps orare disposuit: idu-
cit uerbum xpi Jo. xj. dicentis. ppter po-
pulū qui circūstat dixi ut credant q. tu me misi-
sti quod dicit intelligendum ēē etiā fm deitatē.
Ad quod allegat scm tho. iij. pte. q. xxi. ar. pmo
¶ Sed magister math. sitiens contra scm thomā
calumpnias utcūq. suscitare: commemorat dca
burgeñ firmans eum iuxta intentōem sci thome
fuisse locutum. q. scūs tho. in loco supra alle-
gato talem intentionem neq. ostenderit neq. ha-
buerit. Unde 3 magistrū mathiam stabit q. uel
sanctum tho. non uidit uel nō intellexit ne dicaz
q. maliciose ueritatez quā nouit: reticuerit. Nus-
q. enim scūs tho. scripsit nec uerbis significauit
q. xpus fm diuinitatem aut fm q. deus: orauit.
pmo id apte negat qōne 7 articlō p burgeñ. alle-
gatis. Inquit enī in corpore qōnis. orō ē quedā

applicatio pprie voluntatis apud deum vt eam
impleat. Si igit in deo esset vna tantum volūtas
Icz diuina. nullo mō competeret sibi orare. qz
voluntas diuina p se ipsam ē effectiua eorū que
vult fm illud ps. omnia q̄cūq; uoluit fecit dñs.
sed qz i xpo ē alia volūtas diuina ⁊ alia hūana.
Et volūtas humana non est per se ipam efficax
ad implendum que vult nisi per uirtutē diuinā:
manifestum est q̄ xpo fm q̄ est homo ⁊ hūanā
voluntatem habens: competit orare. Itē eadem
iiij. p. q. liij. ar. iiij. ad secūdū inq̄t. Ad secundū
dicēdū q̄ xps orando petijt ⁊ meruit suā resur //
rectōem in q̄tū hō. non in q̄tū deus. Nec fact^o
tho. in forma. false ergo iponit mgr math. sācto
tho. q̄ fm eius intētoem: burgeñ. dixerit xpm se
cundū deitatē orasse. Sed p̄terea ut fratri necessi
tatem patienti succurram^o iuxta illud ps. Eripī
te pauperem ⁊ egenum ⁊c. Dicimus q̄ nec bur
geñ. xpm fm deitatem orasse scripsit. Non enim
tanti erroris atq; dementie: senex p̄sul argua //
tur. Sed illud uerbum domini Iohannis vnde
cimo. vt credant quia tu me misisti: dixit intel //
ligendum esse etiam secundum deitatem. in hoc
sensu. vt credant q̄ secundum deitatem a te pro
cessi. ⁊ ad hoc propositum est auctoritas illa. p.
de trinitate quam allegat. s. nobis orauit: ne fi //
lius ignoraretur. s. q̄ a patre sit missus. Utrū au
tem hilarius intellexerit de ignorantia missionis
temporalis filij a patre: vel eternalis sicut dicere
videtur burgeñ. viderint qui pro eo certamen
assument. Nostri quidem laboris est veram san
cti tho. doctrinam a calūpnijs ⁊ fallacib^o rōib^o.

defensare. ¶ Unde glosa supradicta ad vba xpi
Jo. ij. s. q. intelligitur etiam fm deitate: burgeñ.
est non sancti thome.

Circa psalmum. cx.

¶ In ps. cx. burgeñ. in prima additiōe alle //
gat scm tho. iij. p. q. lxxv. ar. viij. Ad ter //
tium dicentem q. circa sacramentum eu //
charistie in conuersione panis et vini in corpus et
sanguinem xpi: plura difficulta sunt q. in creatio //
ne. ¶ Contra quod magister mathias ad solam
sancti thome vt uidetur nominationem concita //
tus ueluti cecus qui vocem inimici sonantem cō //
fusus baculi sui iactibus a dextris et a sinistris p //
sequitur: obicit probans a sufficiente diuisione
q. maior sit difficultas in opere creationis q. in
transsubstantiatiōe panis et vini in substantiā cor //
poris et sanguinis xpi. ¶ Sed certe magister ma //
thias vano occupatur labore. cum argumētatio
sua extranea fuerit a proposito sci tho. Non eni //
scūs tho. in loco prenotato comparat difficulta //
tem transsubstantiationis memorate ad creatio //
nis difficultatem: q. tum ad intensiōem. ut ue //
lit dicere q. maior difficultas sit in transsubstanti //
atione q. in creatiōe. sed facit cōpatōem q. tum ad
numerus dicens. q. plures difficultates cōcur //
runt in illa transsubstantiatiōe q. in creatiōe. q. in
creatione hoc solū ē difficile: q. aliquid sit ex ni //
bilo. In transsubstantiatiōe nō solū ē difficile q //
hoc totū conuertatur in illud totum: ita q. nihil

prioris remaneat: sed etiam est difficile q̄ acci-
dētia remaneāt corrupta substātia ⁊ multa alia
que in illa cōuersione sunt difficultia. ¶ Patet er-
go q̄ argumentatō magistri mathie: dictum san-
cti tho. non tangit. ¶ Utrum autem difficilius
sit aliquid ex nihilo creare: q̄ panem ⁊ uinum in
corpus ⁊ sanguinem xpi conuvertere. aut ecōtra:
alia questio est.

Circa psalmum. cxviij.

Upra. ps. cxviij. cū postillator diceret q̄
meritum congrui est qñ homo ex uirtu-
te naturali studet bonum opari. ⁊ sic fa-
cit quod in se est ⁊ per cōsequens meretur de cō-
gruo q̄ deus det sibi grām: burgeñ. notat ex dī-
ctis sci tho. p̄ma secūde. q. cix. ar. vj. in corpore
q̄onīs q̄ hō ex sola uirtute naturali: nō pōt ali-
quod opus facere p̄ quod mereat de cōdigno
aut de congruo q̄ deus det sibi grām. qm̄ ipsa
preparatio ad grām habitualement: non est ex sola
uirtute naturali cum presupponat aliquod aux-
ilium gratuitum ex parte dei interius aiām mo-
uentis. licet tale auxilium non sit per donū habi-
tuale. ¶ Sed contra hāc sci tho. doctrinā magi-
ster math. sic arguit. Nō minus rīdet de^o homi-
ni hñti per uirtutē naturalē bonū vsum liberi ar-
bitrij: q̄ angelo. sed angelo in prima morula exi-
stenti in beatitudine naturali que nihil ē nisi bo-
nus vsum rōis: respondit deus per collationem
gratie in secunda morula: igitur ⁊ homini. Nec

oportet huiusmodi usum precedere aliquod donum gratuitum uel dispensationem gratuitam. sed solum gratis datam que continetur sub naturali facultate. Nec magister math. Ad que respondetur negando presuppositum. scilicet quod angelus in prima morula fuit beatus beatitudine naturali gratia non habens. loquendo de morulis temporis uel successione realis. Nam ut comius tenetur et magis dictis sanctorum consonum est: angeli creati fuerunt in gratia. Dicit. n. aug⁹. xij. de ciuitate dei quod deus creauit angelos simul in eis condens naturam et largiens gratiam. neque magister sniarum ubi eum magister mathias allegat expresse dicit quod angeli in puris naturalibus creati fuerunt. sed hoc solum quod angeli per ea que in prima sui conditione acceperunt: proficere non potuerunt. Ad quod tamen sanctus thomas respondet di. iij. eiusdem secundi li. arti. iij. ¶ Ad secundum quod dicunt a magistro angeli non potuisse perficere: non quia mereri non potuerunt: sed quia per suam uirtutem in gloriam transferri non potuerunt nisi ampliori lumine infuso. Et cum dicit arguens quod bonum usum liberi arbitrij in homine non oportet aliquod donum gratuitum uel gratuitam dispensationem precedere: sed sufficit facultas naturalis: falsum est et contra uerbum domini. Io. vi. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Ubi augustinus dicit. magna gratie commendatio nemo venit nisi tractus. ¶ Item contra illud Io. xv. sine me nihil potestis facere. ubi glossa interlinearis dicit. neque parum. parum autem dicitur: opus moraliter bonum quod est modicum quid: respectu operis meritorij. quo loquitur.

eo dicit aug⁹. magna gratie commendatio cor-
 da instruit humilium. ora obstruit superbiorum.
 nonne huic resistunt veritati: ad bona opera fa-
 cienda deum sibi necessarium non putantes: nō
 assertores: s; precipitatores liberi arbitrij. hec
 augustinus. et in li. de correctione et gratia ait. si
 ne gratia: nullus propterea siue cogitando. siue vo-
 lendo et amando siue agendo: faciunt homines
 bonum. et accipitur gratia in dictis augustini p
 speciali et gratuito dei auxilio naturalibus super
 addito. Resonat premissis quod habetur tren.
 plti. Conuerte nos dñe ad te et conuertemur. Et
 illud apli Ro. ix. non est uolentis neq; currētis.
 sed dei misipientis. Item phili. ij. deus est q̄ opa-
 tur in nobis velle et proficere pro bona volun-
 tate. vbi dicit glo. hoc nobis expedit et credere
 et dicere quia pium est et verum est vt sit humi-
 lis confessio et totum detur deo. Per proprium
 enim arbitrium nisi gratia dei iuuetur: nec ipsa
 bona voluntas esse in homine potest. hec glo.

Circa librum ysaye. Ca. iij.

In circa librum ysaye. in cap. iij. sanct⁹ tho-
 mas et post eum postillator exponit p
 phetiam que incipit. ecce dñator dñs.
 de captiuitate babilonica. contra quam expōez
 burgen. arguit. quia in captiuitate babilonica
 multi fuerunt prophete sicut Hieremias. Eze-
 chiel. Daniel. et alij. Et tamen in ea auctoritate

dicitur. et auferet ab hierlm et iudā iudicē et prophetam et ariolū etc. Et intelligit scūs tho. de vero propheta. sicut bñ sonat lra. An uidet burgeñ q̄ prophetia illa non ptineat ad statū babilonice captiuitatis. ¶ Sed ad hāc burgeñ. instātiā: facile patet respōsio. qm̄ textus pphetie nō sic intelligi debet q̄ dñs auferet simpliciter a gēte iudeorum uel israhelitica iudicem et prophetā etc. ita q̄ nullus vltra in orbe surrexerit de populo illo. sed sensus est q̄ auferet dñs. i. transferet ab hierusalem et iudā. i. a terra illa duarum tribuū iudicem et prophetam etc. qm̄ omnes iudices et prophete et omnes principes et viri fortes robusti et bellatores etc. translati sunt per medos a terra hierusalem et iuda in babiloniam fm̄ qd̄ plane habetur. iij. Regū. xxiij. Nam ut ibi dicit nēhil relictum est exceptis pauperibus populi terre. Unde scūs tho. postq̄ exposuit lram usq̄ ad illud uerbum. et prudētem eloquiū mystici. ostēdens quō impleta fuerit prophetia: ait. Et de oībus his habetur. iij. Regū. penul. q̄ trāslati sūt a nabuchodonosor in babiloniam. ecce q̄ pbat uerbum superius. i. auferet: per id quia translati sunt.

Circa capitulum. viij.

In caplo. viij. scūs tho. circa expōs signi dati in principio capli: dicit q̄ hoc signū iudei exponūt de filio esaye. per c^o nomē dñs significare uoluit destructionem. x. tribuū

quorum scz iudeorum expōem subiungit. dein //
 de pōit obiectiones quorundā catholico ꝛ dicē
 tium qꝫ non possit signum illud intelligi de filio
 esaye. sed de xpo tñ. quemadmodum ꝛ signum
 primum quod ponitur supra ca. vii. ecce uirgo
 concipiet ꝛc. vnde ꝛ consequenter exponit hoc
 secundum signū per pticulas suas de xpo. demū
 compans expōem vtriusqꝫ signi ait sic. Hec autē
 expō. s. secunda non est tātē auctoritatis sicut su
 perior que fuit s. ca. vii. qꝫ magis extorta ē ꝛ ex
 scripturis non habet auctoritateꝫ sicut illa mat.
 pmo. vnde quidam dicūt nō eē inconueniens si
 hoc intelligatur ad lram de filio esaye. ita tñ qꝫ
 puer iste sit figura xpi sicut etiā supra dictū ē i q
 dā glo. vii. ca. super. ecce uirgo. Hec scūs tho. ꝛ
 cōsequēter rñdet fm hanc opinionē ad obiectō
 nes supra positas in 3rium. ¶ Sed 3 hec uerba
 sci tho. postillatoꝝ magnam suscitāt calumniam.
 dicēs qꝫ dicta sancti tho. nimis fauent erroꝝi he
 breozum dicentium qꝫ in istis tribus caplis. vii.
 viii. ꝛ ix. non fiat mentio de xpo. Unde inducit
 quedā uerba fm caldaicam translatōem ad pro
 bandum qꝫ uerba illa signi ꝛ adhibui mihi te //
 stes ꝛc. Et illa. ꝛ accessi ad prophetissam ꝛc. nō
 fuerint uerba esaye: sed dei. ꝛ per consequens qꝫ
 filius conceptus de quo loquitur signū: sit xps
 ad lram. non filius esaye. ¶ Ad hoc tamē respō
 det burgeñ. ꝛ satis sufficienter qꝫ uerba sci tho.
 in nullo fauent hebreozum erroꝝi. qm scūs tho.
 non improbat expōem que dicit signum hꝫ ca //
 pituli intelligi ad lram de xpo. sed dicit qꝫ nō ē
 tātē auctoritatis talis expō sicut superior i caplo

precedente. Cuius rōem assignat manifestā. Nā
 prima habet auctoritatem ex euangelio. «Nat. p
 mo ubi dicitur. hoc totū sc̄m est ut ipleret qđ
 dictum est per prophetam. ecce uirgo concipi
 et r̄c. sed expositio huius signi non habet tāta
 auctoritatem. cum in sacra scriptura non conti
 neatur: qđ hoc quod dicitur hic: accessi ad pphe
 tissam: intelligat de beata uirgine. ¶ Itē princi
 pale fundamentū postillatoris ad firmādā hāc
 expōem est illud quod continet in translatōne
 caldaica. quod licet verum sit: nō tamē est tāte
 auctoritatis sicut si in littera contineret. ideo v
 ba sc̄i tho. sunt manifeste rōnabilia nec ī aliquo
 fauēt errori hebreorū. Nec burgeñ. ¶ Sed 3 hāc
 r̄nsionem magister mathias zelo quodam. s; nō
 caritatis excitatur. ita ut in uerba prorūpat ama
 ritudinis. Unde probare contendit qđ ex tribus
 appareat dicta sancti tho. errori hebreorum fa
 nere. ¶ Primo q; friuolis ac falsis assertiōibus
 nititur soluere argumenta catholicorū. ¶ Secun
 do quia non roborauit argumenta catholicorū
 nec aliquid facit pro eorum uera expōe sed lřaz
 exponit et diuidit pro perfidia iudeorū. ¶ Ter
 tio quia dicit catholicam expōem extortā et non
 esse tante auctoritatis sicut illa supra ca. vij. ubi
 ille passus. ecce uirgo cōcipiet: exponit de xpo
 auctoritate euangeliste. ¶ Postremo querit iste
 magister de auctoritate quā sc̄us tho. pfert an
 sit apud iudeos autentica magis: an apud xpi
 anos. sed certum est dicit ipse qđ non apud iude
 os. quia translatio caldaica cui innitit expō hu
 ius littere: est apud iudeos maxime auctoritatis

Exemplum aut cui innitit expō. vij. ca. nulli⁹ ē
auctoritatis apud hebreos. igit maioris ē aucto-
ritatis apud iudeos expō h⁹ capli q̄. vij. qm̄ ad
faciendū fidē infidelib⁹ p euāgeliū qđ nō reci-
piūt: nihil cōcludim⁹. nisi cū hoc innitamur eo
rū fundamētis q̄ negare nō cōsueuerūt. Nec ma-
gister ma. ¶ Que certe q̄ idocte ⁊ puerilr dicta
sint: facile erit oñdere. ¶ Cū ad p̄mā ei⁹ p̄batio
nē dicit p̄mo q̄ rñsiones date a scō tho. sūt fm̄
opinionē exponētū signū h⁹ capli de filio esaye
p̄z quia quasi imēdiate p̄miserat. Cū qđā dicit
nō ēē icōueniēs si hoc itelligat ad lram ⁊c. ¶ Se-
cūdo dī q̄ ⁊ si ponāt rñsioēs date fuisse de mē-
te scī tho. ⁊ q̄ ip̄e uoluerit signū hui⁹ capli posse
exponi ad lraz de filio esaye put ē figura xpi: nul-
lū icōueniēs ē. qm̄ i sacra scriptura idē text⁹ pōt
exponi ad lraz de duob⁹. in q̄tū vnū ē figura al-
teri⁹. put magis dicet i articlo sequēti. s. ca. ix.
esaye. S; nec postillatoz rñsioēs. s. tho. sufficiēt i
pugnat. Nō p̄mā: qz fm̄ illā opinionē zacharias
de quo ē hic sermo nō ē ille filius barachie quī
vn⁹ ē ex. xij. pph̄is. s; ali⁹ q̄ tūc t̄pis natus erat
put in rñsione. iij. fm̄ illā opinionē scūs tho. re-
citāt. quod tñ ⁊ si postillatoz neget: nulla tñ rōe
aut auctoritate irrefragabili illud impugnat. ne
qz suus magister mathias post eum. Nam ex trā-
slatione caldaica: non trahitur efficac argumen-
tuz. Neq; impugnatio responsionis secunde va-
let. qz ⁊ si postq; dicitur. ⁊ adhibui mibi testes:
non dicatur. ⁊ scripsi: satis fuit premissum ēē in
mandato dñi illud. ⁊ scribe in eo ⁊c. ita ut non
fuerit necessarium postea dicere ⁊ scripsi. certuz

est enim q̄ iuxta preceptum dei scripsit. ad quā
scripturam: intelligit illa opinio q̄ adhibuit te
stes. ¶ Qd̄ etiā obicit 3̄ tertiā r̄sionē: nihil est
q̄ supponit q̄ in r̄sione falsuz assumat. .s. q̄ fu
erit alius zacharias qui propter auctoritatem sa
cerdotij: diceretur fidelis. 7̄ tñ postillator nō p
bat efficaciter illud falsum esse. sed suppōit s̄m
intellectum quem habuit in translatōe caldaica
qui non cōvincit ut dictū ē. ¶ Ad illud aut̄ qd̄
postillator inducit contra quartā r̄sionē: r̄idet
burgē. 7̄ bñ q̄ 7̄ si theglaphalasar nō expoliavit
totū regnū samarie: satis uere pōt dici q̄ expoli
auit samariam. ea rōe q̄ expoliavit aliq̄s ciuita
tes regni isrl̄ cuius metropolis erat samaria. Lō
suetū est enī in huiusmōi locutōibus q̄ ponat
totum pro parte per sinodochem. ¶ Sed 3̄ so
lutōem hāc burgen. instat magister mathias q̄
per spoliū factum per theglaphalasar non est
ablata fortitudo damasci 7̄ samarie prout inniti
tur l̄ra. sed fuit pticularis inuasio. Hec m̄gr ma
thias. ¶ Que plane nō satis p̄te dicta sunt. Pu
tat. n. magister math. q̄ ablatio fortitudinis da
masci 7̄ spoliatio samarie: vna 7̄ eadē deuastati
one facta fuerint 7̄ sic receptus arguit q̄ per spo
liū samarie non est ablata fortitudo damasci.
sed littera non dicit q̄ simul vtrumq̄ factum fu
erit neq̄ q̄ propter spoliū samarie: ablata fue
rit fortitudo damasci. nam non pertinebant ad
eandem prouinciam neq̄ ad idem regnū. cū da
mascus esset metropolis sirie. samaria autem me
tropolis regni israel. Sed est sensus littere q̄ añ
q̄ sciret puer uocare patrem suum et matrē: au

ferenda esset fortitudo damasci. quod impletur
 fuit quando theglaphalasar ascendit in damia //
 scum ⁊ deuastauit eam ⁊ transtulit habitatores
 eius cirenem ⁊ rasin regem occidit prout habet //
 iiii. R. xvj. ¶ Item q̄ anteq̄ sciret puer ⁊c. ause //
 renda erant spolia samarie. quod fuit impletur
 regnante facee quādo theglaphalasar cepit abi
 on ⁊ abel domum maaca ⁊ alias ciuitates pro //
 ut habetur. iiii. R. xv. Quis inter eas non nomi //
 netur ipsa ciuitas samarie. sed intelligitur per sy
 nodochem vt supra dictur est. ¶ Ecce patet eui
 denter q̄ rñsiones date a sancto tho. sm opinio
 nem exponendum signum huius capituli de fi //
 lio esaye: non sunt per ea que postillator obicit
 euacuate. Unde magister math. gratis pmo ad
 verecūdiam suam dicit eas friuolis ⁊ falsis asser
 tionibus esse iniūas quas tamen ⁊ ipse intactas
 reliquit. ¶ Itē neq̄ scōa eius mgi pbatō ō di
 ctū burgen. q̄ scūs tho. in nullo fauet iudeorū
 error: aliquid hēt momenti. Nā false ⁊ maligne
 dictum est q̄ nihil scūs tho. faciat pro uera xpi
 anorum expōe. sed pro perfidia iudeorum. qm̄
 totam litteram signi huius capituli distinguit.
 diuidit ⁊ exponit per ptes suas de xpo ⁊ brā uir
 gine melius certe ⁊ plenius q̄ postillator vt rco
 oculo inspicienti patebit. Uerū est q̄ dicit hāc
 expōem magis extortam esse ⁊ minus habere au
 ctoritatis q̄ expō illa. ecce uirgo concipiet. ca //
 pituli precedentis q̄ ex textu mat. primo proba
 tur. Sed quis nisi insaniens aut omnino desipi //
 ens arguet sanctum tho. sceleris propterea q̄ p
 fert auctoritatem euāgelij auctoritati trāslationis.

caldaice cui soli initium in sua expositione postillator: neque enim est aliquis textus sacri canonis ex quo talis expositio habeat auctoritatem. ¶ Item cum dicat sanctus theodosius quod expositio que intelligit signum de filio ysaie non habet inconueniens dum tamen puer ille sit figura christi: satis approbat primam expositionem de christo. Nam illis uerbis aperte significat quod expositio que est de filio ysaie non est conueniens: nisi intelligat puer ille esse figura christi. ¶ Et propterea expositio illa de filio ysaie recitat a sancto theodosio. ut est catholicorum quorundam expositio. quibus uidetur non esse inconueniens quod sic textus exponatur. Non enim ab eo recitaretur. eo quod a iudeis acceptatur. cum eorum sanctus theodosius acerrime fuerit impugnator sicut ex doctrina sua liquet et ex scitamento eius probatur existit. ¶ Quod autem obicit magister mathie pro magno inconuenienti quod sanctus theodosius non roborauit argumenta catholicorum: popularis quidam uidetur acclamatio. quasi iam piclaretur fides incarnationis christi: nisi argumenta illa vim suam et robur haberent. aut nisi signum habens capitulum exponeret ad litteram de solo christo. et nisi catholici doctores omnes uno in hoc passu ore loquantur tamquam multitudine se armantes. certe obiectio ista salua pace dixerim magistri mathie rudis ac puerilis est. Nam alie auctoritates sunt quam plures que ueritatem fidei de conceptu uirginis et incarnatione christi expressius ac efficacius probant. ita ut ueritas ipsa sine hoc signo de christo exposito: satis bene atque in concussis subsistat. ut est illa auctoritas. non auferet sceptrum de iuda re. gen. xlii. Item illa precedens capituli. ecce uirgo concipiet re. Et illa agei prophete. et ueniet desideratus cunctis gentibus. agei. ii. et plu

res alie que cā breuitatis omitto. ¶ Un̄ ⁊ postillator in qōnibus suis q̄s edidit iudaicā pfidiaz circa xpm ⁊ eius aduētū improbātes: cum in se cūdo ar. induceret auctoritates sacri canonis ad probandum persone diuine incarnationem. et in iij. articulo alias ad probandum tempus aduentus xpi iam p̄teritū: nullā de auctoritate h̄ si gni fecit mentiōem: quam neq̄q̄ omisisset: si ad xpi incarnationis probatōem: multum haberet efficacie ⁊ euidentie. Sed hic mgr̄ math. obicit sancto tho. tanq̄ crimē lese maiestatis hoc solū q̄ non roborauerit argumēta quorūdā doctorū catholicorū vbi plane nullū iminebat piculū si dei: ⁊ ubi eorū expōem ad plenū tradidit neq̄ il lam in aliqua sui pte tāq̄ falsā aut nō l̄alē exclu serit: postillatorem tamen suū irreprehensibilē p̄dicat qui illud Gen. p̄mo. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. expōit ad l̄am de p̄ncipio tē poris aut duratōis. nulla mētiōe scā de expōe catholicorum qui exponunt ad l̄am. in p̄ncipio id est in filio. Ex qua auctoritate cōiter p̄bāt trinitatem personarū. vt in p̄mo li. sniarū di. ij. Itē ecclā cōiter tenet q̄ vbi d̄r gen. xviij. ⁊ apparuerunt ei. s. habrae tres uiri: facta fuerit illi reuelatō de trinitate p̄sonarū ⁊ de unitate eētie. vñ cā tat ecclā. abrahā tres uidit ⁊ unū adorauit. vbi ābro⁹ ait. vide p̄mo fidei misterii de⁹ illi apparuit ⁊ tres asperit cui de⁹ refulsit trinitate nō sine filio p̄ez suscipit nec sine spū scō filiū cōfiteretur. Nec ābro⁹. Et tñ postillator de tali reuelatione ⁊ de misterio trinitatis: nullā facit mētiōem s̄ expōez hebreorū ibi approbat ⁊ p̄tractat ¶ Itē illō

uerbo dñi celi firmati sunt. ps. xxiij. doctores catholici exponunt de trinitate personarum. vt ps li. pmo sniarũ di. ij. In cuius tamen expõe postillator nullam habuit de distinctõne personarum considerationem. ¶ Item illud ps. iij. Ego dormiui ⁊ soporatus sum. ad litteram exponitur secundum doctores catholicos de xpi morte ⁊ resurrectione. Unde ⁊ Eccl̃a. illud cantat in die sãcto pasce. sed postillator nulla facta mentiõ de xpo illud exponit de dauid quando fugit a facie absalon. secutus titulum ps. fm̃ hebreos. vt ipse fatetur in principio ps. ¶ Item in hoc libro esaỹe ca. xlv. illud. Rorate celi desuper ⁊ nubes pluant iustum. vniuersalis ecclesia intelligit dictum esse de xpo ⁊ de nullo alio. vnde ⁊ in officijs diuinis illud cantat de xpo p̃cise. sed postillator exponit illud etiam de rege ciro ad litteras sub figura xpi. ¶ Item circa librum Lanti. a primo ca. vsq; ad. vi. inclusiue exponit postillator de ecclesia ueteris testamenti sub figura sponse fm̃ intellectum hebreorũ. cum tamẽ doctores catholici totum librum exponant cõiter de ecclesia noue legis vt spõsa ⁊ de xpo sponso. vt ipse met postillator ibi fateat. quorũ catholicorũ expositiõ nẽ: non veretur q̃tum ad hoc defectuosam asserere. ⁊ q̃ plus est quia in sex caplis primis illius libri que postillator de ueteri testamento p̃cise exponit: sunt nonnullæ auctoritates quas ecclesia de beata uirgine concinit vt in ca. i. illud. In odorem unguentorũ tuorũ currimus. Item illud Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c. Et illud. sicut lilium inter spinas. Illud etiã in ca. ij. surge p̃pera

amica mea ⁊c. Et illud. que ē ista q̄ ascendit per
 desertum sicut virgula fumi. Et illud ca. iiii. tota
 pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē in te ⁊c. vsq;
 ad finē fere capli. Et plura alia sunt in dictis ca
 pitulis: que de beata uirgine cōis ecclia cantat.
 que oīa postillator exponit de sinagoga que di
 citur ecclesia veteris testamēti. Multi alij passus
 possent notari in sacra scriptura in quibus po
 stillator plane diuertit a cōi doctorū catholicorū
 expōe quos ne arguar prolixitatis: placuit sub
 ticere. ¶ Unde iuxta uerbū dñi admiro. cum po
 stillator tanto trabis pondere oculis suis cecuti
 at: quō in oculo fratris sui festuca; clamat vide
 re. Qua etiam fronte magister math. audet sc̄m
 tho. probis afficere pro eo q̄ in hoc passu non
 se exhibuit illorum propugnatorem: a quib⁹ po
 stillator quem ipse defensat sepe recedit. ⁊ quo
 rum se constituit nonnūq; impugnatorem: iudi
 cer dñs. ¶ Allegat t̄tio s̄ sc̄m tho. magister ma
 thias q̄ dixit expōem catholicorum in hoc capi
 tulo extortam. sed non aduertit iste magister q̄
 illud dictum sit per compatiōem non ad aliā ex
 pōem que intelligit de filio esaye: sed per cōpa
 tionem ad aliam auctoritatem precedentis capi
 tuli. Ecce uirgo concipiet ⁊c. Unde uerba sācti
 tho. sunt ista. hec autem expō non est tante au
 ctoritatis sicut superior que fuit supra. vij. de il
 lo signo. quia magis extorta ē ⁊ ex scripturis nō
 hēt auctoritatem sicut illa. Dat. p̄mo. hec sc̄s
 tho. ¶ Item obicit magister math. q̄ dixerit san
 ctus tho. expōem h⁹ capli de xpo nō ēē t̄te au
 ctoritatis sicut illa. ecce uirgo concipiet. supra. vij.

que exponitur de ppo auctoritate euāgeliste. S; cū expō h^o capli non habeat auctoritatem ex sacra scriptura ⁊ alia sic aDat. pmo vt mgt math. bñ concedit: nō videt mibi qd sit alia rñsione dignus. nisi qd pcedū ē illi. ¶ Arguit tertio ipse mgt querēs an illa auctoritas quā pfert sanctus tho. sit autentica magis apud iudeos: an apud xpianos. ⁊ probat qd non apud iudeos. quod ⁊ nos concedimus: sed dicimus qd est magis autentica ⁊ fm se: quoniam ab ipsa ueritate est in euangelio probata. ⁊ apud xpianos qui textum euangelicum sincera ac inconcussa fide tenent et firmiter confitentur ⁊ non sic caldaicam translationem. Quod nunc inconueniens putat magister mathias hoc esse: nullum certe. sed nec ipse inuenit.

Circa capitulū nonum.

In caplo. ix. scūs tho. exponit principiu capituli. pmo tpe ⁊c. ad lram. usq; ad illam partem. populus qui ambulabat ⁊c de duplici captiuitate filioꝝ israel. Nā pma fuit facta p theglaphalasar regnāte facee in samaria qd captiuauit duas trib⁹ cū dimidia qd erāt trās iordanem resp cū hierlm. ⁊ de tribu zabulon et neptalim qd erāt citra iordanē: tm qd posset eq parari dimidie tribui. de q captiuitate dñ. iiii. R. xv. ¶ Secūda fuit scā p salmanasar. ix. āno osee qd captiuauit residuos ex. x. tribub⁹ qd erāt citra iordanē resp cū iudee. Et de hac hēt. iiii. R. xviii

¶ Si postillator: hanc expōem dicit eē incōpeten-
 tem propter quatuor. primo quia implicat ōria
 saltem in modo loquēdi. qz p̄mā captiuitatē no-
 minat alleniatiōem: ⁊ secundā aggrauatiōem. cuꝫ
 tamen fuerint eiꝫdē ratiōis. ¶ Item qz si loqre-
 tur de secundā captiuitate: cū dicit. Et nouissi-
 mo aggrauata est ⁊c. non fieret ibi mētio de ga-
 lilea que in prima captiuitate fuit captiuata sal-
 tem in magna parte. sed magis de samaria q̄ erat
 ciuitas metropolis regni ⁊ principaliter fuit ob-
 sessa ⁊ capta per salmanasar. ¶ Tertio quia ma-
 theus. iiii. ca. dicit hanc prophetiam fuisse com-
 pletam ad litteram in xpo. dicens sic de xpo. Et
 relicta ciuitate sua nazareth venit ⁊ habitauit in
 ciuitate capharnaum maritima in finibus zabu-
 lon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum
 est per esayam prophetam. Terra enim zabu-
 lon ⁊ terra neptalim via maris transiordanē ga-
 lilee gentium. populus qui ambulabat in tene-
 bris vidit lucem magnam ⁊c. ¶ Item cum om-
 nes expositores catholici dicant q̄ necesse est de
 xpo intelligi illud quod dicitur supra septimo.
 Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Eo q̄
 dicitur Mat. primo. hoc autem totum factū ē:
 vt adimpleret quod dictū ē a dño per prophe-
 tam dicentes. Ecce virgo habebit in vtero ⁊ pa-
 riet filium ⁊c. Eadem necessitate compellit qui-
 libet doctorum catholicus exponere de xpo qd̄
 dicitur hic. primo tempore alleniata est ⁊c. Lu-
 cas matheus dicat hoc impletū eē in xpo. Nec po-
 stillator. ¶ Que q̄rtum efficacie hēant ō expōez
 sancti tho. ex rñsionibus ad ei⁹ obiecta patebit.

¶ Unde ad primū dicit s^m intellcū scī tho. q^d quis vtracq^{ue} psecutio captiuitas fuerit ac p hoc eiusdem rationis: non tamen eiusdem grauitatis fuit vtriusq^{ue} afflictio. Nam in prima fuit terra israel minorata habitatoribus suis. non penitus expoliata. ⁊ propterea alleuiatio appellatur per comparatōem ad secundam captiuitatez que fuit generalis totius residui. x. tribuum que regnū israel exterminauit. vbi omnis popul^{us} transfatus est cum rege suo in terram assirioz prout iosephus etiam narrat antiquita. Iuda. li. ix. ca. xv. Unde satis proprie ⁊ vere dicit q^d terra que primo fuerat alleuiata. i. minorata non totaliter vastata: ac per hoc leuiter percussa p teglapla lasar: fuerit nouissime aggrauata. i. grauissime cesa per salmanasar qui totam terram expoliavit ⁊ omnes transtulit habitatores. ⁊ ita merito appellatur prima captiuitas: alleuiatio respectu secunde. ¶ Ad secundam obiectionem duplex potest esse responsio. Una q^d in textu non dicit galileam fuisse captiuatam in secunda captiuitate prout postillator fingit. sed q^d via maris idest regio per quam itur ad mare quod mare ē trās iordanem galilee: aggrauata fuerit. Lota enī terra. vij. tribuum cum dimidia que post primaz captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam partem erat via ad mare transiordanem: fuit in secunda captiuitate penitus vastata. Unde illa via non solum per prouinciam galilee trāsibat: sed etiā per aliquā p^{ar}te. vij. tribuū cuz dimidia q^{ue} ps dicit hic aggrauata mō expōitor nō ipa galilea ¶ pōt. ij. rñōri q^d i pma captitate nō tō gali

lea fuerit captiuata: sed maior pars a q̄ tota ap-
 pellatur translata. sicut tota ciuitas dicitur face-
 re: q̄ maior pars ciuitatis statuit. In secūda autē
 captiuitate fuit galilea penitus consumpta ⁊ de-
 populata. ⁊ propter hoc dicitur nouissimo ag-
 grauata. ¶ Ad tertium duplex silr pōt esse respō-
 sio. Una est q̄ q̄rtum est ex lra dñat. iiii: nō pba-
 tur efficaciter textū h⁹ capli esaye ab illa pre. pri-
 mo tpe. vsq; ad illā. ppl's qui ambulabat in te-
 nebris: debere exponi ad lram de r̄po. Nā apō
 matheū ubi prophetia huius capituli allegat: :
 nulla sit mentio aut de duobus ⁊ diuersis tēpo-
 ribus: aut de alleuiatione ⁊ aggrauatione terre
 de quibus in hoc caplo esaye est sermo. sed illis
 omisissis: inducitur ex hac prophetia esaye id p̄-
 cise. s. ppl's qui ambulabat in tenebris vidit lu-
 cem magnā. quod erat ad ppositum euangeli //
 ste. Dixerat enī euāgelista q̄ ihesus venit ⁊ ha-
 bitauit in ciuitate capharnaum maritima in finī-
 bus zabulon ⁊ neptalim. ex quo infert q̄ imple-
 tum est dictum esaye prophete. q̄. s. ex presentia
 xpi in terra illa in qua cepit predicare: populus
 qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā
 ⁊c. vt predixerat esayas. Quod autem dicit in
 euāgelio. terra zabulon ⁊ terra neptalim via ma-
 ris ⁊c. non respondet ibi ad illud quod dicitur
 in hoc capitulo esaye. primo tempore alleuiata
 est terra zabulon ⁊ terra neptalim: sed ē expō illi
 us. populus qui ābulabat in tenebris. vt sit sen-
 sus in euāgelio mathei. q̄ ihesus vēit ⁊ habita //
 uit in ciuitate capharnā in finibus zabulon et
 neptalim vt adimpleret quod dictum ē p̄ esayā

prophetam terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c.
 qui ppls ambulabat in tenebris: vidit lucē ma-
 gnā ⁊c. s. ex pñtia ⁊ predicatione xpi. itaq; sm
 propriū sensum littere mathei: id precise ex p-
 phetia esaye inducitur: quod scribitur ab illa p-
 te. populus qui ambulabat in tenebris vidit lu-
 cem magnā ⁊c. sed premittitur terra zabulon
 ⁊c. tanq; expositio. ad denotandum qui popu-
 lus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud mathe-
 um nihil differenter dicit de terra zabulon ⁊ ter-
 ra neptalim: ⁊ de via maris transiordanē s; vnū.
 ponitur vt expositio alterius. Sed in hoc caplo
 esaye: aliud refertur ⁊ pro alio tpe ad terram za-
 bulon ⁊ terram neptalim: ⁊ aliud ⁊ pro alio tpe
 refertur ad viā maris transiordanem. Un̄ qdā
 glo. ad. iiii. dicit sic. hic autē in euāgelio diuer-
 si noīatim: ad idem uerbum reducūt ita. ⁊ terra
 zabulon ⁊ terra neptalim que est via maris que
 est trāsiordanē. s. populus galilee gentiū q̄ abu-
 labat in tenebris. Hec glo. vbi exp̄sse legit illud
 via maris expositiue ⁊ totā litterā refert ad vnū.
 ¶ Glo. etiā. Raba. ait hoc loco. qđ pmo posi-
 tū est: p̄mittit euāgelista. s. primo tpe alleuia-
 ta est terra zabulon ⁊ terra neptalim sicut ⁊ qđ i
 medio ē. s. nouissimo aggrauata ē via maris: qđ
 ideo facit. quia intendit ostendere initiū predi-
 cationis xpi. ⁊ ideo quod mysticū ē tangit. Hec
 glo. vbi aperte dicit q̄ euangelista non allegat il-
 lud quod de alleuiatione ⁊ aggrauatione scribi-
 tur in pph̄ia esaye quod tñ postillator legit gra-
 tis ut uidet. ¶ Sed q; scūs tho. etiā illud. ppls
 qui ambulabat in tenebris. refert ad liberatiōez

factam iudeis per angelum a persecutōne tertia
 excitata per senacherib. de q̄ habet. iiii. R. xvij
 ideo videtur q̄ stet adhuc instantia contra san-
 ctum tho. sed ad hoc p̄ solutio ex secūda r̄sio-
 ne que iam ponetur. ¶ Potest secūdo r̄ideri q̄
 quīs euāgelista Mat. iij. exponat principiū h̄
 capituli ysaye ad l̄ram de xpo: non ideo sequit̄
 q̄ non possit uere exponi ad l̄ram de duab⁹ he-
 breoz captiuitatibus. ¶ Ad c⁹ intellectū aīad //
 uertendum est q̄ fm̄ augustinū. xij. cōse. in fine.
 quencūq; sensum in sacra scriptura hoīes inueni-
 re possunt: credendū ē sp̄m sanctū qui auctor
 sacre scripture est: habuisse. ⁊ q̄ sensus l̄ralis est
 quē auctor l̄re intendit: inferunt doctores. et est
 doctrina sc̄i tho. p̄ma pte. q. i. ar. vlti. q̄ in vna
 l̄ra sacre scripture plures nōnunq̄ sunt sensus li-
 terales ⁊ nō solū respectu dei qui sub vna litte-
 ra plura pōt intelligere: sed ⁊ de p̄phetis inquit
 Hieronimus sup osee. q̄ ita loquebantur de fa-
 ctis p̄ntibus: q̄ etiā itēderūt futura significare.
 a qua intentione vtraq; expositio ⁊ de factis p̄e-
 sentibus ⁊ de futuris: vere pōt dici l̄ralis. Nam
 nō p̄pe dicit̄ sensus l̄ralis quē voces significāt:
 sed magis quē auctor l̄re itēdit. ⁊ inde ē q̄ inter
 vij. regulas exponendi sacram scripturam quas
 p̄fidorus tradit li. p̄mo de summo bono. xxv. ca-
 pitulo: vna est fm̄ intellectū postillatoris q̄ ea-
 dem littera aliquando habet duplicē sensum li-
 teralē put ip̄e p̄mittit in secūdo p̄logo suo sup
 Gen. qua regula postillator sepe iuuat̄. ⁊ nisi ue-
 ra eēt: argumētatio sua q̄ hoc loco vtiť ō s̄ctū
 tho. in se ipsum retorq̄ret. Nā illud Exodi. xvij

percutiesq; petrā rē. postillator expōit ibi de pe-
 tra materiali. sed ap^o. i. Corin. x. dicit illud intel-
 ligendum esse de xpo. inquit. petra autē erat
 xps. Item illud Deutro. xxx. non ligabis os bo-
 uis terētis in area fruges tuas: postillator ibi ex-
 ponit ad litteram de animalibus brutis quibus
 non debet fieri iniuria. sed ap^o. p^{ma} Corin. ix. ex-
 ponit ad litteram dictum esse de predicatoribus
 fidei quibus necessaria ministranda sunt. ymo r
 videtur apo^o. primam expōem a l^{ra}li sensu ex //
 cludere cū dicit: nunquid de bobus cura ē deo?
 an propter nos vtiq; hec dicit. ¶ Item illud. iu-
 sta te est sermo ualde in ore tuo r in corde tuo.
 deutro. xxx. Postillator exponit ibi ad litteram de
 uerbo preceptorū decalogi. que quodā mō scri-
 pta sunt in cordibus nostris. sed ap^o. Ro. x. illō
 exponit dictum esse de uerbo fidei ihesu xpi qđ
 predicabat. ¶ Item illud. Ego ero illi in patre:
 r ipse erit mihi in filiū: ap^o. inq̄t dictum esse de
 xpo heb. i. sed postillator ibi r. ij. R. vij. vñ su-
 mit auctoritas: exponit illud ad l^{ram} de xpo ex
 de salomone. In quibus locis exp̄sse dicit qđ ali-
 qua sunt in sacra scriptura que ad l^{ram} sunt in-
 telligenda de duobus. quorum tamen vnum fi-
 gura sit alteri? ¶ Itē illud osee. xj. ex egipto uo-
 caui filiū meū. Postillator ibi exponit ad litterā
 de populo isrl. sed mat. scđo euāgelista exponit
 illā pphetiā ad l^{ram} de xpo qui post mortē he-
 rodīs uocatus fuit de egipto. vbi r postillator
 dicit auctoritatem istam duplicē hēre sensum lit-
 teralem sicut r supradictam. ego ero illi in p̄fz.
 Ex supradictis satis patet solutio ad tertiam ob-

sectionem postillatoris. Nam nullum inconueniens est q̄ euangelista exponat prophetiaz huius capituli ad litteram de xpo: ⁊ exponatur etiā ad litteram de persecutione hebreorum modo quo dictum est. Et per idem patet r̄sio ad quartam obiectōem. Concedimus. n. q̄ ista p̄phetia presertim ab illa parte. populus qui ambulabat i tenebris. debeat exponi de xpo eo. q̄ euangelista id intellexit. sed non sequitur q̄ non possit etiam intelligi de persecutōe iudeorum ante xpi aduentum. nam utrumq; auctor illius l̄re intellexit. vt supra deductum est.

Circa capitulum. xiiij.

In caplo. xiiij. burgeñ. fm doctrinam sc̄i tho. dicit probabiliorē esse illā opinio-
nem que ponit diabolus peccasse statim post primū instans sue creatōis. Cōtra quā sententiam magister math. arguit. quia motus sp̄rituum non mensuratur tempore. Naz in euo. vt communiter ponit non est prius ⁊ posterius instans: nisi nature p̄fectiōis vel originis. nō successiōis. qm̄ vt dicit eadem est mensura operatiōis rei: que ē nature. vnde cū natura angeli fm esse sit indiuisibilis: erit etiam indiuisibilis fm operari. ¶ Sed certe in hac argumentatione tria magister mathias assumit falsa. ideo argumētatio est nulla. vnum falsum est q̄ motus spirituum non mēsuretur tpe. hoc enī ē d̄ augustinū. viij. super gen̄. ad l̄ram dicentē q̄ deus mouerit crea-

turam spūalem per tempus. quod ⁊ postillator
 pio quo ille certat supponit. di. super illud. qui
 mane oriebaris. quia inter creatōem ei⁹ ⁊ lapsū:
 fuit modicum tēpus. Verum ē qd eē ⁊ natura an
 gelorum non mensurantur tpe. neq; opatio eoz
 beatifica. quoniam in istis nullam habent trans
 mutationem. sed alie operationes fm quas in
 uenitur in angelis transmutatio: tempore mensu
 rant cum in eis sit prius ⁊ posterius. Non tñ tē
 pus illud est eiusdem rōis cum tpe quo res cor
 porales ⁊ earū mot⁹ mēsurāt: cū nō dependeat
 a motu celi. ¶ Secundum falsum est qd eadez est
 mensura opatōis rei: q̄ ē nature. hoc enim est 3
 phm. iiii. phiz. qui dicit qd instans est mensura
 substantie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motus q̄
 ē eius opatio nō instāti: sed tpe mēsurat ut ibi
 probat. ¶ Item corpora celestia que intrāsmu
 tabilia sunt fm suam substātiā ⁊ eē: euo mēsurā
 tur. sed eoz motus non euo: sed tpe mēsuratur.
 ut etiam phi docuerunt. ¶ Item in euo nō ē pūs
 ⁊ posterius successiōis ut etiā mgr math. conce
 dit. quo euo substātia angeli mēsurat. Et tamē
 multe operatōes sunt angelorum quas nō simul
 a principio habuerunt neq; nunc hñt ut opatio
 nes ille quas hñt circa nos. Itē ⁊ opatōes imma
 nentes ut sunt noue illuminatiōes quas non sp
 neq; sil hñerunt. Itē ⁊ eoz intellectōes que dicū
 tur vespertine que nō oēs sunt simul ⁊ sp. prout
 aug⁹. vult. viij. super gen. ad lram. Et cū omnes
 hmōi opatiōes non sint simul in angelis ⁊ semp
 a sui principio: manifestum est qd erunt in succes
 sione. ⁊ p cōsequens qd nō mensurant euo: qd ē

totū simul quo substantie angeloz mēsurantur.
 ¶ Unde assumptū illud falsissimū ē. ⁊ p conse-
 quens obiectio eius nullius ē momēti. Sed con-
 tra morulas ipas quas mgr math. tetigit: plura
 se offerebant. nisi a principio me constituissem
 veritatis sancti thome defensorē: non aduer-
 santium vbi etiam errasse eos constaret: offen-
 sorem.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cum postillator exponeret il-
 lud. laude mea infrenabo te ne intereas :
 de impositione cerimonialium quib⁹ de⁹
 occupauit populum iudeorum ac per hoc infre-
 nauit ne ydolis seruiens interiret. burgeñ. dicit
 magis pprie exponi sic. q: per diuinā laudē hō
 ascendit in deū per affectū. in tantum q: per hoc
 retrahitur ab hijs que sunt cō deū. Ad quod al-
 legat scñ tho. secūda scde. q. xcj. ar. pmo. ¶ Cō-
 tra quam expōem mgr math. arguēs inducit po-
 stillam scī tho. in hoc loco que oīno cōformis ē
 expositioni postillatoris. ⁊ in fine vt aliqd in sã-
 ctū thomā reprehēsiōis retorqat: dicit burgeñ
 relinquere dicta scī tho. in cōdictōe quasi cōdictō
 sit inter expōem suā hic ⁊ ea q: dixerat secūda se-
 cūde. ¶ S; certe hic magis ē arguendus mgr ma-
 thias mali affect⁹ q: falsi intellcūs. Nā nō igno-
 rabat q: ⁊ si textus huius capituli ad litteram et
 historice intelligēdus esset fm expōem quaz ha-
 buit scūs tho. in hoc caplo ⁊ post eū postilla-
 tor: q: moralr exponi possit de quocūq: q: occu-
 b ij

patus in laudibus diuinis retrahitur ab his q̄ sunt d̄ deum. In quo sensu allegat sc̄us tho. au-
ctoꝝitatem huius capituli in sc̄da sc̄de. ¶ Unde
cōstat q̄ nulla in dictis eius est d̄dictio nisi dix-
erit magister math. q̄ sensus sp̄uales. vt allego-
ricus. anagogicus. ⁊ moralis contradicunt sen-
sui litterali. Quod eēt nouam ⁊ extraneam theo-
logiā ne dicam erroneam inuenire.

Circa librū Iheremie Capitulo. x.

In caplo. x. ibere. burgeñ. in sua additōe
allegat sc̄m tho. dicentem p̄ma par. q. lxx
ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia
esse animata. ⁊ ponentes ea non animata: pua-
uel nulla differentia est in re sed in uoce tantuz.
¶ Cōtra quod magister mathias arguit q̄ pla-
to ⁊ alij p̄bi ponentes corpora celestia eē aiata:
dixerūt mūdū esse animal. ac per hoc positio gē-
rilium uoluit aīas cōiungi corporibus celestib⁹
sic vt cōstituerent vnū per se cū eis ⁊ tāq̄ forme
Sed positio catholicorū ē q̄ aīe mouētes corpo-
ra celestia vniantur eis ut motores precise ⁊ nō
ut forme. vnde concludit manifestum eē q̄ non
sit modica differentia inter predictas opiniōes
nec vocis tantum: sed rei. hec mgr̄ math. ¶ In
quibus plane constat q̄ de opinionibus aristo-
telis ⁊ platonis circa aīatōem celestium corporū:
non recte senserit. Nam plato vt grego⁹. nisen⁹
refert quod ⁊ tāgit aristoteles. ij. de aīa: posuit
hominem nō eē aliquid cōpositū ex aīa ⁊ corpo-
re. sed q̄ ē aīa vtens corpore ut intelligatur esse

in corpore sicut nauita in naue. vnde nō solū cor-
pora celestia: sed etia3 corpora hūana dixit non
aliter aiata nisi in q̄rtum anima vnit̃ corpori si-
cut motor mobili. ⁊ inde est q̄ posuit animā in
tellectiuam vniri corpori per spūalem contactū.
ymo posuit vt phs dicit secūdo ce. ⁊ mū. q̄ mo-
ueret celum per quandam coactōem ⁊ violētiā.
quod est cōtra rōem forme substācialis alicuius
corporis. De aristotele vero manifestū ē ex. viij.
phisicorū ⁊. ij. de celo q̄ nō posuit in corporib⁹
celestibus de uirtutib⁹ aīe: nisi intellectuā. vnio
aūt intellectiue ptis put a sensitua ⁊ vegetatiua
sepatur: ē sicut dirigētis mouētis ⁊ gubernātis.
vn̄ euidēter pz q̄ aristotel. ⁊ plonici nō docuerūt
aias celestiu corporū eē eorū formas substāciales
nec cū eis aliqd vnū p se ⁊ substācialiter cōstitu-
ere. s; eis vniri sicut motor mobili p̄cise. Ex quo
seq̄t catholicorū positōez ⁊ illorū phorū: sola uo-
ce differre. nō in re put scūs tho. dicit. ¶ Qd̄ au-
tē arguēs obicit ex dictis aug⁹. q̄ plonici posue-
rūt mūdū eē aīal: nō obstat. q; plonici sic dicen-
tes: i uocis appellatōe errauerūt appellātes ani-
mal: aggregatū ex aīa pro motore ⁊ corpore pro
mobili. Quod ualde improp̄e ymo ⁊ false dictū
ē. Nō enī qualitercūq; cōiūgāt aīa ⁊ corpus: cō-
stituūt aīal. sed si cōiūgāt ut foima ⁊ materia qd̄
illi negabāt. vnde in uoce ⁊ nō in re deficiebāt.
⁊ ē silis mod⁹ loquēdi cū mgr sniarū dixit. p̄riij
di. tertij libri. xpm in triduo mortis fuisse hoīez.
Nō enim errauit in sensu credēs aīam xpi in tri-
duo mortis eius nō fuisse a carne uere ⁊ realr se-
paratā. q; hoc eēt erroneū. sed errauit in uocis

appellatōe putans aīam ⁊ corpus etiam nō coniuncta: sufficere ad hoc q̄ suppositum diuinum cui utrūq; vnitū māsit: denominaretur hō.

Circa Euāgeliū Mathei ca. iij.

In ca. iij. mat. sup illud d. maritima in finibus zabulon. postillator reprobat expositionem quē intelligit illā esayē pphiaz: de duabus captiuitatibus hebreorum. quā posuit scūs tho. supra esa. ix. ⁊ obicit hic postillator hysdem rōibus quibus ibi. sed de responsione p scō tho. vide ibi esa. ix. Rō autē q̄ hic p postillatorem addit q̄ q̄ illud. puulus natus ē nobis exponit ab oībus de xpo. q̄ ideo totū precedens caplū debeat de solo xpo exponi: nō cogit. qm̄ fm̄ regulas traditas ab ysidoro de modo exponendi sacram scripturam. q̄s etiā postillator premisit in secundo plogo sup gen: aliqui scriptura simul cōtexit sermones qui ad diuersa referunt. Un̄ ⁊ in eodē ca. esa. cū exponat illud puulus natus est nobis de xpo ad lram: statim sequentē. s. verbū misit dñs ⁊c. ipsemet postillator exponit de liberatione populi iude a regibus israel ⁊ sirie ipsum persequentibus.

Circa capitulum. xj.

In capitulo. xj. burgeñ. in sua additione induxit ad propositum suum q̄ xps in scientia acquisita ac experimentalī p̄fecerit.

fm processum etatis. Quod dictum est fm do-
ctrinam sancti tho. iij. par. q. xij. ar. ij. q̄q̄ bur-
gen. illud non alleget. ¶ Sed magister math. ne
aliquid de doctrina sc̄i tho. suis calumpnijs re-
linquat intactum: Inquit. dictum illud ea rōne
esse dubium: quia si xps aliquid vidicisset p̄ ex-
perientiam quod priusvel qualiter prius nō no-
uit: sequit̄ q̄ non fuit ab instanti cōceptōis sue
omnisciens. quod est contra sc̄tōs doctores et
magistrum sniarū li. iij. Hec magister mathias.
¶ In qua argumentatione si accipit omnisciens
fm propriam significatōem ⁊ cōm vsum loquē-
di sc̄ōrum doctorum. prout. s. dicitur omniscies
id est omnia scies: certe non esset magnū quod
mediocriter doct⁹ in dialecticis plene atq; in p̄m-
ptu rōem suam euacuaret. diceret. n. q̄ in argu-
mento committitur fallacia figure dictiōis. nam
mutatur quid in qualiter. cum dicitur xps ē om-
nisciens ab instanti conceptōis: ergo per p̄ces-
sum etatis non alio modo nouit aliquid q̄ p̄-
us. Unde concedimus q̄ nihil xps nouerit per
scientiam experimētalem quod ante per scienti-
am inditā ac btām non sc̄auerit. Sed cū hoc stat
q̄ per scientiā acquisitam uel experimētalem sc̄i-
uerit alio mō. s. per actōem intellectus agētis ab-
strahentis species intelligibiles a fantasmatib⁹.
¶ Si forte accipit arguens omnisciens: abusive
⁊ extra mentem loquētium. i. omnia ⁊ omnimo-
do sciens: sic nō cōcedit̄ q̄ xps ab instanti con-
ceptionis fuit omniscies. nec illud sc̄i doctores
vnq̄ dixerunt.

Circa capitulum. xix.

b iij

¶ In ca. xix. cum burgen. de indiuisibilitate
 matrimonij tractaret contra modū dicen-
 di postillatoris: induxit ad ppositū suū
 quoddā sci tho dictū ex pma secūde. q. cij. ar. v
 ad tertiū. scz q mrimonium fuerit in ueteri lege
 put est in officiū nature. nō aut put ē sacramen-
 tū cōiunctōis xpi ⁊ eccle. q nōdū erat scā. ¶ S3
 mgr math. sua mirabili sapiētia obicit in dñū.
 Pmo qz vt btūs gregori⁹ ait. eccle incepit ab
 abel iusto. ergo icōueniēs ē dicere q in ueteri le-
 ge non fuisset deo coniūcta. ¶ Secūdo qz vet⁹
 testamētū frequēter ofēdit synagogā deo despō-
 satam. que desponsatio est in vna spōsa vsqz ad
 nouissimum iustū. cui ecclesie totali: xps ut spō-
 sus fm deitatem ab initio coniunctus ē. Nā xps
 ⁊ si ex tpe est scūs homo: eternaliter tamen fuit
 xps. qz a patre vnctus put vinctio significat cō-
 municatōem per generatōem. ¶ Item fm magi-
 strum ⁊ doctores li. iiii. mrimoniū fuit sacramē-
 tum ante pctm. igit alicuius sacre rei signum et
 non nisi cōiunctionis dei ad aīam iustā q ē eccle
 uel in eccle. Hec mgr math. ¶ In quibus admi-
 ratione dignū hēt quo spū de sacris lris ac sac-
 mētis diuinis: argumētis dūtarat sophisticis su-
 scitet disputatōem. Cū enī scūs tho. dicit q i ve-
 teri lege nondū facta fuerat cōiunctio xpi ad ec-
 clesiam: loquitur ut commūiter doctores loquū-
 tur de xpo ⁊ eccle. De xpo: fm q nominat substi-
 stēs in duab⁹ naturis. diuina. s. ⁊ humana. Qd
 ⁊ propria nominis significatio importat. Itē lo-
 quitur de cōiunctione xpi et eccle que facta est
 mediante incarnatione per quam factū ē vnum

corpus ecclesie fm cōformitatem nature c^o xps
 est caput prout ap^o. ait p^{ma} Corin. xij. et p^{he}.
 p^{mo} 7. v. Unde m^{gr} li. iiii. p^{vs}. di. et p^{onēs} illō
 apostoli ephe. v. ego autē dico in xpo et ecclia:
 ait. ecclesia xpo copulatur volūtatē et natura qz
 idem vult cum eo et ipse formam assumpsit de na
 tura hoīs. Itē loquit^r scūs tho. de cōiunctione
 spūali que fit per nouitatem grē in sacramentis
 et opere operato collate: per quē modū aplūs
 dicit p^{ma} corin. xij. etenim in vno spiritu omēs
 nos in vnum corpus baptizati sumus. De q^o etiā
 coniunctione dñs dicebat Mat. vl. ecce ego vō
 biscum sum omnibus diebus usq; ad cōsumma
 tōem seculi. qui modus coniunctionis. s. p^o gra
 tiam datam in sacramentis et opere opato: non
 fuerat ante xpi incarnatōem. ¶ Itē loquit^r de
 ecclesia prout dicit multitudinem fidelium no
 ua lege gratie et nouis gratie sacramentis adūna
 tam. de qua ap^o. dicit ephe. v. q^o xps dilexit ec
 clesiam et seipsum tradidit pro ea ut illam sctifi
 caret mundans eam lauacro aque in vbo vite.
 De qua etiam dñs inquit petro. tu es petrus et
 super hāc petrā edificabo eccliam meā. Mat. xvj
 Ecclia enī in hac significatōe: nō fuit añ xpi icar
 natōem sed formata fuit profluētibus vndis aq
 et sanguinis ex latere xpi dormientis prout habe
 tur expresse de summa trini. et si. catbo. in clemē.
 ¶ Secūdu^m has acceptōes xpi ecclē et coniūctōis
 q^o sunt proprie et in cōi vsu loquendi doctorum:
 patet euidenter equocatio cōmissa in p^{imis} du
 obus magistri mathe sophismatibus in quib^o
 accipitur xps pro supposito filij dei. nō ut sub //

sistit i natura humana: ⁊ ecclesia generaliter pro
 quacunq; fidelium congregatione: ⁊ coniunctō
 pro vnione aīe ad deum per grām cōiter dictā.
 ¶ Quod autem dixit xpm eternaliter fuisse: sub
 hoc intellectu quia filius est a pfe vnctus pro
 ut vnctio significat cōicatōem per-generatōem:
 noua quedā adinuētio est ⁊ modus loquēdi pe
 riculosus. nam ut scūs tho. notabiliter dicit con
 tra gentiles li. iiii. ca. xxxiiij. nusq; ante incarnati
 onem dñi: scriptura noīat deum aut dei uerbū:
 xpm. qm xps vnctus interpretat. xps autē ihe
 sus: vnctus dicit spū scō prout bñs petrus ex
 ponit act. x. Unde cum filius dei ab eterno non
 sit vnctus spū scō quia sic spūs sanctus esset ma
 ior filio vt sanctificans sanctificato. vel filius p
 cederet a spiritu scō. vocādo improprie ⁊ abusi
 ue vnctionem emanatōem quod est erroneum:
 Sequitur q; filius dei non fuerit proprie loquē
 do xps ab eterno nisi fm dei predestinatōem.
 ¶ Ad tertium quod est ex auctoritatē magistri
 ⁊ doctorū li. iiii. dicit q; ante peccatum utiq; ue
 rū est: matrimoniu fuisse sacramētū ut cōiter vi
 citur. i. sacre rei signū. Non solum coniunctiōis
 dei ad aīam vt arguēs minus subtiliter obiecit:
 sed etiam coniunctionis xpi ad eccliam tempore
 plenitudinis grē realiter fiende. fm quem mo
 dum non negat scūs tho. mrimoniū ante pecca
 tū fuisse sacramētū: sed expresse illud docet se
 cūda scōe. q. ij. ar. vii. quod sacramētū dicit pū
 mū hoīem nō ignorasse. idē sentit. iij. par. q. pñ.
 ar. iij. Et multū expsse. q. lxx. ar. ij. ad tertium. Et
 tñ nō ideo sequit q; mrimoniū vt ē sacramētū

noue legis: fuerit añ pctm̄. Certū ē. v. m̄rimoniū
 eē sacramētū noue legis vnū de septem sacramē
 tis ecclesie. Cū hoc teneat ecclā ⁊ oriū dicere sit
 hereticū p̄ capi. ad abolēdā de hereticis. ⁊ per
 cōsequēs q̄ institutōem habuit a xpo sicut ⁊ cete
 ra ecclē sacra. In q̄ acceptōe nō fuit realiter et in
 actu añ xpi incarnatōem al nō fuisset institutum
 a xpo. Et in hac significatōe loq̄t scūs tho. de
 sacramēto ubi in loco p̄allegato p̄ma scōde dicit
 matrimoniū in ueteri lege nō fuisse sacm̄. Cū et
 iij. p. q. lxx. ar. ij. ad tertiū vtrūq̄ cōcedit. et q̄
 añ pctm̄ nō fuit sacm̄. ⁊ q̄ fuit signū cōiūctiōis
 xpi ad ecclām. Inq̄t. n. sic. ¶ Ad tertiū dicēdum
 q̄ m̄rimoniū fuit institutū in statu innocētie nō
 fm̄ q̄ ē sacm̄: sed fm̄ q̄ ē i officiū nature. ex cō
 sequētī tñ aliqd̄ significabat futurū circa xpm̄ ⁊
 ecclām sicut ⁊ oīa alia in figura xpi p̄cesserunt.
 Hec scūs tho. ¶ Dale ergo iēpte ⁊ sophistice ma
 gister math. impugat dictū scī tho. In quorū ap
 te m̄gro scoto aduersat cui⁹ doctrinā ip̄e colit q̄
 xxvj. di. iij. li. tenet q̄ m̄rimoniū añ pctm̄ nō fu
 it sacm̄ p̄ p̄e loquēdo. Itē ⁊ postillatorē c⁹ se fa
 tet defensorē: nō minus q̄ scm̄ tho. reprehende
 re comprobāt. Nā sup̄ illud ephe. v. Ego autē
 dico in xpo ⁊ ecclā. sic ait postillator. licet enim
 filius dei patrē nō reliquerit q̄ sp̄ est in sinu pa
 tris vt dicit Jo. p̄mo: tñ fm̄ quādā apparētiā
 dicit̄ p̄rem reliquisse in q̄tū apparuit in mūdo
 visibilis in forma fui ad cōiūgēdū sibi ecclesiā
 per misteriū incarnatōis ⁊ passiōis sue sicut sp̄o
 sam. Hec postillator. vbi cōiūctōem xpi ⁊ ecclē
 dixit fuisse per incarnatōem filij dei.

Circa capitulū. xxi.

In ca. xxi. occasione illius uerbi. hic ē heres. postillator mouet q̄onem utrū iudei cognouerint ihs̄m nazarenum eē xpm̄ sibi promissum. In cuius absolutione recitat opinio nem que sancti tho. ē. iij. par. q. xlviij. articlo. v. scz q̄ in pplo iudeoz ij qui dicebantur minores ut layci ⁊ vulgares ea dūtarat scientes que sunt de necessitate salutis: subtilia tñ scripturarū ⁊ pphetarum dicta ignorantes: non cognouerunt ihesum esse xpm̄ prophetam in lege promissum. ea ratione quia scripturas ignorabant que de tēporis determinatione ⁊ de signis aduentus sui loquuntur. Sed maiores qui principes eorum dicebantur: cognouerunt eum esse prophetā a deo promissum ⁊ missum. quia cum scirent scripturas que de signis ⁊ tempore sui aduentus loquuntur: uidebant omnia in eo impleri que scripta erant. ipsum tamen esse deū nō cognouerūt. Cū ap^o. dixit p̄ma coz. ij. Si enī cognouissent nūq̄ dñm gl̄e crucifixissent. q̄si diceret. nūq̄ ei^o dñitatem cognouerunt. ¶ Hoc tñ secūdū postillator declinat ⁊ tenet q̄ maiores ac principes iudeoz cognouerunt xpm̄ esse deum. ⁊ pbat illud s̄ positiōem sci tho. tū qz iohānis. xv. xps̄ ait. nūc autē uiderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū. quod autē uidet: manifeste cognoscitur. tū qz super illō qz uicis in hoc ca. Agricole videntes filiū dixerūt intra se. hic est heres: Dicit hieronim^o. manifeste probat dñs his uerbis iudeorum principes

non per ignorantiam sed per inuidiam dei filiū
 crucifixisse. tum etiā per rōem. quia sicut scriptu
 re determinate loquunt de tpe aduēt⁹ xpi dan.
 ix. et de signis sui aduentus. gen. xlix. et de modo
 eius ueniēdi in paupertate et humilitate. zacha.
 ix: ita expresse uel expressius loquuntur scriptu
 re prophetarum de eius diuinitate. ibere. xxiij.
 ecce dies ueniunt etc. In qua auctoritate ubi po
 nitur dñs: habetur in hebreo nomen tethagra //
 maton. quod nullo mō pōt dici de alio nisi de
 deo uero. Unde cū ista auctoritas etiam fm do
 ctōres hebraicos exposita sit de xpo. sequit ipm
 esse uerum deum. ¶ Item esaye. ix. paruulus da
 tus est nobis etc. Sequit. et uocabitur nomē ei⁹
 admirabilis consiliarius. deus fortis. que aucto
 ritas etiam fm hebreos intelligitur de xpo in q̄
 sit expresse mentio de eius diuinitate. Ex quib⁹
 concludit postillator q̄ maiores de populo iu
 deorum sicut habuerunt noticiam de tempore et
 signis aduentus xpi: ita noticiam per scripturas
 habuerunt de eius diuinitate. et sic dicit q̄ in p̄
 cipio predicationis xpi: iudeorum maiores ve //
 ram de ipso habuerunt extimationem et in habi
 tu et in actu q̄. s. esset deus: sed cum incepit cōtra
 eos predicare: passionibus ire inuidie et ranco //
 ris excitati sunt contra eum. quibus passionib⁹
 impediti ab actuali consideratione eius uerita //
 tis quam prius habuerāt de xpo: machinati sūt
 in eius mortē ad modum incontinentis qui pas
 sione concupiscibili absorptus: elegit fornicari.
 quod alias nouit esse malum: et fugiendum. Nec
 postillator in summa. ¶ Que tamen reuera mo

dicam scō tho. afferūt difficultatem. Nā ad p̄mas duas auctoritates ip̄e scūs tho. r̄ndet exp̄s se. iij. par. loco p̄allegato. Ad p̄mā q̄ in ea auctoritate. li. viderunt: nō refertur ad diuinitatez neq̄ ad p̄sonā xp̄i: sed ad miracula que āte eos fecerat. ex quib⁹ q̄ eū nō cognoscerent filiū dei: ex odio ⁊ inuidia p̄cessit. Unde ante illa uerba p̄mittit si opera non fecissem que nemo alius fecit: peccatuz non haberent. Sequit̄ immediate. nunc autem uiderunt. s. opera. vnde non dicitur viderunt me. ⁊ ita auctoritas illa non facit p̄ p̄te postillatoris. Ad secūdā r̄ndet q̄ principes iudeorum in persona colonū dixerunt xpm eē heredem: quia cognouerunt ip̄m eē xpm p̄missum in lege. ⁊ eē filium dei. non per naturā: sed p̄ excellentiam gr̄e singularis. nō enim poterant mēte concipere q̄ crucifigerent eum si ip̄m eē filius dei per naturam cognouerant. Nam vt bene dicit burgeñ. nullus in tantam deuenit insaniā: q̄ credat diuinam maiestatem in propria persona supare. ¶ Ad rōem postillatoris r̄ndet burgeñ. ⁊ bene. q̄ q̄q̄ scripture sacre prophetarum que mentionem exp̄ssam faciunt de diuinitate xp̄i sint p̄m verum intellectum satis euidentes fidelibus ad eiusmodi misterium ostendendum: ex illis tamen non sumitur efficax argumētū ad hoc q̄ principes iudeorum tale misterium de diuinitate xp̄i cognouissent. quia hoc misterium in tm̄ capacitate hūanā excedit: q̄ raro uel nūq̄ sine auxilio dei speciali intelligi p̄ōt. Cū p̄missas auctoritates veteris testamenti maiores iudeoz varie poterant exponere non ualentes tantam excel

lentiam capere. nisi quibus diuina fiebat de eo
reuelatio. Poterant enim putare quod essent intelli-
gende non secundum propriam significatōem: sed simi-
litudinarie. sicut cum deus in sacra scriptura leo
appellatur vel agnus aut lapis. Nec est simile
quod postillator inducit de alijs christi cōditōib⁹.
ut de tempore et signis aduentus eius. de uirtuti-
bus et eius excellētia respectu aliorū prophetarū et
filium. Nā cognitio harū cōditionū: nō excedit
cōm humane intelligētie capacitātē ut de se p̄. 3.
¶ Sed magister math. hāc solutiōem putat eē minus
sufficientem dicens. quod ubi sacra scriptura plane
dicit aliquid ad fidē et mores pertinens: ibi fides
debet adhiberi prout dicit beatus augustinus. p̄
de ci. dei. Unde cū sacra scriptura clare dicat p̄
ut etiam a doctoribus hebreorū exponit christum fo-
re deum: ei fides accomodatā ē. et per cōsequēs
non erat necessaria specialis reuelatio apud do-
ctos et principes iudeorū ad illud sciendū. sed
sufficere potuit fides acquisita nō impedita per
prauā volūtātē. ¶ Et preterea dicit ipse dissimi-
litudo inter noticiam de christi diuinitate et notici-
am de tpe et signis et alijs cōditōibus aduēt⁹ christi
quā burgeñ. assignat: nō ualet. quia tēp⁹ aduēt⁹
christi in scripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe
ebdomadarū a dāniele descriptarū: quod nō solū
apud hebreos: sed etiā apud catholicos docto-
res in expōne multa est diuersitas. Sicut et alij pas-
sus sonātes tēpus aduēt⁹ christi ab hebreis moder-
nis et antiquis corrupte exponunt. ergo nō pōt
sumi ex scripturis argumentū efficac⁹ de aduentu
christi sicut nec de eius deitate. Nec magister mathias.

Euangelium.

Non nulla alia deducit contra burgen. que certe digna essent reprehensione: nisi propositi nri fuisset vt a principio pmissimus: ea p̄cise q̄ sc̄us tho. docuit defendere ac probare. ¶ Dicim⁹ ergo ad primam impugnatiōem magistri matbie. primo falsum eē q̄ sacra scriptura veteris testamēti clare dicat xpm fore verū deū ita q̄ certitudinem faciat euidentie. nec sit necessaria fides in fusa sed sufficiat fides acquisita prout ip̄e dicit. Nam misteriū incarnatiōis xpi expressius ponit in nouo testamento q̄ in ueteri vt de se patet et ab oībus concedit. ⁊ tamen multi heretici totū nouum testamentum recipientes: illud pro suis erroribus exponunt. ⁊ aliqui negant diuinitatem in xpo vt arrius. Aliqui ueram humanitatem sicut manicheus. Alij dicūt xpm nō habuisse animam intellectiua[m] vt appollinaris. Ex quibus erroribus sequitur xpm non eē uerum deū ⁊ hominem. ergo si predicti heretici exponebāt p se nouum testamentū: multo magis iudei poterunt pro se exponere scripturas ueteris testamēti i q̄bus minus expresse misteriū incarnationis hēf. Sed ⁊ postillator cuius magister matbias se defensorē predicat: expresse dicit hoc loco in fine q̄ōnis sue q̄ noticia quam iudei habuerunt per scripturas prophetarum: non erat certa certitudine euidentie. Tum q̄ talis certitudo per demonstrationem habet. tum etiā quia prophetie pnt multipliciter exponi. Et in disputatiōe sua quā fecit utrum ex scripturis receptis a iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deum ⁊ hominem: manifeste tenet q̄ id probari non

pōt efficaci p̄batione. ita q̄ nullo mō possit eui-
tari sine euidenti negatōe vel cōdictōe sacre scri-
pture. Non ergo postillator uellet sic per magi-
strū math. defendi. ⁊ cū dicit q̄ a doctorib⁹ he-
breorū exponit per auctoritates scripture xpm
ēē uerū deū ⁊ hoīem: dico q̄ eā expōem quidaz
speciali dei auxilio hūerūt magis q̄ ex ip̄a aucto-
ritatū euidentia vñ ⁊ legentiū hmōi auctoritates:
alij uerū hūerunt intellectū: alij falsum. in quo
⁊ nō modica inuenit̄ uarietas. Ex quo seq̄r fal-
sum ēē qđ secūdo dicit. s. q̄ apud doctos ⁊ prin-
cipes iudeorū nō erat necessaria specialis reuela-
tio ad sciēdū xpm esse deum ⁊ ē id q̄ ap⁹. di-
cit p̄ma corin. ij. oculus nō uidit nec auris audi-
uit nec in cor hoīs ascēdit q̄ preparauit de⁹ hijs
qui diligunt illum. nobis aut̄ reuelauit deus per
sp̄m suū. vñ enim eorū q̄ p̄parata sunt diligē-
tibus deū: est cognitio misterij incarnatōis fm̄
illud Jo. xviij. Hec ē uita eterna ut cognoscāt te
deū uerū ⁊ quē misisti ihesum xpm. Itē id illud
Sap. ix. sensum autem tuū quis sciet nisi tu dede-
ris sapientiā ⁊ miseris sp̄m tuū de altissimis: ⁊
iob. xxxij. inspiratio oīpotētis dat intelligētias.
¶ Quod aut̄ vlt̄erius dicit magister mathi. ita
fuisse occultatum doctis iudeorū ex scripturis le-
gis et p̄phetarū tēpus aduētus xpi queadmo-
dū ⁊ eius diuinitas: manifeste falsum ē. tū q̄ de
tpe ⁊ mō aduētus xpi: sunt auctoritates in uete-
ri testamēto multū expresse i se ⁊ ex circūstātijs.
sicut p̄z plane gen. xlij. agei. ij. dan. ix. ⁊ alijs lo-
cis. De diuinitate aut̄ xpi nō tā explicite habet̄
in scriptura ueteris testamēti. tum etiā q̄ ⁊ si de

xpi deitate tā exp̃sse et explicite loquerēt aucto-
 ritates propharū sicut de eius aduētū: tñ q̃ mi-
 steriū diuinitatis xpi excedit nō solū hūane s; et
 angelice intelligentie capacitatē: et est miraculū
 miraculorum: magis occultum esset hominibus
 et incomprehensibile etia; doctis in scripturis: q̃
 tempus aduentus eius quod si explicite descri-
 batur: non excedit facultatē hominis naturales.
 ¶ Item falsum est q̃ de tpe aduētus xpi: nō ha-
 bent expōes hebreorū vt ipse m̃gr dicit. sed et in
 hoc a suo postillatore recedit qui in disputatōe
 sua supra allegata circa tēpus aduētus xpi: reci-
 tat expōes hebreorū cōcludēs ex eis tēpus illud
 iā prēteritū. ¶ Et prēterea m̃gr math. non soluit
 sufficienter rōem burgen. s̃ opinionē postillato-
 ris sumptā ex illa auctoritate h̃ capli. Hic ē he-
 res venite occidamus eū. Nā vt burgen. hic tan-
 git et magis expresse prima Cor. ij. non valet di-
 cere sicut hic soluit m̃gr math. q̃ ante crucifixio-
 nem habuerunt docti iudeorū nondum inuidia
 et odio excecati: veram extimatiōem de xpi deita-
 te in vniuersali fm quam dixerūt. hic ē heres. et
 tñ tpe crucifixiōis hūerūt falsam extimatiōem in
 particulari de eius deitate odio et inuidia depra-
 uati. Non enim hec solutio satisfacit: qm̃ pabo-
 la euāgelica: manifeste loq̃t de tpe crucifixiōis
 eū dicat. Hic ē heres. venite occidam⁹ eū. ¶ Itē
 nō satis appet qd̃ uelit significare m̃gr mathias
 cum dicit. Iudeos ante crucifixionem habuiss̃
 se ueram extimatiōez in vniuersali de xpi deitate.
 sed q̃ extimatio p̃icularis. s. tpe crucifixiōis: fu-
 erit impedita odio et inuidia. Nam si vocet exti-

matōem in vniuersali de xpi deitate. hāc. f. q. cri-
 stus eēt uel futurus eēt deus q̄cūq; hō in parti //
 culari uiceretur xps: ccedimus. sed illud doctri-
 ne sci thō. nō aduersat. Negat. n. scūs thō. q. iu-
 dei cognouissent illum hōiē xpm quez oculis
 uidebant in actu existētie inter eos conuersan-
 tem: esse deum cum essent odio ⁊ inuidia excecā-
 ti. sed non negat quin per scripturas propheta-
 rum: docti eorum habuissent noticiā deo inspi-
 rante: q. xps quicūq; ille foret futurus esset de-
 us. Si autem appellet existimatiōem in vniuersa-
 li eam quaz iudei habuissent ante crucifixionem
 q. scz ille singularis homo xps quem actualiter
 ⁊ presentialiter uidebant inter se conuersantem
 esset deus ⁊ extimatōem in particulari appellet
 ipsammet extimationem pro tempore crucifixo-
 nis quam dicit iudeos non habuisse: inepte ⁊ s-
 omnia artis dialetice documenta loquitur. Non
 enim propositiones de eodem subiecto numero
 ⁊ predicato: variantur fm rōem vniuersalitatis
 ⁊ singularitatis: propterea q. diuersis tempori-
 bus ab intellectu aut formantur aut concipiuntur:
 sed accipiuntur vniuersalitas ⁊ singularitas in p-
 positionibus: fm q. res subiecta abstrahitur vl
 non abstrahitur ab indiuidualibus conditioni-
 bus. que diuersitas non fuit in existimatiōe aut
 apprehensione iudeorum de diuinitate xpi pro
 tempore crucifixionis xpi ⁊ ante crucifixionem.
 cum in utroq; tempore: de eodem homine singu-
 lari prout pticulariter et indiuidualiter uide-
 bant eum actu existere et inter eos conuersari:
 habuerint existimationez suam. ¶ Ex q̄b⁹ oib⁹

Euangelium.

fatis apparet q̄ rōes postillatoris s̄ sc̄m tho: sūt inualide ⁊ q̄ ualde inepte ⁊ minus sufficienter p̄ dicta magistri mattheie probent̄. ⁊ per cōsequēs q̄ posuio sancti tho. rationabilior ac uerior sit. q̄ forte diligentius considerans postillator pri ma Loxin. ij. super illud. Si enim cognouissent ⁊c. ad modum dicendi sancti tho. redire uidet̄. Inquit. n. ⁊ breuiter pōt repeti conclusio. s. q̄ pe riā iudeorum qui principes hic dicunt: cogno uerunt ihesum nazarenum esse messiam in lege et prophetis promissum. quia uidebant prophe tias de ipso impletas quantū ad tempus ⁊ locū ⁊ alias circumstantias. Sed quia cepit predica // re contra uitia eorū publice: cognitio illa p̄ odiū ⁊ inuidiam contra xpm̄ insurgentem fuit in eis obscurata ⁊ ceperunt prophetias aliter interpre tari. Nec postillator. In qua conclusione nullaz fecit mentionem de diuinitate xpi. p̄mo uidet̄ q̄ ea intentione hanc conclusionem uoluit repete // re: ut ibi corrigeret quod i hoc capitulo matthei dixerat de xpi diuinitate cognita a iudeis. nā ali as: bene poterat transire in eo loco sine replica tione illius conclusionis. presertim quia ante cō clusionem subiunxerat. de hoc plenius dixi sup xxi. ca. Mat. quod certe poterat ipm̄ excusare a tali reiteratione: nisi uoluisset ibi corrigere: que hic apud Matheum scripserat.

Circa euangelium Marci.
Capitulo quinto.

¶ ca. v. postillator mouet qōnem si xps fecerit miracula sola uirtute diuina. In cuius prosecutione recitat modum dicendi qui communior est. q. s. uirtus sancti viri operantis miracula: nō est aliqua uirtus permanēs per modum habitus. sed per modum passionis trāseuntis sicut ⁊ prophetia. Et inducit ad hoc rationem que sancti tho. est in qōnibus de pō. dei q. vi. de miraculis ar. iiii. quam etiā tangit secūda scōe. q. clxxviii. ar. pmo ad primū. quia si uirtus facendi miracula in uiris sanctis eēt per modum habitus pmanens: quotienscūq; uellēt miracula facerent. ¶ Hāc rōem postillator dicit in ualidam inquires. Sed quicquid sit de cōclusionē: ratio tñ non ualet. qz sicut dictum est talis uirtus operandi miracula non est principalis: sed tantum instrumentalis. Instrumentū autem operari nō pōt quous sit perfectū per formam suā: nisi moueatur actualiter per manū artificis. sicut patet qz securis non potest secare nisi per manū artificis moueatur. ⁊ ideo dato qz talis uirtus sit mansiua: non potest tamen operari ad miracula absq; motōe diuine uirtutis principaliter agentis. hec postillator. ¶ In quibus plane dupliciter deficit quare ⁊ rō scī tho. in suo manet vigore. deficit primo quia vlr loquens dicit instrumentū qtrūcūq; p formā sit perfectū: non posse operari nisi tunc precise quādo a principali agente actualiter mouetur. hoc enim falsum est. Nam seruus ut phs dicit in primo politici. instrumentū est dñi sui ⁊ tñ agit vt instrumentum cum exeq̃t preceptum eius cessante actuali motione dñi q̃ ē

impositio precepti. Item semen fm phos instru-
 mentum ē anime generantis. sed quia uirtutē ha-
 bet non transeuntem sed manentem a generante
 derelictā : agit disponendo ad animā geniti etiā
 post q̄ actu cessat motio actualis generantis q̄
 in seminis decissione consistit. Item herbe potio-
 nes emplastra ⁊ alie res medicinales iſtrumenta
 sunt secundum aliquem modum medicorum .
 sed propter uirtutes agendi quas habent pma-
 nentes: operantur ad sanitatis restitutōem cessā-
 te actuali medicorum motione que in talium re-
 rum applicatione consistit. ⁊ idem in multis hu-
 iusmodi instrumentis inuenitur. falsa ergo est il-
 la propositio postillatoris absolute ⁊ vniuersali-
 ter intellecta sicut ipse loq̄tur. ¶ Deficit secundo
 in illatione quam intendit. non .n. recte infertur
 absolute ⁊ vniuersaliter. Instrumentum nō agit
 nisi actualiter moueatur a principali agente: er //
 go q̄tūcūq; perfectū sit per formā: non hēt in
 potestate sua agere cum uoluerit. Apparet ma //
 nifeste falsum. nam ministri sacramentorum iſtru-
 menta dei sunt in dispensandis sacramētis. ⁊ de-
 us principaliter ⁊ actualiter agit circa sacramen-
 torum collatōem. Sed quia sacerdos caractarez
 habet que est uirtus perfecta permanēs ⁊ immo-
 biliter se hñs per modum habitus q̄uis habit?
 non sit sed pō: potest quotiens uoluerit confi //
 cere debita materia p̄supposita. vnde ⁊ intentio
 agendi requiritur in ministro sacramentorū de
 necessitate. qđ nō eēt: si in eius ptāte non eēt cir-
 ca sacramenta agere. Item nec error qui in sacra-
 mentis accideret ministris imputaret: si sacmen-

torum dispensatio in eorum potestate non eēt .
 Item humanitas xpi instrumentum fuit diuini //
 tatis sed nephās est dicere q̄ per actiones suas
 ⁊ passionēs: non meruerit homo xps nobis sa //
 lutem. meritum autem est fm actiones uel passi
 ones que sunt in ptate eius qui meret̄ . unde qz
 naturalia in potestate nostra non sunt: ideo se //
 cundum phm naturalibus non meremur. Item
 viri iusti in actionibus suis instrumenta sūt spi
 ritus sancti. fm illud Rō. viij. quicunq; spiritu
 dei aguntur hij filij dei sunt. ⁊ tamen opatōes iu
 storum in potestate eorum sunt. alias non essent
 sibi meritorie. causa autem quare sunt in eorum
 potestate ē: quia spūs scūs mouet viros iustos
 dando eis uirtutem agendi permanentem p mo
 dum habitus. s. gratiaz ⁊ caritatem ⁊ dona sua .
 Unde qz magister sniarum. xviij. di. pmi li. fuit
 huius opinionis q̄ caritas non est aliquid crea
 tum in aia: sed q̄ motus dilectionis est a spiritu
 sancto nō mediāte aliquo habitu: cōiter a docto
 rib⁹ nō tenet̄ . Nā sic seq̄bat̄ q̄ mēs hūana eēt in
 actu dilectōis mota tm ⁊ nullo mō p̄cipiū talis
 act⁹ ⁊ p oīs q̄ act⁹ dilectōis nō eēt hōi volūta
 rius ac p hoc nec sibi meritori⁹ . qđ eēt erroneū .
 ¶ Et p̄terea ex diffinitōne habitus p̄z falsū q̄ si
 instrumētū aiatū aia rōnali p formā habituales
 pfectū sit: non possit per eā agere quotiens uo
 luerit qm̄ habitus a commē. iij. de aia diffinitur
 quo quis agit cū uoluerit. Itē aug⁹ . in li. de bo
 no coniugali diffinit. habitus est quo aliqd̄ agi
 tur cū tēpus affuerit. Male ergo ifert postillator
 absolute ⁊ vlr loquēdo q̄ instrumētū q̄tūcūq;

Euangelium.

perfectū p formam: nō hēt in prāte sua agere. de
buit enim ⁊ de instrumēto ⁊ de forma quā par
ticipat ad agendū distinguere. ⁊ tunc uerissimā
ac ualidam inuenisset rōem scītho. Uerum q
principalis agentis quod deus est: actualis mo
tio requiritur ad actionem cuiusuis instrumen
ti. sed hoc est propter totalem ⁊ uniuersalem ra
tionem causalitatis ⁊ influentiā cōtinuam quā
habet respectu omnium creaturarum. ⁊ nō soluz
respectu eoz que proprie sunt instrumenta. Cū
nō requirit motio dei actualis ad actōem oīs in
strumēti sui vlr loquēdo in qstū instrumētū ē p
pie ⁊ stricte acceptū put ab alijs agētibus di
stinguitur: sed in qstū est agens creatū. Nullū enī
agens creatū nec celū nec angelus (que tñ nō cō
sueuerunt appellari stricte ⁊ proprie instrumen
ta) agere pōt sine actuali dei influētia ⁊ motione
prout pulcre deducit scūs tho. in de pō. dei. q.
iij. ar. vii. Sed propterea nō tollitur libertas ar
bitrij in agendo agētibus per intellectum ⁊ per
fectis fm formam habitualem que sit principiū
agendi cum uoluerint. in quo postillator recep
tus est. ⁊ hui⁹ ratio est: quia motio diuina que
ad agendum requiritur: nunq̃ deest. ⁊ ita si po
natur agens intellectuale perfectum per formam
habitualement que sit principium agendi: in prāte
sua habebit agere. Certū est enim q sine actuali
dei motione nullam homo potest habere opera
tionē. cum deus operetur in omni operāte. Cū
psa. xxiij. dī. omnia opa nra opatus es in nobis
dñe. Sed hoc nō obstante: dictum ē Eccl. x. de
us ab initio constituit hoīem ⁊ reliquit illum in

manu consilij sui. ⁊ infra. Ante hominem vita et
 mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabit
 illi. Instantia autem postillatoris tenet de instru-
 mento inanimato precise. ⁊ quod nō hēt uirtutē
 agendi immanentem.

Circa Euāgeliū Luce Ca. ij.

Ircu euangelium Luce in ca. ij. postilla //
 tor recitat duas opiniones de scia hūa //
 na xpi. vna ē q̄ in xpo fuerit habitualis
 scia acquisita experimētalis q̄ accipitur per ope-
 rationem sensuum ⁊ illustrationum intellect⁹ agē-
 tis. In qua scientia xps profecit per pcessum eta-
 tis. Et hec positio ē sancti tho. iij. par. q. ix. arti.
 iij. ⁊ q. xij. ar. ij. Alia opinio est q̄ xps in tali sci-
 entia nō pfecit fm habitū ⁊ fm se. sed solū q̄tū
 ad ostensionem in effectū. qz. s. scientiam suā aut
 sapientiam magis ac magis ostendebat fm pro-
 cessum etatis ⁊ beneplacitū suū. ac prout nostre
 saluti expediebat. Et pro ista opiniōe arguit po-
 stillator ad quam ipse uidetur declinare. qz. duo
 habitus eiusdem rationis: non possunt eē simul
 in eodem intellectu. sed in xpo ponitur sciētia in-
 fusa. que non ē alterius rōis a scientia acquisita
 cum se extendat ad omnia ad que scientia experi-
 mentalis ⁊ acquisita fm ponentes eam: ergo ⁊c.
 Probat illud per exemplum. quia oculus mira //
 culose datus: eiusdem rationis est cum oculo da-
 to uel generato per naturā. eo q̄ sunt circa idem
 obiectum. ¶ Soluit cōsequēter motium prime

Euangelium.

opinionis dicēs q̄ nec p̄pterea intellectus agēs
in p̄po fuit ociosus. quia operatio intellect⁹ agē
tis non solum est necessaria in abstractione spe
cierum intelligibilium: sed etiam in consideratō
ne s̄m habitum scientie prius acquisite in q̄ non
abstrahit de nouo spēs. Nec postillator. ¶ Ad
que burgeñ. r̄ndet. p̄mo ad rōem q̄ habit⁹ sci
entie infuse non est idem specie cū habitu sciētie
acquisite etiam si sint de eodem ⁊ circa idē ob
iectum. qm̄ habitus non solū distinguuntur s̄m
obiecta: sed etiam s̄m principia actiua taliū ha
bituū seu dispositionū p̄ut scūs tho. dicit p̄ma
secūde. q. liiij. ar. ij. Et inde ē q̄ habit⁹ sciarū di
uersificat nō solū s̄m diuersitatē obiectoz: s; eti
am s̄m diuersa media q̄b⁹ demōstrāt cōclusiōes
īparum sciarū. sicut habit⁹ scie astrologie de ro
tūditate terre q̄ demōstrāt p̄ media mathemati
ca: ali⁹ ē ab habitu scie naturalis de eadē rotun
ditate terre q̄ p̄ mediū naturale demōstrāt. Cū
cū p̄cipiū actiuū habit⁹ scie acq̄site sit lumē na
turale intellectu agētis. p̄cipiū uero actiuū hī⁹
scie ifuse sit lumē sup̄naturale: seq̄t q̄ tales duo
bitus sunt diuersarū rōnū. ⁊ sic p̄nt eē s̄l i eodē
intellectu. ¶ R̄ndet cōsequēter ad exēplū i ductū
q̄ non est simile. quia res naturales distinguūt
specie s̄m principia intrinseca tātū p̄cipue s̄m
formam. non s̄m principia extrinseca. Nā ignis
generatus ex alio igne: idē est specie cū igne ge
nerato ex reflexione radiorū solarium eo q̄ for
ma specifica vtriusq; ignis: est eadem licet causa
efficiens sit diuersa. sed in habitibus: differētia
specifica accipitur s̄m p̄cipium extrinsecū ut

ē p̄ncipium efficiens sicut etiam diuersificatur
 s̄m obiectū quod ē extrinsecū. Sic r̄ndet burgeñ.
 ¶ S3 q2 in dictis ei⁹ aliq̄ sunt dubia ⁊ extra mē
 tē sci thome: melius ⁊ planius dicitur sicut sc̄us
 thomas respondet ad simile argumētū p̄ma secū
 de. q. lxiij. ar. vlti. Erat enim argumētū tertio lo
 co. virtus acquisita ⁊ virtus infusa differūt s̄m
 illud q̄ ē imēdiate a deo factū: ⁊ a creatura. sed
 idē ē specie hō quē deus formauit ⁊ quē generat
 natura: ⁊ oculus quē ceco nato dedit ⁊ quē vir
 tus formatiua causat: ergo videt̄ q̄ ē eadē uirt⁹
 infusa ⁊ acq̄sita. Ecce argumētū. Seq̄t r̄nsio. Ad
 tertiū dicēdū q̄ oculū ceci nati: deus fecit ad eū
 dē actum ad quē formāt̄ alij oculi s̄m naturā. ⁊
 ideo fuit eiusdē sp̄ei. ⁊ eadē rōe eēt si deus uellet
 miraculose causare in homine vtutes quales ac
 quiruntur ex actibus. sed ita nō est in proposi
 to. Hec sc̄us tho. Declarauerat nō eē ita circa vt
 tutes infusas ⁊ acquisitas in corpore eiusde3 ar
 ticuli. ¶ Similiter dico in casu n̄ro q̄ sciētia aīe
 xpi infusa a deo ⁊ acquisita: non fuerunt eiusdē
 rationis cum non essent circa idem obiectū p̄pū
 ⁊ adequatū. neq̄ circa eundem actū. Nam p̄ ba
 bitum sc̄ie infuse: aīa xpi habuit cognitiōem nō
 solū oīm rerū quecūq̄ ptinent ad sc̄ias hūanas:
 sed etiam omnium eorū que per reuelatiōem diuī
 nā hoīb̄us innotescūt. Itē cognouit omnia sin
 gularia p̄sentia p̄terita ⁊ futura. Itē ⁊ eēntias
 substātiarū sep̄atarū p̄ modū quo nate sūt cog
 nosci ab aīa sep̄ata prout sc̄us tho. deducit. iij.
 par. q. xj. ar. p̄mo. p̄ hītū uero sc̄ie acq̄site: eorū3
 p̄cise hūit cognitiōem: q̄ lūine naturali itellcūs a

gentis ab hoīe cognosci possunt. Item cognitio
 per primū habitum infusum: poterat esse sine cō
 uersione ad fantasmata. per scientiam uero acq̃
 sitam: non sine huiusmodi conuersione. nec etiā
 eiusdem rationis fuerunt in xpo species intelli
 gibilis infuse ⁊ acquisite neq; per media eiusdem
 rationis utraq; scientia que proprie dicitur notici
 am conclusionis: deducebat. cum species infu
 se fuerit in maiori vniuersalitate ⁊ abstractiōe et
 minus cōtracte q̃ acq̃site ⁊ maioris virtutis. ut
 pote ad plura scibilia se extēdentes. vnde conse
 quens est q̃ neq; habitus scientie infuse in xpo
 fuerit eiusdem rationis cum habitu scientie acq̃
 site. quēadmodū q; spēs inate q̃b⁹ āgeli itelli
 gunt sunt alteri⁹ rōis a spēbus nostri intellect⁹
 cū sint magis viles ⁊ simplices ac magis capa
 ces. ⁊ similiter media per que sciētia in eis hēt:
 ideo ⁊ scientia angelorū alterius rōis ē a sciētise
 humanis quāuis scientia angelorum sit circa obie
 cta oīa circa q̃ sciētie hūane uersant. nō tñ adeq̃
 te sed superexcedenter. nā per pauciores species
 cognoscit intellectus angelicus eadē cognosci
 bilia: q̃ intellectus hūanus ⁊ p media min⁹ con
 tracta. sicut si grā exēpli dicamus q̃ per ipaz spe
 ciem entis ⁊ per media quibus cōcludūt pprie
 entis passionēs in q̃tum ens: cognoscat angel⁹
 ⁊ habeat scientiā non solum entis in sui commu
 nitate ⁊ eoz q̃ cōsequūt ens in q̃tum ens: s; etiā
 hēat entis mobilis sciām circa quod naturalis
 pbia uersat. aut si p unā formā animalis ⁊ p me
 dia quib⁹ de animali in q̃tū animal hēt sciētia:
 omīs animalium species cognoscat. q̃s intellect⁹

hominis nō nisi per multas species ⁊ p diuersa media cognoscit. ¶ Ex qbus p3 q nullius efficacie sit instātia mgi math. sumpta ex auctoritate phi. iij. de aīa. secant scie quēadmodum ⁊ res. Nam loquit phs de rebus fm rōem formālē earū in qstū sunt scibiles fm quē modū nō fuit sciētia infusa ppi circa eadē obiecta circa q fuerat sciētia acq̄sita. nā cū scia infusa in ppo fuerit per species innatas sicut in angelis: seqt q fuerit p spēs pauciores simpliciores ⁊ magis vniuersa // les ac etiā per media magis simplicia ⁊ min⁹ cōtracta q scia eius acq̄sita q hētur p spēs accep// tas a sensibilib⁹. ac p hoc per media alterius rōnis qstū ad scibilitatem. nam maior ⁊ minor simplicitas vniuersalitas ⁊ cōtractio medioꝝ ⁊ pūcipioꝝ demonstrationis: variant eozum rōez formalem. sicut patet in demonstratione methaphisica ⁊ naturali. ⁊ patuit supra de scientia angelozum ⁊ nostra circa easdem res. quemadmodum etiam ⁊ circa uirtutes productiuas rerū inuenitur. Nam quia ratio formalis uirtutis generatiue aut productiue leonis in sole simplicior ē ⁊ minus contracta atq; capacior q ratio formalis uirtutis generatiue in leone generante: ideo uirtus ipsa in sole ⁊ leone non est eiusdem rationis q̄uis ad eundem effectum concurrāt. vnde sol ⁊ leo in generatione leonis: agentia sunt non vniuoca. ¶ Ex quibus inferitur q ratio formalis ppi ⁊ adequati obiecti scientie ppi infuse: fuerit vniuersalior. simplicior. ⁊ maioris capacitatis q ratio formalis ppi ⁊ adequati obiecti scientie acq̄site. ⁊ per cōsequens q fuerit alte-

rius rationis. probatur hoc quoniam formalis ratio obiecti scibilis in quod est scibile: sumit ex principiis per que scitur prout habetur ex dictis philosophi primo posteriorum in ca. certiorum autem scientia etc.. Ergo ubi media demonstrationis que sunt principia scientie alterius rationis sunt: et ipsa scientia et ratio formalis propriis et adequatis obiecti alterius erit ratio. quod et expresse philosophus dicit in ca. allegato in. §. altera autem scientia est ab altera etc.. ¶ Ex supradictis plane constat quod ratio postillatoris in proposito nostro nullius fuerit momenti. cum presupponat eiusdem rationis fuisse habitum scientie infuse et habitum scientie acquisite in christo. quod tamen falsum esse diffuse probatum est. Sed nec ratio eius ad motuum sancti theodori efficaciam habet. tum quia ut burgen. tangit magnum inconueniens est quod aliquod naturalis actio humane nature et quod principalior est intellectus agentis. scilicet spirituum intelligibilium abstractio: de fuerit anime christi. Lū etiam quod ipsa postillatoris ratio: manifeste se ipsam destruit. probatur hoc quoniam operatio intellectus agentis que est necessaria in consideratione secundum habitum scientie prius acquisite: necessario presupponit operationem eius primam. que consistit in spirituum intelligibilium abstractione. Nam sine hac non fit in intellectu possibili habitus scientie acquisite prout haberi potest ex. iij. de anima Et per consequens nec est consideratio secundum habitum huiusmodi. Unde cum ratio illa concedat non fuisse in christo operationem intellectus agentis primam que consistit in specierum intelligibilium abstractione: necesse habet concedere quod neque in eo fuerit ope-

ratio intellectu agēis que est in cōsideratiōe sū
 habitum scientie acquisite. quod tamen negat.
 unde patet q̄ se ipsam destruit ea responsio.
 ¶ Et preterea si in p̄po fuit consideratio secun-
 dum habitum scientie acquisite prius ut in re-
 sponsione concedit postillator: ergo fuit in cri-
 sto habitus scientie acquisite. quod tamen ipse
 pretendit negare. Quare uidetur plane q̄ p̄po
 priam uocem ignorauerit. Auctoritas autem san-
 cti thome quam primo loco burgen. inducit. q̄
 scilicet habitus distinguuntur secundum diuersa
 principia actiua: non est ad propositum. quia il-
 la distinctio accipitur secundum communē ha-
 bituum rationem in quantum scilicet forme sūt
 producte ex similib⁹ agētibus. eo q̄ omne agēs
 facit simile secundum speciem. non autem acci-
 pitur illa distinctio secundum propriam habi-
 tum rationem in quantum habitus sunt. secun-
 dum quam considerationem disputatur in pro-
 posito de habitu scientie infuse in p̄po ⁊ acqui-
 site. quare argumentatio magistri mathie con-
 tra distinctionem habituum datam a burgen. se-
 cundum diuersa principia effectiua: non rangit
 sanctum thomam. ¶ Sed contra id quod san-
 ctus thomas dicit in loco allegato per burgen.
 in responsione ad secundum scilicet q̄ quia per
 aliud medium demonstrat naturalis ⁊ per aliud
 astrologus: ideo habitus naturalis sciētie ⁊ ha-
 bitus astrologie diuersificantur: arguit magi-
 ster mathias dicens q̄ illud improbet p̄bs p̄mo
 posterior in ca. augentur autē nō p̄ media. nā ut
 ipse magr dicit. ex illo textu hētur q̄ demonstratio

non uariat p media. sed in post uel latus subsi-
 mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ipe qđ adducit de
 medijs mathematico ⁊ naturali. nā si eadē cōclu-
 sio pbat per diuersa media: ex hoc nō uariatur
 sciētia. qz manet eadē cōclusio. q̄uis diuersimo
 de pbata. sicut si eadē cōclusio. s. deus est vnus
 pbaret rōe ⁊ auctoritate sacre scripture: vnū eēt
 principiū creditū. aliud aut ratiocinatiū. eadez
 tñ eēt sciētia illius cōclusionis. q̄uis nō idē pri-
 cipiū. vñ in talib⁹ bñ diuersificat intellect⁹ sed
 nō sciētia. qz itellcū ē p̄cipioz: sciētia uero cō-
 clusionū. ¶ Infert vltimo q opinio burgeñ. et
 scā tho. est s̄ augustinū. iij. de trinita. ⁊ bñ abio
 sij de incarnatōe verbi. quoz snia ē q differētia
 originis nō diuersificat speciē. ⁊ ponit exēplum
 de hoīe creato ⁊ generato q sūt eiusdem speciēi.
 hec mgt mat. ¶ In qbus p certo salua pace dix-
 erim nō satis erudite locut⁹ ē de posteriorz ana-
 leticoz documentis. Un ad p̄mā argumentatōez
 dicit q in textu p̄bi quē allegauit falsum ac pue-
 rilē hūit intellectū. Nā p̄hs ibi nullā de differen-
 tia aut diuersitate specifica uel generica demon-
 strationū facit mētionē. neqz cōpat diuersas de-
 monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi-
 ma demonstratōe in qua p̄pā passio pbat de
 subiecto p̄pō ⁊ adeqto: dicit q talis demonstra-
 tio non augetur per media. est dicere q non sūt
 multa media per que multe demonstratiōes potis-
 sime fiāt quibus vna ⁊ eadē p̄pā passio de p̄pō
 ⁊ adeqto subiecto demonstrēt. Nō enim risibile
 pōt per multa media duplici aut pluri demonstra-
 tione potissima demonstrari de hoīe. sed vna tñ

et per unū mediū. Cui⁹ rō ē qm mediū ī demon-
 stratōe potissima: ēst propria diffinitio. vt dī. ij.
 posterioz. Sed vni⁹ rei vna tm ē diffinitio ppa
 et cōpleta. ergo et vna dūtaxat erit potissima de-
 monstratio per quā vna ppa passio de subiecto
 adequato pbet neq; etiam in post uel lat⁹ sub-
 sumēdo: augēt demonstratōes potissime de eadē
 passione. sed virtute vni⁹ mediij demonstrāt plu-
 res cōclusionēs. quarū tm sola prima ē ppter qd
 et potissima. alie uero sunt p̄ticulares. ¶ p̄ ergo
 q̄ male intellexerit magister math. lřam p̄hi cūz
 longe valde sit sensus illius a pposito nřo. Nō
 enim poterat p̄hs dicere q̄ fm diuersitatē medi-
 orū non diuersificarentur demonstratōes. et p cō-
 sequens habitus sciarū cū ipse expresse dicat se-
 cūdo posterioz in ca. p̄mo mediū ēē cām demō-
 strationis et q̄ omnis questio vere scibilis: sit q̄
 stio mediij quo habito cessat omnis questio. et
 q̄ tota uirtus demonstrationis sit in medio. qd
 dicit ppter quid: ipse p̄hs inquit in plurib⁹ lo-
 cis primi et secūdi posterioz. ¶ Itē media demō-
 strationū diffinitōes sunt prout dī secūdo poste-
 rioz. S; diffinitōes totā cām dicūt demonstratio-
 nū quibus passionēs de subiectis pbat̄ put ibi
 dem p̄hs ait. ¶ Inepte ergo et cōtra p̄cipale ar-
 tis resolutorie fundamētū: negat mgr math. de-
 monstratiōes uariari per media. vnde et in primo
 posterioz pbat p̄hs q̄ si media sunt infinita: et
 demonstratio procedit in īfinitū. et si media sunt
 nccia: q̄ cōclusionēs necessarie erūt. ita q̄ tō rō de
 monstratiōis: ex medijs īpis accipit̄. ¶ Ad secun-
 dā eius instāciā dī q̄ in exēplo dato de medijs

mathematico ⁊ nāli: eadē conclusio materialiter
 pbat p diuersa media. sed nō eadē cōclusio for
 maliter. i. in q̄tū scibilis: pmo fm formalē rōez:
 diuersa ē cōclusio. Nā terrā ē rotūdā aliā rōem
 scibilitatis hēt cū demōstrat p mediū mathema
 ticū ⁊ aliā cū p mediū naturale pbat. Nā pma
 rō accipit fm p̄cipia q̄titatis: secunda uero p
 p̄cipia motus uel entis mobilis. ergo terram ē
 rotūdā: aliud scibile ē formaliter loquēdo cū de
 mōstrat p mediū naturale: ⁊ aliud cū p mediū
 mathematicū demōstrat q̄uis una sit conclusio
 materialiter. ⁊ ita nō ad vnā sed ad diuersas sciē
 tias p̄inet. Nam vnitas. idētitas. aut diuersitas
 sciārū nō accipit ex vnitate. idētitate. uel diuersi
 tate materiali obiectoz: sed a formali q̄ ē rō scibi
 lis in q̄tū scibile prout pulcre deducit scūs tho
 mas in scripto sup boetiū de trini. lectiōe. iij. q. .
 pma ar. pmo. ⁊ sup p̄mū posteriorū in ca. certior
 aut rē. Itē sup p̄mū phisi. in p̄cipio. Cū q̄tū //
 cūq; scibilia sint diuersa materialiter. dū tñ cōue
 niāt in vna rōe formali scibilis in q̄tū scibile: ad
 eandē sciām p̄tinēt. sicut uoces hūane multū dif
 ferunt a uocibus inanimatorū corporū. sed quia
 conueniunt in vna rōe formali scibilis fm conso
 nantiam: eadem est scientia que de vtriusq; consi
 derat. ⁊ econtra si idem obiectum scibile sit ma //
 terialiter dum tamen hēat diuersas rōes forma //
 les scibilis in q̄tum scibile: ad diuersas scientias
 p̄tinebit formaliter loquēdo. qz in q̄tū scibile:
 nō vnū est obiectū sed duo. sicut corpus mathe
 maticū ⁊ naturale idē sūt materialr. s. subiecto.
 sed qz diuersa sunt scibilia: ad diuersas sciās p̄ti

nēt. ¶ Ad exemplū quod mgr math. inducit de
 hac cōclusiōe deus est vnus: simili mō dicendū
 est q̄ ipsa eadem conclusio materialiter probari
 potest ⁊ ratione ⁊ auctoritate. sed nō ipsa eadem
 formaliter. Nam aliaz rōem formalem cognosci
 biliter habet probata per auctoritatem sacre
 scripture. quia scilicet rationem crediti ⁊ ratio
 nem non visi seu non apparentis. ⁊ aliam ratio
 nem formalem habet cum per rationem demon
 stratiue probatur. nam sic habet rationem scibi
 lis. visi. ⁊ apparentis. ⁊ q̄ iste due rationes sint
 formaliter diuerse: patet. quoniam se inuicem ex
 cludunt ab eodem subiecto. Ratio enim scibilis
 in quantum est visi ⁊ apparentis: excludit ab eo
 dem subiecto rationem formalem crediti per fi
 dem que est ratio non visi ⁊ non apparētis que
 se habet ad primam. vt priuatio. Non enim est
 possibile qđ de eodem secundū idem: vnus idē
 hō habeat simul fidem ⁊ scientiam. prout sanct⁹
 tho. docet. iij. sententiarum di. xxij. q. ij. arti. ij.
 subar. ij. ⁊ secūda secūde. q. p̄ma ar. ij. Et de uerī
 tate. q. xiiij. ar. ix. ¶ Quod aut̄ ultimo dicit mgr
 mathias q̄ principiis demonstrationis existi
 bus pluribus manet eadem conclusio: non satis
 docte dictum est. est enim expresse contra p̄m
 p̄mo posteri. prout supra allegatum est in ca. cer
 tior autem ⁊c. Et sunt hec uerba eius. altera au
 tem scientia est ab altera: quarumcūq; princi
 pia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. ¶ Ad au
 ctoritatē ambrosij ⁊ augustini ex r̄sione ad pri
 mam argumentatōem: patet quid dicendum ē.
 nā nō ē simile prout scūs tho. dicit p̄ma scōe. Et

Euangelium.

ibi allegatū est de diuerso mō originis in aliqua natura. vt de hoīe creato ⁊ generato: ⁊ de diuerso mō sciēdi aut demōstrādi. Nam p vtrūq; modū originis pducit eadē natura specifica ⁊ ad eundē modū essendi. ⁊ ad eosdē act⁹. qđ nō ē in pposito. Nā p diuersa pīcipia sciēdi: alia et alia rō formalis scibilis accipit vt ex supradictis patet.

Circa Euāgeliū Johānis Cap. xiiij.

Circa euāgeliū Johānis in ca. xiiij. burgen allegat sc̃m tho. p̃ma secūde. q. cviiij. ar. iiij. dicētē q in veteri lege q̃ erat lex seruitutis nō dabāt cōsilia: sed tm̃ p̃cepta q̃ necessitatē importāt. ¶ Cōtra hoc arguit mgr̃ math. ex l̃ra ueteris testamēti vt dicit q: puerb. p̃mo dī. despectistis om̃e cōsiliū meū. Et ca. iiij. custodi legem atq; cōsilia r̃c. Ex quib⁹ videt sibi q in veteri lege data fuerint cōsilia. ¶ Sed certe rudī mō accepit mgr̃ math. nomē cōsiliij in uerbis sancti tho. vel obiectio sua tentatiua est solā habēs apparētiā. Consiliū enim in p̃missis auctoritatibus ⁊ alijs ueteris testamēti: accipit largo modo p quacūq; p̃suasione aut monitōne q̃ cōiter ordinat ad vite hūane cōsuetudines ⁊ hominū prouidentia ac cōuersatiōem circa res agendas. s̃m quē modū diuinū etiā p̃ceptū ab equali vel inferiori p̃positū: consiliū appellari pōt. s; sc̃s tho. loquit de cōsilijs s̃m p̃pam ⁊ strictam acceptiōem prout se habēt ex additione ad p̃cepta dei q. i. s. dāt de actib⁹ superogatiōis ordinatib⁹

ad perfectiōem vite spūalis q̄ consistit in pfectiō
ne caritatis dei ⁊ p̄mi ad quā nō oēs tenent q̄
liter apo⁹. accepit cōsiliū p̄ma Lozin. vij. cū di
xit. De virginib⁹ autē pceptū dñi nō habeo: cō
siliū autē dō. dant. n. h̄mōi cōsilia de illis q̄ sunt
via ad p̄fctm gradū caritatis q̄ hēri pōt in via. si
cut de p̄fca paup̄tate. castitate. ⁊ obediētia p̄p̄
p̄m. sub quo mō cōsilioz cadūt generalr illa su
perogatiōis opa: q̄ voto suscepta p̄petuo: statū
perfectiōis cōstituūt. h̄mōi. n. cōsilia in ueteri te
stamēto data nō sunt. q̄ ut ap⁹. inq̄t hebre. vij.
nihil ad p̄fctū adduxit lex. Cū sup illud. Si uis
p̄fct⁹ eē ⁊c. adat. xij: dicit interlinearis. ecce cō
tēplatiua q̄ ad euāgeliū ptinet. idē dicit glo. ra
ba. ait enī. ecce duas uitas hōib⁹ p̄positas au
dimus. actia: ad quā ptinet. nō occides ⁊ cetera
legis mādata. ⁊ cōtēplatiuā ad quā pertinet. Si
vis p̄fct⁹ eē. actia: ad legē ptinet. cōtēplatiua:
ad euāgeliū. hec glo. p̄z ergo q̄ obiectio magi
stri math. nō ē ad p̄positū sancti tho. sed et po
stillator suus plane obsistit dicēs mat. v. p̄p̄z ad
didisse ad p̄cepta ueteris legis: cōsilia. exponēs
illud. non ueni soluere legem ⁊c.

Circa epistolam ad Ro. ca. v.

In ca. v. ep̄le Rō. cū burgeñ. s̄ postillato
rem diceret peccatum originale nō eē pu
rā puatōem. sed habitū corruptū: Indux
it ad illud auctoritatē sancti tho. p̄ma secūde. q.
lxxij. ar. p̄mo id exp̄sse dicētis in solutiōe. ad p̄i
mū. Cōtra quē modū dicēdi m̄gr mat. arguit.
k iij

Primo q¹ o¹ positivū ē effectiē a deo. Si igit^r pec-
 catū originale ē tale positivū: erit effectiē a deo:
 cōclusio falsa: ergo aliq¹ pmissarū. non maior. q¹
 ab oībus cōcessa. igit^r minor. falsitas cōclusiōis
 pbat^r. nā si de² effectiē pducit aliqd positivum
 ad pctm originale ptinēs: aut pducit illud con-
 currēte cā scōa: aut nō. secūdū nō p^r dari q¹ in
 causato a solo deo: nulla ē obliq¹tas vitiosa. In
 pctō aut originali ē morb² corruptio ⁊ obliqui-
 tas. igit^r a solo deo effectiē pducī nō p^r. Nec pri-
 mū p^r dari q¹ in hmōi pductōe: nō cōcurrit pri-
 mus parēs. q¹ eo nō exīte: nihilomin² cōcurrit
 pctm originale. nec primus parens eadē rōe. Si
 aut cōcurrere d^r ōbens: tūc poti² ē dicēdū actu-
 ale q¹ originale. ¶ Cōfirmat^r dicit ipse q¹ nihil in-
 differens ad statū culpe ⁊ grē ymo vtriq¹ statui
 cōpossibile: pōt eē pctm originale sed fomes. q¹
 litas morbida. corrupt² habit². q¹litercūq¹ noīe
 tur ex quo cōsurgit rebellio viriū aīe: ē vtriq¹ sta-
 tui predicto cōpossibilis. igit^r talis hitus confi-
 ctus non ē pctm originale. ¶ Maior pbat^r q¹ pec-
 catum originale nō stat cū grā. ymo constituit fi-
 lios ire. ¶ Minor pz q¹ paulus ap². exīis in gratia
 infra ca. vij. ⁊ gala. v. de huiusmodi qualitatib²
 sibi adherentibus ⁊ eum collaphizantibus facit
 querelas ⁊ petit absolui ⁊c. Est ergo peccatum
 originale pura priuatio per ansel. ⁊ alios sic de-
 scripta. Peccatum originale est quedam carētia
 iusticie originalis cū debito hūdi eā. sic q¹ debi-
 tū hūdi: sit formale in descriptōe illa. Nec m²gr²
 math. ¶ Sed ad ista respondet. Ad primū cōce-
 dit^r pma cōsequētia nec cōclusio ei² ē falsa vt ar

quē dicit. Et ad pbatōem sue falsitatis dico qd illud positiuū qd in pctō originali includit tan qd materiale: effectiue producit a deo qd ad id quod hz entitatis cōcurrētib⁹ causis secūdis q cause sūt originis hoīs pctm originale dōbētis. ē enī māle in pctō originali qd ad id qd hz entitatis positiue ⁊ realitatis: dispō qdā viriū aīe in cōpatōe ad act⁹ suos. quod aut hz talis dispositio corruptōis obliq̄tatis ⁊ defcūs (dī. n. hitus corruptus aut inordinata dispō) est nō a deo nisi per accūs tanq̄ a remouente prohibens sed a cā secūda defectuosa. s. a uolūtate inordinata p mi parentis ⁊ a natura infecta ⁊ deficiente q per uiciatam originem ab adam per p̄prios parētes traducitur. Unde ⁊ p̄m̄us parēs mediate ⁊ p̄m̄⁹ parēs imediate: cōcurrūt ad pductōē talis habitus corrupti. i. abilitatis ⁊ inordinate dispositionis eo mō quo huiusmodi corrupte dispōni ouenit pducī. Nā sicut nō ē ens p se subsistēs: ita nec per se producit sed ad pductiōē alterius. s. nature humane infecte. ¶ Nec ualet improbatō huius qz ⁊ si p̄m̄⁹ parēs actu nō existat in se ⁊ psonaliter: nec isto mō cōcurrat ad traductiōem peccati originalis: existit tamen et concurrīt uirtute tanq̄ p̄ma causa in fieri. cōcurrētibus inter medijs parentib⁹ qui ab eo descendunt ⁊ naturam ac uirtutem generatiuā ab eo acceperunt sicut a principio ⁊ cā productiua. qua uirtute: ex cōsequēti pctm originale traducit in puero nato. quicquid enī ē cā cause: causa est causati. Unde falsum est qd non existen te p̄mo parente neq̄ in se neq̄ in suo effectū

nel uirtute aut natura ab eo deriuata: peccatum
 originale cōtrahat. Et cū dicit arguens q̄ neg
 parens p̄rimus existit. s. in se. cum puer nat⁹ cō
 trahit pctm originale: dico q̄ ⁊ si illud def̄ ut in
 postumis: existit tñ ⁊ cōcurrit mediāte. s. uirtute
 generatiua ab eo cū semie decisa. Et hoc sufficit
 ad illud qđ p̄cipiū ē ⁊ cā in fieri qualiter se ha
 bent parētes p̄rimi ⁊ remoti in generatōe prolis
 ⁊ peccati originalis traductōe. Cū si argumētū
 m̄gri math. ualeret: sequeretur q̄ neg p̄im⁹ pa
 rens neq̄ p̄rimus parēs cōcurreret non solū ad
 traductionem peccati originalis: sed neq̄ ad ge
 neratōem pueri nati. ⁊ ita nec parentes eius dice
 rent. Non enim magis requirit̄ existētia parē
 tum ad pcti originalis traductōem: q̄ ad pueri
 generationē. ¶ Ad cōfirmatōem dī ad minores
 q̄ fomes. qualitas morbida. corruptus habitus
 ⁊ qualitercūq̄ noietur dispō illa uiriū inordina
 ta: nō manet in statu gr̄e s̄m q̄ ponit̄ peccatum
 originale. s. in q̄tum est defectus quidā culpabi
 lis. Nā per grām baptismalē tollit̄ culpa ⁊ rea
 tus pene soluitur. Remanet autem fomes aut illa
 uirium inordinata dispō prout ē defcūs quidaz
 nature in se relicte. s̄m quam rōem nullū incon
 ueniens est q̄ remaneat sub utroq̄ statu. q̄ ba
 ptismus naturam nō purgat nisi q̄tum pertinet
 ad infectōem persone.

Circa epistolam ad Hebreos.
 Capitulo octauo.

Nepla ad Hebre. ca. viij. burgen. uolens
 rôes assignare quare lex noua nō fuit da-
 ta in scriptis. allegat sc̃m tho. p̃ma secūde.
 q. cxj. ar. p̃mo dicētē. q̃ lex noua principaliter ē
 gratia spūs sc̃i cordibus hoīm indita que datur
 per fidē xpi. Inde cōcludit burgen. q̃ lex noua
 sc̃z principalis nō solum nō debuit scribi a xpo :
 sed nec etiam potuit scribi. q̃z gr̃a s̃m suā eēntiā
 est quedam qualitas mentis que non est scripti-
 bilis. ¶ Sed cōtra hoc mgr̃ math. dicit fūdamē-
 tum illius rôis burgen. esse erroneum. qm̃ tollit
 a xpo omnipotentiā ⁊ per consequēs deitatem .
 Probat. q̃z dicere xpm̃ aliquid non posse quod
 cōtradictōem non implicat. est ab eo tollere om-
 nipotentiā . sed qualitatem spūalem signo sensi-
 bili exprimere sicut uerbo uel scripto: minus in-
 cludit cōtradictōem q̃s patrem in uoce ⁊ spiri-
 tum sanctuz. in colūbe specie apparere: ergo nō
 est impossibile xpo: gratiam spūalem sensibili-
 ter scribere ⁊ pronunciare. Unde infert incautus
 esse fundamentum rôis burgen. Et ut in sanctuz
 thomā retorqueat iuxta desideriu cordis sui qđ
 putat male dictum esse per burgen. dicit q̃ illō
 fundamentum: burgen. acceperit a sancto tho.
 cum tamen sc̃us tho. mentionem nullam fecerit
 utrum gratia spūalis scriptibilis fuerit a xpo: vī
 non. neq̃ plura expresserit circa questionem per
 postillatorem motam: quam ipse postillator
 totius questionis decisioneꝝ a scō tho. accepit .
 Uñ nō magis potuit habere burgen. fundamen-
 tum sue conclusionis de inscriptibilitate gratie
 ex dictis sc̃i tho: q̃ ex dictis postillatoꝝis. p̃mo

minus prout patet intuitu. Sufficeret ergo dicere ad obiectionem magistri mathie quod primum pertinet ad id quod de sancto thoma tetigit: quod false et vti-
nam non maliciose sibi imposuerit fundamentum rationis burgen-
um. ¶ Sed ne sibi sapiens uideatur: dico quod etiam si sanctus thomas dixisset legem nouam. id est gratiam spiritualem non potuisse a primo scribi: verum esset dictum in sensu quem burgenum habuit. Non enim mens burgenum fuit cum dixit gratiam esse quid in-
scriptibile: quod ipsa aut alia spiritalis qualitas per corporale aut sensibile signum significari. aut suo modo representari non poterat. Nam id magne esset demeritum cum ipse sepius uiderit ac legerit nomen gratie quod ipsam essentiam gratie significat: litteris scriptum. primum et figuram corpoream in pariete depictam gratiam aut caritatem rudibus representantem. Sed intellexit burgenum. quod gratia est quedam qualitas mentis que in natura sua est quid in-
scriptibile cum sit res pure spiritalis. et in hoc sensu argumentum magistri mathie nullius est momenti. Nam minor propositio eius est falsa. quoniam qualitatem penitus spiritualem corporeis litteris scribi aut formari per se et secundum se ipsam: implicat contra-
dictionem: nam quod secundum se et in natura sua spiritalis est: incorporeum est et insensibile: sed quod scribi aut depingi potest secundum se in natura sua: necessario est sensibile ac corporale. Esse autem sensibile et non esse sensibile. et esse corporeum. et non esse corporeum: contradictionem important. Igitur id quod spirituale est secundum essentiam suam litteris scribi aut corporaliter depingi secundum se ipsum et in natu-

ra sua: contradictiōem includit. ac per hoc omni
 potentie dei non subiacet. ¶ Neq; ppositū suū
 pbat ipse magister per simile quod inducit de
 apparitione patris in uoce. ⁊ spūs sancti in spe-
 cie colūbe. qm̄ pater fuit in uoce sicut in quodā
 signo q̄tū ad aliqd quod p̄ri attribuitur repre-
 sentatus. sed non fuit in se ipso q̄tū ad id quod
 est: uoce formatus. Nā quod uoce format: sen-
 sibile ē ⁊ corpale. sic ⁊ spūs scūs fuit in specie co-
 lūbe sicut ī signo quodā designatus q̄tū ad ali-
 quod attributū. s; nō fuit fm̄ se ⁊ in natura sua:
 corporali columba formatus. hoc. n. ē impossibi-
 le. Un̄ aug⁹. in sermōe de trini. loquēs de hu-
 iusmodi apparitiōe ait. Hec aut opatio visibilit̄
 exp̄ssa ⁊ oculis oblata mortalibus: missio sp̄i-
 tus sancti dicta ē. nō ut appareret inuisibilis ei⁹
 substantia: sed ut corda hominum exterioribus
 visis commota: ad occultam eternitatem cōuer-
 terentur. Ita etiam nec ipsa uox facta: ad naturā
 patris loquentis pertinet. Ait enim dñs Jo. v.
 Neq; uoces eius. i. patris vnq; audistis. neq; spe-
 ciem ei⁹ vidistis. Quod exponēs Criso. inquit.
 Non hoc dicit q; speciem sensibilez habeat. aut
 visibilem: sed quoniam nihil horū est circa deū.
 ¶ Patet ergo q; ex apparitione patris in uoce. ⁊
 spiritus sancti in specie columbe: non pbat cō-
 tra burgen. q; gratia sit secundum se ipsam ⁊ in
 natura sua res scriptibilis. Unde constat aperte
 q; impugnatio magistri mathie ī hoc passu gra-
 tis ⁊ pro sola cupiditate aduersandi fuerit exor-
 ta:....

Ec sunt illustrissime pater ⁊ dñe que ma
gistrum Nicholaum in postilla sup Bi //
bliam magistrumq; Nathiam ppugna
tozem suum validis ac catholicis scī Thome sen
tentijs reperi obieciſſe. In quorū abſolutōem vt
a principio laboris mei pollicitus ſum: ſatis me
diſiſſe arbitror. Et quidē ſpero diuino fret⁹ aux
ilio. id. catholicū. id. religioſuz. idq; institutis ſā
ctis oſonū omnino fore. Et ſi qd fortasſe ex lap
ſu excideret lingue vel alias diuinis nō oſetaneū
documētis: ex nunc itidē reuoco: irritū eē uolo.
meq; ſacro ſcē Romane eccle pro cuius fide ſan
guinē fundere paratus ſum: in omnibus ⁊ ſingu
lis dictis atq; ſcriptis ſubiſcio. finit.

DEO GRATIAS.

Absolutum hoc opus: editum a Reuerendo ma-
gistro fratre Didaco de Deça ordinis predica-
torum. Magni ac Serenissimi principis hispani-
arū Sicilie ꝛc. preceptore. In defensionem sancti
Ihome: hispalis per adenyardum vngut Ale-
manum ꝛ Stanislauum polonū socios. Anno sa-
lutis cristiane millelesimo quadringentesimo no-
nagesimo primo. Die vero quarta mēsis febru-
arij.

[illegible]

Fig 1
Coordinate

